

DOMINICI AULISJ -380964

O P U S C U L A

D E

Gymnasii Constructione,
Mausolei Architectura,
Harmonia Timaica, &
Numeris Medicis.

His accessit

E P I S T O L A

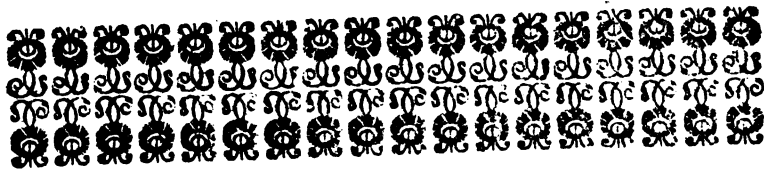
De Colo Mayerano.

N E A P O L I ;

Ex Typographia Jacobi Raillard MDCXCIV.

Superiorum permissu.

ILLVSTRISSIMO, ET AMPLISSIMO VIRO

D. D. DIDACO
VINCENTIO

A V I D A N I A,

Regii Sacelli Præsuli, & Gymnasii Neapoli-
tani Præfecto,

Abbati S. Nicolai in Pergoleto, & in Bucifano, Catho-
licæ Majestati a Consiliis, & Regio Chronographo
Regnorum Castellæ, Legionis, & Aragoniæ,

DOMINICVS AVLISIVS S. P.

Ulli Opuscula hæc rectiùs nun-
cupem, Vir Cl., quàm tibi,
qui Gymnasio nostro præes, &
cui me non solùm studiorum
meorum, sed & otii rationem
reddere par est. Exciderunt mihi pene aliud
agenti inter stas Gymnasii cessationes; nam
si quan-

si quando vacat a tot , tantisque Juris exerci-
tationibus , quibus distringor , paulum velut
itinere decedens , his diverticulis occupatio-
nes, curasque meas distinguo, & ex interval-
lo adolescentiæ meæ studia degusto. Quod
libenti semper animo feci: faciam posthac
alacrius , tuum videlicet exemplum sequu-
tus, qui in illustri Sertoriano Gymnasio, quod
patria tua Osca, Urbs Victrix, habet, non ita
te totum Juri aut Civili , aut Pontificio , quo-
rum utrunque tuis prælectionibus exorna-
bas dedisti, ut optimas quasq; alias artes iden-
tidem non attingeres: imò omnibus te per vi-
ces partiebaris, recte intelligens sine illis Ju-
risprudentiam pro dignitate tractari, & illu-
strari non posse: & qua es industria , & inge-
nii præstantia & dexteritate, eam unam disci-
plinam toto vitæ cursu excoluisse videberis,
cui te pro tempore addixisses, ita scilicet in
ea præcellebas; cum interim omnes peræ-
que , id est optime, teneres: & in disparibus
studiis pari semper cum laude versatus sis. Si
tantæ ingenii dotes, quibus emines solus, mi-
hi tributæ non sunt, & tantam industriæ feli-
citem, quanta tua est, assequi non licet; li-
ceat tamen, quod unum reliquum est, tua
per

per vestigia niti, ut si quò velim pervenire non detur, perveniam tamen quò possum. Multa quidem commentatus sum in vario literarum genere: sed dum conceptæ de me expectationi satisfacere posse diffido, dum varia rei domesticæ intentione distrahor, illa omnia jacent, & ultimam manum expectant: quam, nisi otium nactus sim, vereor ut unquam habitura sint. Ne putes tamen, hæc tanquam specimina ad te mitti, ut emendatiora, aut meliora reliquis; & ipsa enim sine nitore sunt. Sed animum fecit, quòd *διδασκαλικῶ* hæc, ut plantæ quædam natura agrestes & feræ, cultum refugiant pene omnem, contenta doceri. Fecit & illud, quòd ex ipsis quædam probata olim fuere, paulò ante, quàm e vivis discederet, acris judicii viro, D. Felici Espinosio, tibi pernecessario, mihi amicissimo, cujus memoria (quod & singularis ejus humanitas, & eximia doctrina postulat) semper honorata, semper etiam acerba mihi animo inhærebit. Sunt hæc Opuscula numero quatuor. In primo de veteri Gymnasio disputatur: cujus descriptione ignorata, multa, quæ vel ad Artem Gymnasticam, vel ad Gymnasticam Medicinam pertinent, intel-

telligi, & explicari recte non possunt. Quod alio Opere re ipsa probabimus, in præsens ejus Architecturam ex Vitruvio proposuisse contenti, ut appareat quæ ejus pars Athletis, quæ literarum Professoribus tributa sit: quæ discipulis, ut suas disputatiunculas, quas *leschas* vocabant, celebrarent: ubi locatum, Balneum fuerit, ubi frigida Lavatio: ubi demum Platanones siti, inter quos & athletæ, & studiosi animum relaxabant. Hæc enim omnia in uno Gymnasio erant, partim animi, alia corporis exercitationibus, & saluti destinata. Opus, sive ædificii magnitudinem, sive oleum athletis, sive alimenta tot hominibus, qui ei regendo, & administrando erant, præstanda attendas, infinitæ impensæ, quam non omnes Civitates ferre poterant, sed nobilissimæ solùm. Unde, Urbs nostra, quæ ab heroicis temporibus Gymnasium habuit, nobilissima fuerit necesse est. Sed a quibus in ea positum, dubitatur, Memini audivisse ex te, ad ipsos Chalcidenses, quorum Colonia Neapolis est, posse referri. Quæ conjectura non ex vano hausta est; hi enim, ut observabas, in terra patria, Gymnasium Herculi sacrum habuerunt, teste

Iste veteri marmore apud Thomam Reine-
sium , quod iidem T. Quintio Flaminio po-
suerunt.

Ο ΔΗΜΟΣ ΤΙΤΩ ΚΑΙ ΗΡΑΚΛΕΙ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΤΙΤΩ ΚΑΙ ΑΠΟΛΛΩΝΙ ΤΟ ΔΕΔΑΦΙΝΙΟΝ

At iste ipse Hercules Gymnasio Neapolita-
no præsidebat, ut ex Dione Chrysofostomo pa-
lâm est: quocirca deinde cùm Roma, Urbem
nostram imitata, Gymnasium erexit, Herculi
etiam dedicavit: ut ostendunt Romanæ A-
thletarum Inscriptiones, *ἡ ἱερὰ ἑρσικὴ σύνοδος τῶν περὶ
τὸν Ἡρακλῆα*. Cur ergo a Chalcidensibus positum
non credemus? qui hîc , patriis studiis dele-
ctati, Gymnasio carere noluerint. Nec enim
audiverim Petrum Lasenam , virum erudi-
tum , dum ad Athenienses refert: qui Gym-
nasium non Herculi , sed Apollini Lycio sa-
crum habuerunt. Lucianus in Anacharsi, si-
ve de Gymnasiis. *ὁ μὲν γὰρ αὐτὸς, ὃ ἀνάχαρσι, γυμ-
νάσιον ὑφ' ὑμῶν ὀνομάζεται, ἢ ἔστιν ἱερὸν ἀπόλλωνος τῷ λυκίῳ*.

Ut præteream, ab Atheniensibus nostræ Ur-
bi imperatum nunquam. Nec quod de Dio-
timo Atheniensis classis præfecto narratur,
quidquam ad rem facit. Invenit hîc ipse
Gymnasium, non condidit: & consuetis so-

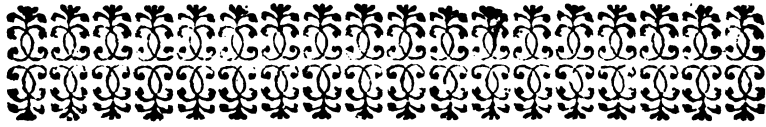
b

lem-

lemnitatibus, cōsensu Civitatis, λαμπρηφορᾱ
addidit. Nec aliud ex verbis Timæi Siculi
elici potest. Cognatio materiæ fecit, ut dis-
fertatiunculam de Mausoleo adnecterem,
quæ singula quidem ejus Miraculi orna-
menta, quorum memoria omnino abolevit,
non exhibet: universi tamen operis disposi-
tionem, formam, mensuras ita curiose perfe-
quitur, ut de ædificio, quod extet, omnium-
que oculis obversetur, paria tantum tradi
posse videantur. Hæc non eò dico, ut tibi
munus meum exornem: sed ut Plinianæ di-
ligentiæ docti gratias agant, qui hæc nescire
nos passus non est; etsi ita ipse præcise, & ob-
scure indicet, ut prætereunti multò similior
sit, quàm indicanti. At hæc tenebræ lux me-
ra videri possunt præ illis, quas nobis offun-
dit Timæus Platonis, cùm Mundi Harmo-
niam proponit. Experiri tamen in tertio
Opusculo voluimus, an rem alto demersam
expiscari possemus. Habes in eo, undè Nu-
merorum Harmonicorum principium pe-
tendum sit; invenies, qua via Musica omnis
in suas partes distincta, ita oculis subjici pos-
sit, ut pene audiri videatur. Quis hæcenus,
Quaternio Pythagoræ quid sibi vellet, scie-
bat?

bat? Quis Platonis Chiasmum nisi nomine tantum noverat? Hæc nos eruimus in lucem; ut propterea tota ea disputatio cognita jucunda non minus sit, quam utilis. Quartum Opusculum affine est tertio, ut secundum primo; nam & de Pythagoreis tractat, & de Numeris, non quidem Harmonicis, sed Medicis: quos scilicet Hippocrates, Pythagoram sequutus, in morbis, & medicinis, in vita denique humana plurimum pollere opinatus est. Vidimus ex quo fonte dies Critici originem duxerint: egimus etiam de Partu humano in mense septimo, & octavo, cujus Pythagorica ratio in antiquo Homeri Scholiaste latebat, a paucis visa, a nullo intellecta. Hoc est munusculum meum, quod tibi offero: exiguum quidem, sed cujus me non pudet; nam si nihil aliud, certe novitatis gratiam retinet; præterea habenda mihi tot occupationum tuarum ratio fuit, quæ in novis hisce honoribus, quibus te Rex meritò auctum voluit, nisi magnæ esse non possunt; etsi interim nescius non sim, te per obstantia omnia literas quærere, nullumque tibi occurrere subcisivum tempus, quin id totum studiis impendas. Neque hæc in te nova sunt: so-

lens morè tuo facis. Quot, quantisque curis distinebaris, cùm aut in Catalauniæ Principatu, aut in Regno Siciliae Inquisitorem Apostolicum agebas? Quod munus adnexam Religionis zelo eximiam doctrinam, nec minorem prudentiam exposcit. Obisti tu illud summa vigilantia, summaque charitate; unde tibi gloriam nunquam intermorituram, cum maximo rei Christianæ fructu conjunctam, comparasti. Inter eas sollicitudines nunquam a te literarum studia omissa, quis non mirabitur? Non omissa inquam? quid si sciant, te semper novi aliquid in literis esse molitum? Nihil me fingere, nihil ad gratiam mentiri, doctissimi tui Commentarii, quos ut propediem edas & opto, & spero, testes erunt. Verùm hæc ego apud te, virum modestissimum, parce, verecundeque commemoro. Tu ergo, vir præstantissime, hilariter, quæ tua humanitas est, suscipe libellum istum, monumentum mei erga te obsequii: & Gymnasium nostrum, quod semper doctissimis viris floruit, nunc per te gratius, lætiusque reflorescat. Vale.

ALOISIUS DE LEON

LECTORI S.

Viri ingenio, & doctrina prestantes,
& Auctoris nostri studiosi, cum
Opusculum de Gymnasii constru-
ctione, sibi pro amicitia missum, legissent, libe-
re simpliciterque, ut viros optimos decet, hæsiti-
tationes suas, alii alias, proposuerunt. Ama-
vit Auctor ipsorum curam, & sollicitudinem,
egitque eis, ita ut meriti erant, gratias, quan-
tas potuit maximas: iterumque ipse ejus no-
mine ago: petoque vicissim, & oro, ut ne mo-
leste ferant, si ex earum numero nonnullas,
que graviores visa sunt, hic ex fide recitare,
parique modestia extricare adnitari. Fecit id
quidem Auctor privatim, sed tribus pene
verbis, ut qui cum viris, quibus ob consue-
tudinem facile ipsius mens sensusque perspe-
cti fierent, rem sibi esse sciebat. Faciam in-
prasens id ipsum ego publice, paulò uberiùs,
planiusque; auguror enim fore, ut eadem dif-
ficul,

ficultates aliis quoque occurrāt, quibus semel
 satisfaciendum est. Causantur de Stadio di-
 ci, nihil ferme habere, quod Architectum re-
 moretur; non enim id omnino convenire cum
 eo videri, quod aliubi affirmatur, habere gra-
 dus amphitheatri gradibus non dissimiles.
 Evanescet quàm facillime dubium, si qua in-
 vicem separanda sunt, confundere cavea-
 mus. Stadium non est, nisi spatium illud, ubi
 in publicis solemnitatibus Athleta omni cer-
 taminis genere contendebant: non ὁ ἴσκιος, in
 ὃ ἔρχεσθαι, ut quidam definiunt; nam sadius Pin-
 dario Olympionica XIII. est, qui certat δρόμος,
 ἢ πεντάδιον, cursu, & quinquertio. Et verum
 est, in eo vix quidquam reperiri, quod Ar-
 chitectum possit habere sollicitum: certe mi-
 nus, quàm in Spina Circi. Aliud est de
 mole illa, quæ Stadium in ovi speciem cir-
 cumibat, ubi gradus spectatoribus structi.
 Hac majoris artificii res est: nec de ea Vi-
 truvius in Gymnasii structura egit; vel
 quia non multam ei rei operam, curamve
 Græci infumebant: vel ratus satis esse, quæ
 jam de Theatro Latino, & Græco disputave-
 rat; nullo quippe negotio præcepta de gradi-
 bus, scalis, præcinctione, cuneis, porticibus, &
 si qua

*si qua alia incurrunt, a circulo transferuntur
 in ^{ἐπιπέδῳ}, ut ex Amphitheatro Veronensi apud
 Serlium intelligere licet. In Inscriptione
 Austrunii, qui cum Medicus Ludi Gallici
 esset, Porticum, & Exedram Silvano Roma
 dedicavit; pro Porticu notatum est capi oportere
 Xystum tectam, pro Exedra Ephebeum.
 Ajunt, sibi non liquere, de Gymnasio, an de
 Ludogladatorio hac sentire debeant; nec id
 distincte enunciari. At nostro Auctori su-
 pervacuum visum est ea persequi, quae ex ip-
 so marmore patere possunt; praesertim cum de
 his non eo loco ageret. Prodam tamen ego
 non invitus, quod ipse siluit, multisque verbis
 ejus taciturnitati me debor. Gymnastii nomen
 generatim usurpare si libeat, abūde est scire,
 de Gymnasio sermonem haberi, quando passim
 Graecis Ludus gladiatorius γυμνάσιον τῶν μοτομά-
 χων audit, ut Lanista, γυμναστὴς & ἐπιστάτης, & ba-
 tualia, γυμνασία. nam Lipsium, qui locum ipsum
 exercitationis batualiorum nomine censeri
 putat, auctores ab eo ipso producti confutant.
 Sin pro Gymnasio Athletarum, ut frequentis-
 sime occurrit, maxime sine addito positum,
 certe Inscriptionem Austrunii de eo capi nec
 posse, nec debere, ratio temporum, quae saepe ma-
 gnas*

*gnas difficultates expediuit, demonstrat. Quò
id certius cognoscatur, Inscriptionem integrã
apponam, cujus eam tantummodo partem
Auctor exscripsit, quæ tum ad rem faciebat.
Ea verò ita habet.*

SILVANO. SANCTO
AVSTRVNIVS. MEDI
CVS. LVD. GALLIC
PORTIC. ET EXEDR
ET. SIGN. AEN
VOTO. SVSCEP
L. M
DEDIC. KAL. MAI
L. MARCIO. ET
SEX. IVLIO. COS

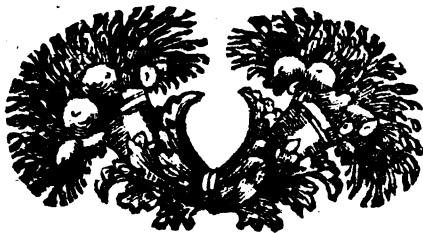
*Istuc par Consulum Reip. moderatum est an-
no Urbis 659, vel paulò seriùs; non enim inter
se Fastorum concinnatores consentiunt. Per
ea tempora Roma Gymnasium nullum: quod
Nero demum excitavit. Quare non de eo
sermo erit, sed de Ludo gladiatorio, cui ita
Romani indulgebant, ut Græci Gymnasio. Et
multa in his paria. Tangam solùm, quæ ex
ipsa Inscriptione colliguntur. Discimus ex
ea, in Ludo Medicos extitisse: ab istis nec
Gymnasium inops fuit: & , ut de Jatraptis
taceam, ita docent, quæ de Herodico narrat
Plato lib. III. Reip. & de Ægimio Galenus*

II. ὑγιεινῶν. Erant Gymnasia Diis dicata, & quodque praesidis Dei signum habebat, ut Atheniense Apollinis Lycii, teste Luciano in Anacharsi: & Austrunius in Ludo Gallico Silvani aeneum signum collocavit, ex privata religione, voto suscepto; quamvis alias Marti, aut Saturno consecratos Ludos non ignorem. Quid mirum? nam & Chalcidenses T. Flaminio Gymnasium dicarunt. Demum in utroque visebantur Xystus tecta, & Ephebeum. Xystus in Inscriptione dicta est Porticus; nam est σοὰ ἔυσίς. Qui dicit Xystum, mutilat primam vocem: qui Porticum, ultimam. At Ephebeum appellatum est Exedra, ut etiam à Vitruvio in illis, Exedra amplissima cum sedibus. Hac satis notatu digna sunt, vel ex eo, quòd Lipsius in Saturnalibus post variam inquisitionem, in Ludo gladiatorio nil nisi multiplices, minutasq; cellas observare potuit. Certe infelici sorte usus. An aliud nihil in Ludo fuisse credam? Cellulas quidem gladiatores inhabitabant: ast ubi exercebantur? Nèpe tirones in Ephebeo, veterani in Xysto, in qua rasa humus fuit, arena inspersa, eadem de causa, qua in Amphitheatro. Et haec loca proprie Ludus gladiatorius, non cella illa, si

*Iudus est, ubi gladiatores usum armorum
 ediscunt. Itaq; Cujacio non accedo, qui illud
 EXEDR, in Inscriptione numero multitudi-
 nis Exedras exponit. In simulat alii, quod non
 reddita causa affirmetur, δρόμος in Gymnasio
 denotare Xysta, longe a sententia Budai, qui
 Xystum esse voluit. Et tamen, si attendamus,
 nihil clarius demonstratum comperiemus.
 Xystus pro porticu sequioris generis cum sit,
 nullus dixerit, δρόμος ἔστω, ut ad Palliū Ter-
 tulliani perperam a Salmasio factum; nam
 est, ut proxime notatum, ἑστὸς. Ex quo
 illud existit, δρόμον ἔστω esse necessario, quae La-
 tinis Xysta, & quandoque masculino genere,
 Xystus. Hac, quamvis exilia videantur, ta-
 men ea nisi probe teneamus, in intelligendis bo-
 nis auctoribus, multis nos erroribus implicare
 possunt: eademque jam non insinua verat mo-
 do, sed diserte monuerat Auctor: & eò scire
 se dixit, δρόμος ad Xysta referris; veteremque
 lectionem in voce περιδρομίδες Vitruvio asse-
 ruit. An posthac de probatione expositula-
 bunt? Nunc demum recte capimus verba
 Pollucis. ἢ δρόμοι ἢ ἔστωι ἐν οἷς αἱ ἀσκήσεις. Hac vi-
 ris doctis fraudi fuerunt: at is non de Xysto
 recta loquutus est, sed de Xystis subdivalibus.*

Δρό-

Agimus etiam subintelligemus, cum hypathras
ambulationes in hortis, ubi se veteres deabu-
lando exercebāt, appellatas Xystos ^{ἀγώνιστος} re-
perimus, ut apud Pliniū juniorē passim. Uno,
aut altero loco contentus ero. De villa apud
Thufcos: Ante porticum Xystus concilus in
plurimas species, distinctusque buxo. De
Laurentino: Ante cryptoporticum Xystus
violis odoratus. Hac, Lector humanissime,
excusando, vel potius purgando Auctori no-
stro in medium allata volui, raptim, & in-
condite ad te scripta, operis pro editione ur-
gentibus. At quacunque ea tandem sint,
aqui bonique consulas velim. Si quid omni-
no, hoc certe sine alicujus injuria a me factum
est; nam viros doctissimos, qui hac objecta-
runt, & amo effusissime, & colo. Vale.

Rev.

Rev. Dominus D. Emmanuel Cicatelli videat, & in scriptis referat die 30. Septembris 1693.

Joannes Andreas Siliquinus Vic. Gen.

Canonicus D. Januarius de Auria Conf. S. Offic. Dep.

Eminentissime Domine.

UT Eminentia^e Tuæ jussa facerem, perlegi Opuscula scripta a Dominico Auliso, & nihil in eis, quod vel bonis moribus, vel Catholicæ Fidei officeret, inveni: & sapientiam elegantis nexu eruditioni conjunctam admiratus sum. Quocirca typis excudi posse censeo, ita si Eminentia^e Tuæ videbitur. Neapoli die 19. Decembris 1693.

Eminentia^e Tuæ

Additissimus Servus

D. Emmanuel Cicatellus.

Attenta relatione superscripti Rev. Domini Revisoris, quod possunt imprimi.

Imprimantur die 22. Decembris 1693.

Joannes Andreas Siliquinus Vic. Gen.

Canonicus D. Iannarius de Auria Conf. S. Offic. Dep.

Magnif. U. J. D. D. Joseph Alciati videat, & in scriptis referat.

Soria Reg. Gaeta Reg. Moles Reg.

Miroballus Reg. Jacca Reg.

Provisum per S. E. Neap. 31. Augusti 1693.

Mastellonus.

Excellentissime Domine.

Dominici Aulis libellos, de Gymnasia constructione, de Mausolei Architectura, de Harmonia Timaica, de Partu octimestri, & septimestri, Dissertatio Pythagorica, de Colo, jussu Excellentia^e Vestra^e perlegi, & cum nil in illis, quod adversaretur Regia^e Jurisdictioni reperissem, sed præclara eruditione, ac doctrina referros, posse typis vulgari, si Excellentia^e Tuæ videbitur, censeo. Neap. nonis Septembr. 1693.

Excellentia^e Tuæ

Additissimus Client

Josephus Alciatus.

Imprimatur, verum in publicatione servetur Regia Pragmatica.

Soria Reg. Gaeta Reg. Moles Reg.

Miroballus Reg. Jacca Reg.

Provisum per S. E. Neap. die 9. Octobris 1693.

Comus.

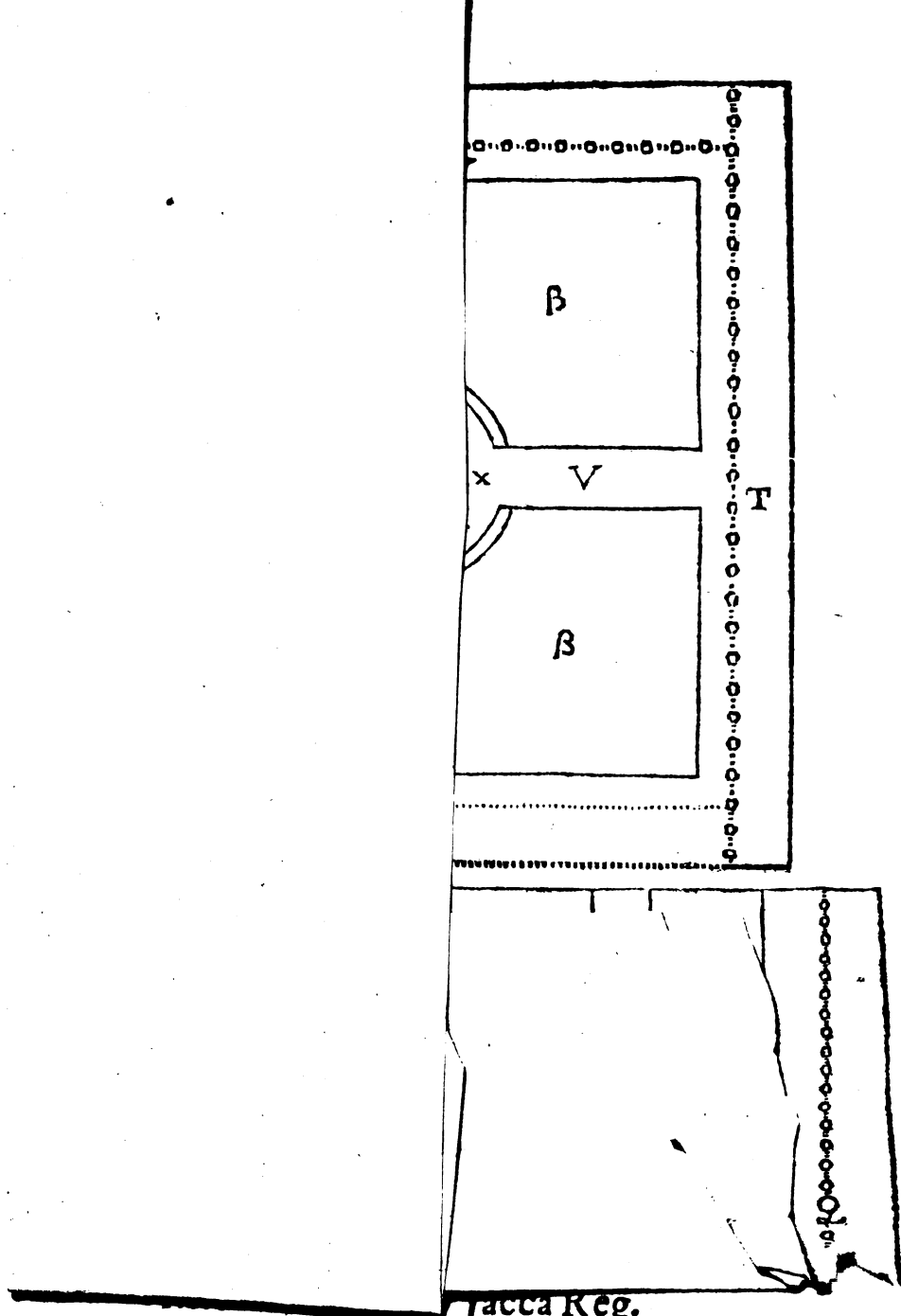
D O-

exempla potent affirmat quæ

ad

A

fio

Jacca Reg.
 Provisum per S.E.Neap.die 9.Octobris 1693.

Comms.
 D O-

DOMINICI

AULISJ

DE GYMNASII CONSTRUCTIONE

COMMENTARIUM.

Ultra in Vitruvio. egregia vetustatis monumenta extare, quæ alibi invenire non est, norunt quicumque bonarum artium studio tenentur: quos tamen ipse non minus delectat, quàm exercet; ita in plurimis lucem desiderat, cujus non sua, sed temporis culpa indiget, quod omnia sursum deorsum versando, tenebras veluti quasdam priscis inventis offundit. Varia in medium exempla possent afferri: sed quæ de Gymna-

— A

— A

— fio

sio habet, sint satis. Egit quidem de eo Vitruvius diligentissime: sed haecenus nemo unquam, quod sciam, ejus inde aedificii designationem, nisi multis partibus mendosam, potuit exhibere. Quo factum, ut pulcherrima notitia careamus, quae nisi ab optimo Scriptore, hauriri aliunde non potest; ut pretium operæ sit, post Mercurialis, Barbari, Perraultii, aliorumque conatus, istum lapidem de integro voluendum suscipere. Experiemur nos, si quid boni ad hanc vetustatis partem illustrandam excogitare valeamus. Quod si praestiterimus, non ingenii (scimus enim tenuitatem nostram) sed industriae fructus fuerit. Utemur pro explicitatione non aliis verbis, quam Vitruvianis, ut tanto certius de veritate constet; intersitis solum de nostro literis, seu notis, quae indicent, ubi in Ichnographia, quam damus, quodque aedificii membrum quaerendum sit. Praeterea adnotatiunculas quasdam brevissimas pro faciliiori capiti adscribere non pigebit.

DE-

DESCRIPTIO PALÆSTRÆ.

Vitruvius. NUNC MIHI VIDETUR, TAMETSI NON SINT ITALICÆ CONSUEUDINIS, PALÆSTRARUM ÆDIFICATIONES TRADERE EXPLICITE, ET QUEMADMODUM AB ÆDIFICIIS GRÆCOS CONSTITUANTUR, MONSTRARE.

Palæstrarum nomine Gymnasia intelligi docent. sed falsò. Gymnasium in tria membra dividitur, quorum unum Palæstra, alterum Xysta, tertium Stadium. Gymnasium totum, Palæstra pars, a qua, ut præcipua, sermo fuit ordiendus. Vitruvii dictum, qui sub Augusto floruit, cum Palæstras Italicæ consuetudinis esse negat, ad eas urbes non pertinet, quæ et si in Italico solo positæ, a Græcis tamen, a quibus ortæ, incolebantur. Testis ei rei satis locuples una Neapolis, Græca urbs, quæ ex Græcorum instituto Gymnasium a vetustissimis temporibus conditum habuit, excoluitque, ut ex Strabone, qui & ipse sub Augusto scripsit, notum lib. 5. Ita quoque ad subsequenta post Augustum tempora, de quibus Vitruvius divinare nequibat, non pertinet; nam qui sequuti sunt Principes, Græcorum instituto delectati,

Gymnasia Romæ excitarunt. Primus id Nero fecit, teste Suetonio. Nec est, cur obdicitur vir doctus ex Plauti verbis in Bacchidibus

*Ante Solem exorientem nisi in Palastram
veneras,*

Gymnasia Præfecto haud mediocres pœnas penderes.

Scilicet non meminit, Græcam eam esse fabulam, ex Philemone versam, Athenis actam, non Romæ. De aliis nihil disputare necesse est, cum hæc nostræ præsentis scriptioni sint abunde. Cæterum nil mirum, si hic Vitruvii inscriptio est, DE PALÆSTRARUM ÆDIFICATIONE, ET XYSTIS, prætermisâ Stadiorum mentione: quippe Stadia nihil ferè habent, quod Architectum remorari possit. Satis itaque putavit, in fine Capitis hujus paucula verba de ipsis subnectere.

IN PALÆSTRIS PERISTYLIA QUADRATA A, SIVE OBLONGA ITA SUNT FACIENDA, UTI DUORUM STADIORUM HABEANT AMBULATIONIS CIRCUITIONEM: QUOD GRÆCI VOCANT ΔΙΑΤΑΟΝ.

Peristylum in Ichnographia quadratum selegimus, ex quo certiores totius Palæstræ

men-

De Gymnasia Constructione. 5

mensuræ deducuntur, quàm ex Peristylis oblongis. Hæc enim multiplicis generis sunt: quadrata unius. Horum tamen ratione recte percepta, facile ubi Peristylum oblongum sit, quid variari debeat, cognoscimus. Area A columnis cincta, quaqua- versum habet pedes 300, ut sint in ambitu Stadia duo.

E QUIBUS TRES PORTICUS SIMPLICES B, B, B, DISPO- NUNTUR.

Lata quæque pedes 42. cujus mensuræ ratio in Xysto reddetur.

QUARTAQUE C, QUÆ AD MERIDIANAS REGIONES EST CONVERSA, DUPLEX; UTI CUM TEMPESTATES VENTOSÆ SUNT, NON POSSIT ASPERGO IN INTERIOREM PARTEM PER- VENIRE.

Hoc est, Porticum istam esse oportere duplicem, non Ephebeum, Coryceum, & alia proxima membra, quorum lumina, & ostia ad eam vergunt, imbrium injuriis pateant. Quod non nisi magno adolescentium, alio- rumque, qui in eis se exercent, incommodo fieret. At cum hæc ipsa membra ex altera parte porticum simplicem habeant adae- xam, ut dicemus, constat nulla ibi ostia exti- tisse;

tisse; nisi forte unum, aut alterum in Ephebeo, & Corytheo, unde breviter egredi athleta in Xystum possent: quæ & ipsa in tempestatibus ventosis occludi poterant: quippe patentibus interim ostiis, & fenestris in opposito latere, Ephebeum, & Corytheum multa satis luce clarescebant: Hæc Porticus, quia duplex, lata erit pedes 84.

CONSTITUUNTUR AUTEM IN TRIBUS PORTICIBUS EX-
DRE SPATIOSÆ D, D, HABENTES SEDES, IN QUIBES PHILO-
SOPHI, RHETORES, RELIQUIQUE, QUI STUDIIS DELECTAN-
TUR, SEDENTES DISPUTARE POSSINT.

Novitium inventum fuit literarum Pro-
fessoribus designare in Gymnasio Scholas, &
ἀνυστήρια, ut hæc Ciceronis in 2. de Oratore
ostendunt. *Nam & seculis multis ante
Gymnasia inventa sunt, quàm in his Philo-
sophi garrere ceperunt.* Negat vir eruditus,
in Gymnasio Neapolitano literarum studia
unquam fuisse: negat ullo idoneo auctore,
probari. Quid faciet D. Augustino? cujus
hæc sunt e libro 3. contra Academicos:
*Quid si tam clarum est, ut frustra inficere?
Persuadebis nimirum, tanquam in Cumano
Gymnasio, atque adeo Neapolitano, nihil
eum peccasse, imò etiam nec errasse quidem.*

An

De Gymnasii Constructione. 78

An satis idoneus auctor est, qui omnem evi-
ctionem præstet? Lata Exedra sunt pedes
108. uti postea demonstrabitur: cum de
Porticu Septentrionali Stadiata sermonem
instituerimus.

IN DUPLEXI AUTEM PORTICU COLLOCENTUR HÆC MEM-
BRA, EPHEBEUM E IN MEDIO, HOC AUTEM EST EXEDRA
AMPLISSIMA CUM SEDIBUS, QUÆ TERTIA PARTE LONGI-
OR SIT, QUAM LATA.

Athletæ, tamen si majore parte Palæstræ
literarum Professoribus cesserint, tamen
præstantiorem sibi seposuerunt, Meridiei
obversam, ut per hiemem plurimo Sole, &
clementiori celo fruerebantur; nam hæc ma-
ximè hiemi parata mansio est, cum per aesta-
tem athletæ in Xysta progredierentur. In
hoc Gymnasii tractu medium spatium sibi
Ephebeum poscit, quod *Exedram amplissimam*
Vitruvius appellat. Quare non un-
de modo Scholæ sedilibus erant instructæ, &
Exedra dicebantur, sed & Ephebeum. Quod
notari velim; nam Ephebeum intelligit
etiam Dio Chrysostomus; ubi adolescens
tulus aethletæ, Jatrocleo nomine, in Exe-
dra Herculis, quæ erat in Gymnasio Neapo-
litano, sese exercuisse memorat.

Et quæ se-
 quantur. Hoc est, *stantes ad Ephebeum*,
 quod hic Herculi erat dicatum. Dicitur
 quia magna spectatorum pars, quam sedes
 non caperent, stare cogebatur. *Exedra* pari-
 riter Ephebeum est in veteri Lapide Roma-
 no, sicuti *Porticus* est *Xyffus*.

SILVANO SANCTO

AUSTORNIUS
 MEDICUS LUDI GALLIC.

PORTICÆ ET EXEDRÆ

ET SIGN. ÆN.

VOTO SUSCEPT.

L. M. D.

Visum est Vitruvio addere, *cum sedibus*,
 non sine causa. Nam alioqui cellas omnes,
 quæ in Peristylis, ut et sedibus destitutas,
 Exedras vocabant. Varro Ornithona Exe-
 dram dicit lib. 3. de Re Rust. cap. 5. *Qui*
Brundusii hospes noster primus in Peristylis
habuit Exedra conclusas aves, quas pasce-
ret objecto rete. Imò Strabo lib. 13. Exedram
 vocat quandam *εξεδράν*. Hoc fortasse verius,
 quàm quod opinatur Cujacius ad C. de ope-
 rib. publicis, speculam eam ita fuisse exedi-
 ficatam, ut haberet sedes complures in Exe-
 dræ formam.

Erant

De Gymnāsi Constructione. 9

Erant ergo in Ephebeo sedes circum ad parietem spectatoribus positæ, in mediis spatiis se puberes exercebant; non enim aut nomen ipsum, aut Dio loco proxime dicto, dubitare nos sinit, Ephebeum adolescentulis fuisse destinatum: scilicet, ut seorsum essent a viris, qui suas exercitationes in Xysto, & Xystis peragebant. Illis præerat Pædotriba, his Xystarcha.

Hæc cella tertia parte longior est, quam lata. Patet in latitudinem pedes 108. in longitudinem pedes 144.

SUB DEXTRO CORYCEUM I.

Duæ omnino in toto Gymnasio cellæ erant exercitationibus destinatæ, Ephebeum, & Sphæristerium, ubi non una modò pila ludebatur, sed etiam coryco. Inde cella hæc, quæ aliis *Sphæristerium*, Vitruvio *Coryceum* dicta est; quippe corycum e Gymnāsi tecto suspendi testis est Antylus apud Oribasium, qui & Corycum pro imbecillioribus compleri olivarum officulis, aut farina, & pro validioribus arena ait. Tū subdit: τὸ δὲ μέγεθος αὐτῆ πρὸς τὴ δύναμιν, καὶ ἡλικίαν συναρ-

B

μο-

μολοδῶν ἀγριάντροι ἐν τοῖς γυμνασίοις ἀν' ὠδὲν τῆς οὐροφῆς.

*Sit ejus moles ad vires, & at aem accommodata. In Gymnasis superne è tecto pendet. Vide cetera; nam κορυκομαχίας rationem docēt. Certe hic ludus, quo viri maxime exercebantur, omnino abs re institueretur in Ephebeo: nec alius pro eo occurrit in tota Palæstra locus, nisi Spheristerium. Quid igitur dubitamus, a Coryco dici Coryceum, & hoc idem esse cum Spheristerio? in quo plura ludorum genera exerceri consueviffe, docet Plinius lib. 5. epist. 6. *Spheristerium, quod plura genera exercitationis, pluresque circulos capit. Quærit vir doctus, si cella hæc Coryco tribuitur, ubi erit Apodyterium? Locum nos statim indicabimus. Est Coryceum latum pedes 60.**

Locat Vitruvius Coryceum sub dextro Ephebei. Hoc non est ad Occidentem, ut rentur: sed ad Orientem, versus Gymnasia frontem; quandoquidem Vitruvius Laconicum, & Caldam Lavationem ad sinistram Ephebei statuit, quæ membra non nisi ad partem occidentam Palæstræ recte collocari ostendemus.

DEIN-

De Gymnasii Constructione. 11

DEINDE PROXIME CONISTERIUM K.

Quæ sequuntur Cellæ exercitationibus assignatæ non sunt: sed vel sunt ἀποθήκαι, ut Conisterium pulveris, & Eleothesium olei: vel ad lavacri; & balneorum usum comparatæ. Quod attinet ad Apodyteria, de his nihil meminit Vitruvius, quòd nullæ privatim in hunc usum Cellæ in Gymnasio excitarentur. Nec præterea athletæ omnes uno commode loco poterāt denudari, ob Frigidæ Lavationis, & Thermarum distantiam. Putem, duo omnino fuisse Apodyteria. Unum, quod esset pars Conisterii, ubi se exuebant, qui frigida essent loturi; proxime enim adjacet Frigida Lavatio. Alterū in Cōcamerata Sudatione, cui cohæret Frigidarium.

Conisterium in totidem patefcit pedes, in quot Coryceum.

A CONISTERIO IN VERSURA PORTICUS FRIGIDA LAVATIO L, QUAM GRÆCI ΛΟΥΤΡΟΝ VOClTANT.

Contraria sunt λυτρών, & λουτρών. Istud Galeno proprie Calda Lavatio, illud Vitruvio Frigida. Et claudit dextrum latus Ephebei, ut quæ in versura, seu in angulo Porticus duplicis posita est. Hinc fit, Cellam.

B 2

Fri-

Frigidæ Lavationis quadratam esse oportere, numerantem in circuitu pedes 43 2.

At verò Labrum a b fg, quod in ea inest, se extendit in oblongum: quippe ex uno latere cohæret parieti Meridiano Palæstræ, qui paries in Labrum per insertum tubum aquam, ex fonte, aut flumine corrivatam, eructat. Esto, si placet, longum pedes 88. latum 68. quare in tribus lateribus habebit obambulationem latam pedes 20. In eo Labro se abluebant, immergebantque. Hujusmodi unum habemus Neapoli, in regione Thermensi, unicum, si credimus, nostri Gymnasii vestigium. Sed jam alterum Ephebei latus lustremus.

AD SINISTRAM EPHEBEI ELÆOTHESIIUM F.

In eo non modò olei, & ceromatis conditoria erant, sed etiam athletæ ungebantur, antequam membra pulvere conspergerent. Inde ἀλειπήριον, seu *Unctuarium*. Latum, ut ceteræ intermediae Cellæ, Ephebeo excepto, pedes 60.

Illud turbat, quod Conisterium, in quod pulvis Palæstricus condebatur, longe in altero Ephebei latere positum est; interferuntur

tur enim Ephebeum, & Coryceum. Ungi & pulvere conspargi, conjunctæ res sunt. Cur Cellæ, quæ his deinceps usibus destinatae sunt, loco distabunt? Mihi omnino videntur verba Vitruvii luxata, & debere Coryceum, & Elæothesium Cellas inter sese commutare, ut Coryceum migret in sinistrum latus Ephebei, Elæothesium in dextrum: ita Conisterio hærebit. Trajectiores hujusmodi plures in Vitruvio extant quarum nonnullas viri magni jam substulerunt; de quibus hic dicere, nihil est necesse.

PROXIME AUTEM FRIGIDARIUM G, AB EOQUE ITER IN PROPNIQUEUM IN VERSURA PORTICUS.

Frigidarium est Thymarum portio, in latitudinem se extendens pedes 60. Galenus in lib. II. Methodi partes *λατρῶν* enumerat quatuor. Primò enim athletæ ad sudandum comparatam. Tum, ubi aquæ calidæ lavacrum erat. Et hoc proprie appellari *λατρὸν* ait. Tertio transibant in lavacrum aquæ frigidæ. Ultimò in Cellam, ubi sudores detergebantur; sudare enim corpus pergebat etiã post frigidæ lotionis. *μὲν τῆς τῆς ψυχρῆς ὑδατὸς ἐπι*. Hęc omnia

omnia brevi verborum ambitu idem Galenus libro 10. complexus fuerat. *εἰσελθόντες μὲν γὰρ ὁμίχρουν αἰερί θέρμῳ; μετὰ δὲ ταῦτα εἰς ὕδαρ εἰσιπᾶσι θερμῶν; αἰτ. ἐξελθόντες εἰς ψυχρὸν, αἰτ. ἀπομαρτυνοῦνται τὸν ἰδρωῦτα.*
Ingredientes enim versantur in aëre calido: postea intrant in aquam calidam: egredientes deinde in frigidam: tandem detergunt sudorem. Hæc magnam facem Vitruvio alucent. Palàm est, quatuor designari diversas Thermarum Cellas, hoc ordine, Laconicum, Caldam Lavationem, Frigidarium, Concameratam Sudationem.

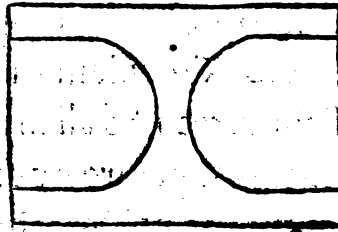
Has omnes apte describit hic Vitruvius. Ordinem tamen non eundem servat, quem Galenus. Iste enim, quid primò, quid tum fieret, enarrando, attendit. Vitruvius prout quæque pars oculis ingredientium occurreret, describit. Itaque sermonem orditur a Frigidario, quod est Galeno Thermarum tertia pars. Id nominis denotat aliquando Vas aquæ frigide, aliquando Cellam, ubi tale Vas sit. Nec alia significatione usquam occurrit. Unde longe a vero avius fertur vir eruditus, qui in Frigidario Palæstræ ulla fuisse aquas negat, satis esse reputans eas, quæ erant

erant in λούτρῳ. Scilicet, non vidit in λούτρῳ, non nisi eos versari solitos, qui tantum frigida uti voluissent, lavando, natando. Nec eò commodum erat pergere eos, qui post calidi balnei usum in frigidam transibant, longe enim aberant, ab angulo Occidentali Palæstræ ad Orientalem. Propterea istis aliam Cellam balneo calido proximam parare opus fuit. Et hoc est Frigidarium, ubi Baptisterium, seu Piscina aquæ frigidæ surgebat, non absimilis labro τῷ λούτρῳ. quare *Piscinalis Cella* Palladio dicta. De eo, qui Frigidarium idem cum Apodyterio facit, nihil attinet dicere; manifesta enim allucinatio est. Esto, si videtur, Piscina lata pedes 44. longa 100. ut in ambitu ambulationem descriptam habeat latam pedes 8.

Peculiare fuit, quod de Villa Laurentina junior Plinius narrat, duo in eadem Balnei cella extitisse Baptisteria, ex adverso posita, quorum quodque tribus rectis constaret lateribus, quarto se in arcum curvante. *Inde,* inquit, *balnei Cella Frigidaria, spatiosa, et effusa, cujus in contrariis parietibus duo baptisteria velut ejecta sinuantur.*

Cel-

*Cella Frigidaria Plinii cum duobus
baptisteriis.*

Ex Frigidario aqua derivabatur per fistulas, ut solis Caldæ Lavationis defenderetur, uti mox dicendum erit.

Est quoque ex Frigidario iter in versura porticus ad Propnigeum, quod Vitruvius alibi *Præfurnium* vocat: id autem est ostium furni. Latine proprie *Fornacem* dixeris. Saltem ita Palladius loquitur, qui de area furni, sub pavimento balnei, hæc habet: *Aream primò bipedis sternis, inclinata sic tamen structura ad fornacem, ut si pilam miseris, intrò stare non possit, sed ad fornacem recurrat.* Semel, iterumque *fornacem* appellat $\alpha\rho\alpha\upsilon\lambda\eta\epsilon\iota\sigma\upsilon$. Confer cum Vitruvio lib. 5. cap. 10.

Erat autem Furnus balnei cella subterranea,

nea . Fuerit propterea opus est in pavimento Frigidarii hiatus , per quem fornacarius se demittebat , ut ad Propnigeum iret . Hiatus iste est n , qui Vitruvio *Iter* . Cæterùm Propnigeum , quia sub terra latet , in Ichnographia non exprimitur .

PROXIME AUTEM INTRORSUS E REGIONE FRIGIDARII COLLOCETUR CONCAMERATA SUDATIO O , LONGITUDINE DUPLEX, QVAM LATITVDINE.

Silent hìc viri docti ; nam quid hæc Sudatio esset , quidve a Laconico distaret , nullus dum cepit . Ea est quarta, & ultima pars Thermarum, Galeno memorata , in quam post frigidum balneum se athletæ recipiebant, ut exsudarent , & sudorem abstergerent . Ab hoc usu *Sudatio*, sicuti a testudineata forma dicta est *Concamerata* . Absterfo sudore , vestes athletæ induebant, & digrediebantur; quare hìc alterum Apodyterium fuerit , necesse est . Proinde *Apodyterium balinei* dicitur Plinio juniori, quod ipse Cellæ Frigidariæ conjungit, ut Vitruvius *Concameratam Sudationem* Frigidario .

Hinc etiam Plinius *laxum* facit Apodyterium; scilicet , ut huic duplici usui commode

C

in-

inserviret . Vitruvius item Concameratam Sudationem longitudine duplicem statuit, quàm latitudine . Verba Plinii de Villa apud Thufcos sunt . *Inde Apodyterium balinei, laxum, & hilare, excipit Cella Frigidaria, in qua baptisterium amplum, atque opacum.* Nec mirum, eandem cellam diversa nomina a diversis usibus esse sortitam; nam eadem quoque cella est Coryceum, & Sphæristarium: item Elæothesium, & Alipterium.

Longa est pedes 108. lata 54.

QVÆ HABEAT IN VERSVRIS EX VNA PARTE LACONICVM H, AD EVNDEM MODVM, VTI SVpra SCRIPTVM EST, COMPOSITVM : EX ADVERSO LACONICI CALDAM LAVATIONEM . M.

Dicit *in versuris*. Nam una est versura exterior Palæstræ, & in ea est Laconicum: altera est versura interior Porticus duplicis, & in ea est Calda Lavatio; relicto tamen introrsus spatio pro Concamerata Sudatione collocanda. Exacte hæc omnia in Ichnographia habes expressa.

Etece tibi primam, secundamque Thermarum partem a Galeno designatas. Prima est Laconicū, cujus cella in exteriori ambitu quadrata est: at intrà lateribus longe pluribus distin-

distincta, nō rectis, sed sinuatis, ut in quoque eorum locus in apside fornicatus imprimi possit, quò quisque athletarum se ad sudandum reciperet. Cognoscimus hæc ex Laconico Pisano, & in nostro signavimus m.

Sub pavimento Laconici Furnus erat, *ὑπό-
καινον* propterea dictus, ad quem superne hie-
bant tubuli quadri in Laconici pariete inserti,
quī haustum ex Furno vaporem in Laconi-
cum per superiora oscula diffundebant ad
ciendum, prolectandumque sudorem. Nullæ
enim ibi aquæ: & recte Galeno Laconicum
est *ξηρὸν βαλανίον*, *balneum siccum*.

Cæterum Furnus ita amplus erat, & diffu-
sus, ut ad Caldæ quoque Lavationem, quæ
propterea Laconico conjuncta, pertineret, ip-
siusque etiam pavementum suspenderet. Hæc
est secunda Thermarum pars, & ipsa quadra-
ta, circum pluribus Soliis distincta, p.

Ex succenso itaque hypocausti igne inca-
lescebat Caldarium, aut miliarium in balneo
positum: ex quo per fistulas aqua quæ satis,
in balnei solia derivabatur, moderante *ερεψιλική*.
Vitruvii enim tempore tria erant in Thermis
vasa creta: primum erat Frigidarium in Cella

cognomine, ex quo aqua influebat in Tepidarium, supra Propnigeum: ex hoc decurrebat in Caldarium, quod Furno superextabat. Istud demum sufficiebat solis.

At non ita Palladii tempestate, cùm miliarium plumbeum in Propnigeo positum, rectà diffundebat in solia aquam ex Frigidario haustam; tepidis enim per ea tempora magis, quàm calidis lavacris capiebantur; quippe miliarium, si fornaci, id est præfurnio imminet, necesse est, ut Tepidarium sit, non Caldarium, quod ipsi Furno imponebatur; minus enim caloris sufficitur ex Propnigeo, plus ex Furno. Ejus hæc verba sunt. *Miliarium verò plumbeum, cui arca patina subest, inter soliorum spatia forinsecus statuemus, fornace subjecta: ad quod miliarium fistula frigidaria dirigatur, & ab hoc ad solium similis magnitudinis fistula procedat, quæ tantum calida ducat interius, quantum fistula illi frigidi liquoris intulerit.* Vides apertum discrimen, inter tempora Palladii, & Vitruvii, quæ sine magno errore confundi non possunt. Vides etiam loca, ubi vasa hæc debeant collocari, in quibus investigandis viri docti se, aliosque, torserunt. Con-

Constat ex his, a Furno non unum modò Laconicum, sed & Balneum concameratione fuisse suspensum. Et hæc est *suspensura balnearum*, quam memorat Seneca ad Lucilium: *Balnearum suspensura inventa est, ne quid ad lautitiam deesset. Ideo ad lautitiam*, quia incalescebat ipsum etiam balnei pavimentum concamerationi superstructum, & blando eo calore plantæ pedum nudæ veluti titillabantur. In plano enim offendunt, qui hæc non intelligentes, labra quædam comminiscuntur, ad lectulorum pensilium imitationem, laquearibus suspensa. Cui bono? Suspensi eo, quo diximus, modo per furnum balnea, antiquissimum Græciæ inventum est: apud Romanos Sergius Orata ætate L. Crassi Oratoris introduxit primus. Et ita capiendus Plinius, ubi de eo scribit: *Primus pensiles invenit balneas, ita mangonizatas villas sine binde vendendo*. Id si capiamus, ut isti volunt, de balneis e tecto pendentibus, nimis inepti fuerint, qui carius Villas ab Orata propterea emebant; nam promptum erat, & similia construere, & constructa transferre. Nec demum Villæ pars esse poterant.

La-

Latns quodque Balnei est pedes 54, ut etiam Laconici, cum utraque cella in quadrum exeat.

Et hæ Thermæ sunt, per singulas partes explicatæ: & non sine ratione a Vitruvio in hunc Palæstræ angulum rejectæ, ut ex una parte Meridiem respiciant, ex altera Africo sint obversa. Nam de balneo ita Palladius: *Lumina ei dabimus à parte Meridiana, & Occidentis Hyberni, ut tota die Solis iuretur, & illustretur aspectu.* Paria his habet Vitruvius lib. 5. cap. 10.

Porro fuforia, per quæ balneorum eluvis decurrat, in postico sint, Occidenti opposita.

Palæstra hætenus descripta ob inæqualitatem, vitio non caret; nam a centro Peristylil A, si quis Meridiem versus progrediendo, latus dextram mensuret, comperiet pedes 342; cum interim sinistram latus ab eodem centro pedes 300 non excedat. Æqualitati Porticus duplex C obstat. Quæ tamen latera mox Vitruvius æquabit. Itaque membra exteriora persequamur.

IN

IN PALÆSTRA PERISTYLIA, QUEMADMODUM SUPRA SCRIPTUM EST, ITA DEBENT ESSE PERFECTE DISTRIBUTA. EXTRA AUTEM DISPONANTUR PORTICUS TRÉS. UNA P EX PERISTYLIO EXEUNTIBUS.

Ornat Vitruvius Palæstræ aditum Porticu, quæ, ut inter membra justa commensus ratio sit, excurret in longum pedes 300, ut Peristyllii latus exæquet: at lata erit pedes 42, uti reliquæ Porticus omnes, duplicibus exceptis.

Porticum istam extra Palæstram disponit, ut mirum sit, virum magnum, cui Galli Architecti plurimum debent, eam intra Palæstram statuisse, in Prothyro: oblitus etiam, in ædificiis potius privatis, quàm publicis fores Prothyro communiri.

DUÆ, DEXTRA, ATQUE SINISTRA, STADIATÆ. EX QUIBUS UNA Q, QUÆ SPECTAVERIT AD SEPTENTRIONEM, PERFICIATUR DUPLEX, AMPLISSIMA LATITUDINE.

Duæ Porticus istæ (de quarum una in præfens, mox de altera sumus dicturi) indicio sunt, Palæstræ latitudinem in stadium porrigi; quando ipsæ, quæ cetero ædificio haud dubie æquales, stadiatæ sunt, id est stadium longæ. Jam cum latus Peristyllii sit pedes 300, & duæ Porticus, hinc inde ad Orientem, & Occidentem adnexæ, conficiant simul pedes 845
fit,

fit, Exedras, quæ statim sequuntur, explere pedes 108 singulas. Istæ enim mensuræ omnes, in unum computatæ, stadium faciunt.

Itaque Porticus exterior Septentrionalis stadiata est, seu longa pedes 600. At quia duplex, lata pedes 84. Aditus ad eam per N, N, singuli lati pedes 42. In ea discipuli, aut spatiabantur, aut λέσχας habebant. λέσχας cum Hierocle voco conventiunculas, quas discipuli, qui ideo λεσχηνῶται dicti, de sapientia habent. Erant hæ *Lesche* Apollini λεσχηνορία sacra. Harpocratio ex Cleanthe: ἀπονεμεῖσθαι τῷ ἀπόδιδανι τοῖς λέσχας.

ALTERA SIMPLEX R, ITA FACTA, UTI IN PARTIBUS, QUÆ FUERINT CIRCA PARIETES, ET QUÆ ERUNT AD COLUMNAS, MARGINES HABEAT (circa parietes c, c, c: ad columnas, o) UTI SEMITAS, NON MINUS PEDUM DENUM, MEDIUMQUE c c EXCAVATUM, UTI GRADUS BINI d d SINT IN DESCENSU SESQUIPEDALI A MARGINIBUS ccc, o, AD PLANITIEM c c. QUÆ PLANITIES SIT NON MINUS LATA PEDUM DUODECIM. ITA QUI VESTITI AMBULAVERINT IN MARGINIBUS, NON IMPEDIENTUR AB UNCTIS SE EXERCENTIBUS. HÆC ALTEM PORTICUS ΕΥΣΤΟΣ APUD GRÆCOS VOCITATUR, QUOD ATHLETÆ PER HYBERNA TEMPORA IN TECTIS STADHS EXERCENTUR.

Hactenus de Porticu stadiata Septentrionali, id est sinistra. Nunc de Meridionali, quam

De Gymnasia Constructione. 25.

quam *dextram* supra Vitruvius dixit. Est ergo Palæstræ conjuncta, longa & ipsa, ut Septentrionalis, pedes 600. lata, quia simplex, pedes solum 42. Jam vides æquata hic a Vitruvio latera Palæstræ, si a centro Peristyllii computationem ineas; hinc enim in Septentrionem numerantur pedes 384. illinc ad Meridianas plagas, totidem.

De ea multa docet, quæ ad duo summa capita reducuntur. Primò, ut a postremis ordiar, tradit usum; extrui eam, ut athletæ per hyberna tempora, coelo præsertim pluvio, ibi se exerceant, sub tecto: & ad hoc rasa humus erat, a qua rasura Porticus *Xystus* dicitur. Sudo coelo, & per æstatem athletæ prodibant in Xysta, ubi sub divo exercitationibus vacabant, de qua re loco dicemus.

Deinde partes, quæ tres omnino sunt, & singularum dimensiones ostendit. Primam faciunt Margines, qui juxta tres parietes Porticus, & juxta columnas, quæ in latere Meridionali surgunt, velut semitæ discurrunt. Horum cujusque latitudo est minimùm pedes 10. Alteram constituit Medium excavatum, id est planities in media Porticu depressa, hu-

D

mo

mo rafa: Id Græci *σκάμμα* vocant: quod Vitruvius hic exprimere conatus est, dum *Excavatum* appellat; id enim Græce est *σκάμμα*. Et sicut in marginibus cōsistebāt spectatores, ita in scammate se exercebant athletæ: propterea Tertullianus athletas ab Epistate ungi, & in scamma deduci ait, lib. ad Martyres, cap. 3. Latum est non minus pedes 12. Ultimam efficiunt Gradus bini, qui sunt in descensu a marginibus ad scamma. Ita fiet, ut spectatores, qui morantur in marginibus, infici ab athleticis nequeant, qui uncti se exercent in scammate. Cujusque gradus retractio sesqui-pedem explet.

Jam si has omnes mēsuras conferamus in unum, colligentur pedes 38, quibus si addideris pedes quatuor, quot sibi vindicant stylobatæ, comperies Porticum eam in latum extendi pedes minimum 42; quando latitudines marginum, & scammatum, quas hic Vitruvius exhibet, minores sine vitio esse nequeunt: nihil tamen obstat, quin in majus spatium diffundi queant.

Et hæc Porticus posita a Vitruvio est pro regula latitudinis Porticum cæterarum, quas propte-

propterea nos pedum 42 singulas fecimus. De lateribus stylobatarum tacuit Vitruvius, quia incerta sunt, & variari ferme pro arbitrio possunt. Nos pedes quaternos gratia exempli dedimus. Si cui libet, plus minusve sumat.

Ecce, ut Vitruvius more magnorum virorum, non omnes, sed paucas hujus ædificii mēsuras exhibet, eas scilicet, quæ reliquarum omnium regulæ sunt, & ex quibus facile ceteras, de quibus ipse silet, possumus venari. Nos tamen, ut interpretis munere fungeremur, singulas expressimus.

Mensuræ Vitruvianæ sunt.

Peristylia ambitus pedum 1200.

Longitudo Xysti pedum 600.

Ejusdem latitudo per partes expressa pedum 38, cui addendum latūs stylobatæ.

Et ex his totius Palæstræ, & membrorum principum mēsuræ patent omnes. At in Cellis athletarum ita procedit.

Ephebeum tertia parte longius, quàm latū.

Frigida Lavatio, & tres cellæ Thermarum in versuris Porticus.

Concamerata Sudatio duplò longior, quàm lata. Ex quibus reliquarum cellarum

mensuras facile est colligere : quod & fecimus . Et de Palæstra hæctenus .

DESCRIPTIO XYSTORUM.

FACIENDA AUTEM XYSTA SIC VIDENTUR , UT SINT INTER DUAS PORTICUS S, T, SILVÆ, AUT PLATANONES ββββ. ET IN HIS PERFICIANTUR INTER ARBORES AMBULATIONES VV. IBIQUE EX OPERE SIGNINO STATIONES δδδδ.

Alteram Gymnasii partem faciunt Xysta in postico Palæstræ sub dio explicata , ab ea tamen disjuncta . Ea concludit Vitruvius Porticibus tectis duabus, S, T, quarum altera ad Septentrionem spectat , altera ad Meridiem , lata quæque pedes 42, ut cetera distantia a columnis ad columnas æquet stadium, id est pedes 600.

Longitudo Xystorum est pedum 642. Hæc ita distribuitur , ut pedes 600 occupent silvæ , ambulationes , stationes , ut in Ichnographia : at qui supersunt pedes 42 prope Palæstram , destinentur Hypæthræ Ambulationi, ut dicam .

PRO-

De Gymnasia Constructione. 29

PROXIME AVTEM XYSTVM R, ET DVPLICEM PORTICVM Q DESIGNENTVR HYPÆTHRÆ AMBVLATIONES X, QVAS GRÆCI ΠΕΡΙΠΟΜΙΔΑΣ, NOSTRI XYSTA APPELLANT : IN QVAS PER HIEMEM EX XYSTO R SERENO COELO ATHLETÆ PRODEVNTES EXERCENTVR.

Docet Vitruvius distingui apud Latinos Xystum, & Xysta; ut Xystus sit Porticus, ubi sub tecto athletæ per hiemem pluvio tempore exercebantur: Xysta verò sint subdivalis ambulatio, quò per æstatem, & coelo sereno commigrabant ad consuetas exercitationes. Græce tamen uterque locus præcise ξυστός dicitur. Plena oratio in subdivali esset ξυστός δρόμος, in tecto σοὰ ξυστός, Attice. Inde σύμπας ξυστός in Inscriptione Romana.

Μ. αὐρηλιε δημητρε ἀρχιεπισκοπῆ
 σύμπασῃ
 ξυστῶν διαβήσε ξυστάρχου.

Hoc est, *Xystarcha utriusque simul Xysti, & tectæ, & subdivalis.* Hæc enim, missis aliorum nugis, ita capienda sunt. Et athletæ σύνδοξοι ξυσταὶ dicuntur ab Imperatore Antonino in alia Inscriptione.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ
 συνόδω

Επισημ. τῶν περὶ τὸν Ἰσραὴλ αἰθλιῶν
 Ἰσραηλιτῶν
 σεφανεῖτων χαίρειν.

Quin nec Latini semper eo discrimine, quod notat Vitruvius, usi sunt: & Hypæthram Ambulationem quandoque *Xystum* dixerunt. Quod quidam reperiri perperam negant. Constat id ex verbis Valentiniani in Codice Theodosiano: *Exceptis Porticus, Xysti, Virginnumque Vestalium, quot Regiones Urbis sunt, totidem constituentur Archiatri*. Ubi *Porticus* est, quæ Vitruvio *Xystus*: at *Xystus*, quæ eidem *Xysta*, & *περιδρομίδες*. Budæus vir egregie doctus, legit *παραδρομίδες*, quòd essent juxta *δρόμους*, ceterosque in assensum traxit. Sed non ego credulus illi, qui sciam ipsa hæc *Xysta* esse *δρόμους*. Quare nihil mutandum. Vitruvius *περιδρομίδας* vertit *Ambulationes*. Quod utriusque linguæ studiosi non negligent.

Erant Hypæthrae Ambulationes proxime *Xystum*, & *Porticum* duplicem, stadiatam scilicet. Quod stare non potest, nisi collocentur in postica parte Palæstræ: a qua
 tamen

ramen proxime distabant, pedes, si libet, 21, id est dimidia Porticorum latitudine, ut athletæ brevi itinere ex proxima Xysto prodeuntes, pervenirent ad Xysta. Horum longitudo stadium æquat, quantum inter se distant laterales Porticus S, T, quibus concluduntur. Latitudo pedes 42.

DE STADIO.

POST XYSTUM AUTEM R, STADIUM Z ITA FIGURATUM, UT POSSINT HOMINUM COPIÆ CUM LAXAMENTO ATHLETAS CERTANTES SPECTARE.

Partes Gymnasii, ultimo loco descriptæ, id est Xystus, & Xysta, privatis athletarum, exercitationibus erant destinata, ad quas tamen spectandas non minima hominum vis confluebat. Stadium verò adibant athletæ ad decertandum in publicis solemnitatibus, tanquam ab umbra prodeuntes in Solem, & pulverem, ut a totius Græciæ oculis spectarentur. Propterea circa Stadium Vitruvius gradus pro spectantibus exigit, gradibus Amphitheatri non dissimiles, qui ingenti hominum multitudini capiendæ sint pares.

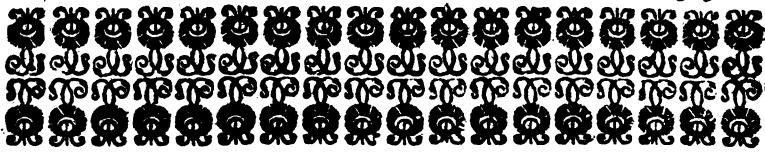
Longitudo Stadii neminem latet. Lati-

tu-

tudo erat, opinor, pedes 42; nam etsi hic nulli stylobatæ, extabant tamen in medio cippi \times, \times, \times , e lapide quadrato singuli. Primus, qui stabat in principio Stadii, inscriptum in uno latere habebat, ΑΡΙΣΤΕΤΕ, *Vir esto*. Alter, qui in medio cursu, eodem modo ΣΠΕΤΑΒ, *Festina*. Tertius, qui in fine pro meta erat, ΚΑΜΥΟΝ, *Volve*. Hæc eadem in altero latere erant *ἐπιτάματα*.

Quicumque harum rerum sensum habent, & Vitruvium intelligunt, quin recte a nobis Gymnasium descriptum sit, dubitare non possunt. Aliorum hac in re errores, qui multi, & maximi sunt, quisque jam per se deprehendere potest; nec enim nostri moris est imitari eos, qui in viros doctissimos juveniliter insultant.

CAROLUS PONARUS

LECTORIS.

*U*perioribus diebus, cum dissertatiuncula hac de Mausolei Architectura esset jam formis excudenda, accidit, ut Auctori sermo oriretur cum V. Cl. Didaco a Venadia, quem officii causa convenerat, de Nummo, qui frequens apud Antiquarios, & ex una parte Artemisia $\pi\epsilon\sigma\omicron\lambda\omicron\mu\epsilon\nu$ effingit, ex altera Mausoleum. Is statim, ut est eruditissimus, eum a Gisberto Cupero adnotationibus illustratum ostendit, de quo noster Auctor antea inaudierat nihil; quare pro indicio egit viro prestantissimo gratias, quando hac nosse sua vel maxime intererat. De eo Nummo quid sentiat, queris? Eum quidem cum Cupero fictitium, & male nota agnoscit: at artificem fuisse ingeniosum, & qui mentem Plinii optime perceperit, ut Cuperus

E

con-

contendit, id verò negat. *Causas*, quibus
 adductus ita statuat, hic tibi in limine notas
 facere, non alienum puto. Circa columnas
 non uno modo artifex allucinatur; nam &
 decem numero in fronte *Mausolei* exhibet,
 duas scilicet minus vero: & in adificio *Pe-*
riptero angulares omittit; ut de gradibus *Py-*
ramidis taceam, quos ob summam negligenti-
 am quinque tantum exprimit. An hoc
 sit *Plinii* mentem assequi, tui iudicii esto. *Au-*
riga in summo conspicitur, tanquam *Hiero-*
nica, in curru sedens, cui a tergo *Victoriola*
 coronam imponit. Verius tamen est, repre-
 sentasse *Agitatorem* erectum, instar aurigan-
 tis in *Hippodromo*. Sed ne quid dissimulem,
 inter tot errores illud recte habet, quòd
Mausoleum ⁱⁿ *Pyramidis* sit, & quòd *Scala* subje-
 cta cernantur. Quae sane duo, cum ad *Pli-*
nium intelligendum maxime faciant, *Cupe-*
rus tamen aut non vidit, aut neglexit. In ea
 quo casu artifex *Nummi* inciderit, nescio.
 Certe casu, ut argumèto sũt reliqua, quae ha-
 bet, falsa, inepta; nam qui hac e *Plinio* certa
 ratione elicit, in ceteris errare non potest.
 Extat & alter *Artemisia* *Nummus* in nobi-
 li

li Museo Francisci Picchetti, adulterinus
 & ipse, sed inventurarius, nec Cupero vi-
 sus, in quo quadam meliora sunt, qua-
 dam deteriora, nonnulla paria. Scalas exhi-
 bet, & quidem expressius. Columna pa-
 riter decem in fronte visuntur, sed sanio-
 ri consilio extrema dua angulis insident.
 At verò perperam alitudo inferior una
 constat Zona, quam efficiunt Columna
 cum trabeatione, quas podium finit. Tum
 surgit Pyramis multiplicibus distincta gra-
 dibus, ubi, quod mireris, latus quod-
 que est per medium, a summo ad imum,
 profundiori semita intercisum. Unde hoc ar-
 tifex hausit? sine dubio, ex vano; alioqui
 commendandus in Quadriga, que tanquam
 in cursu est, etsi Agitator attritu oblitera-
 tus, non appareat. Ita sese Nummi isti invi-
 cem refellunt, falsique arguunt. Nec te plu-
 ribus morer: ad ipsam dissertationem adi.
 Vale.

DE MAUSOLEI

ARCHITECTURA.

Ulchre sibi consuluerunt vi-
 ri de Plinio optime meri-
 ti , qui licet omnem ope-
 ram in eo auctore illustran-
 do posuerint , tamen quæ
 ab ipso de Mausolei stru-
 ctura produntur , pœne intentata relique-
 runt . Illos sane absterruit laboris difficul-
 tas , dubiusque exitus ; rem enim undique in-
 volutam fatius est omnino non attingere ,
 quàm faticando nectere magis : aut certe re
 nihilo minus inconfecta discedere . Id con-
 silium imitari tutum erat ; nisi contrà revo-
 cassent alii , quos animi impetus eò impellit,
 ut quæ a ceteris omnibus desperata vidêt , ad
 ea promptius aggrediantur . Quos ut hîc se-
 quar , facit non laudis aut cupido , aut spes :
 sed facilis in lapsu culpæ deprecatio . Ecquis
 enim

enim non ei libenti animo parcat, qui in iis offendit, & labitur, quæ sibi quoque impervia fateatur?

Verba Plinii de Mausoleo hæc sunt. *Pates ab Austro in Septentrionem* (alii Codices, *ab Austro, & Septentrione*) *sexagenos ternos pedes: brevius a frontibus: toto circuitu pedes ccccxī. Attollitur in altitudinem xxv cubitis. Cingitur columnis xxxvi. Quidam addunt, Pteron vocavere. Et mox. Supra pteron pyramis altitudinem (vel, altitudine) inferiorem aquavit, xxiiii gradibus, in meta cacumen se contrahens. In summo est quadriga marmorea, quam fecit Pythis. Hæc adjecta cxl pedum altitudine totum opus includit. Hæc ipse.*

Palàm est, a Plinio quæstionem Architectis explicandam proponi, his membris edifici, his mensuris, quæ ipse prodit, universam Mausolei formam, dispositionemque pervestigare. Eam nos, quâ fieri potest, solve conabimur; si modò prius insigne ex verbis Plinii mendum, quod euntes nos remorari posset, amoveamus; nam cum totum opus quatuor lateribus fuerit conclusum,
quæ

quæ non omnia æquali proportione inter se convenirent, sed opposita duo longius excurrerent; Plinius ait, latera fuisse porrectiora, frontes breviores. Quod stare nullo modo potest; nam si latera explent singula 63 pedes, & totus ambitus pedes colligit 411; qua demum ratione frontes breviores erunt? Certe emendandum, *Longius a frontibus*: vel, *brevius quàm a frontibus*. Quanquam de hoc ambitu quid statuendum sit, porrò dicemus.

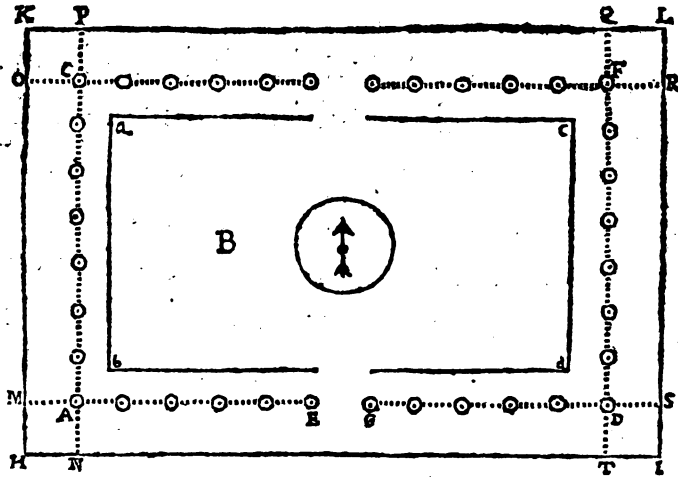
Illud primò pro *Ichnographia* occurrit; in eo, quem posuimus, ambitu quæ fuerint intervalla columnarum a centro ad centrum, quotque earundem singulis lateribus tributæ. Res, ut omnia conere, exitum, nullum habitura est, nisi sciamus, præteritas a Plinio esse partes quasdam minus principales, quas nobis scrutandas mensuris a se prolatis reliquit, ut haberemus in quo industriam nostram exercere possimus. Sunt hæ partes, Aditus duo, unus in fronte, alter in postico: & Scalæ, quæ ædificia a plano erigentes, iisdem non minimam dignitatem, majestatemque conciliant. Ita omnia pulchre

chre inter se apta congruent , ut demonstrandum est.

Ichnographia Mausolei sit B. In latere AC extabant sine dubio columnæ octo , abeuntes invicem pari intervallo pedum novenum , si computationem a centro ad centrum ineamus ; ita enim habebimus pedes 63 , quot Plinius lateri adscribit . Si in Plinio retineas , *Ab Austro ad Septentrionem* , latus AC ad Occidentem verget , ut expressimus in Ichnographia . At si placet altera lectio , *Ab Austro, & Septentrione* , Meridiem spectabit .

Hoc , veluti Herma quodam in trivio , statuto , cetera in prono erunt , & facile investiganti sese obvia ferent ; inde enim fit , ut in fröte A D fuerint dispositæ columnæ duodecim , computatis angularibus , A , D : quæ & ipsæ novenos pedes distent singulæ , excepto medio spatio E G , quod laxius est , ut facilem aditum petentibus cellam præbeat : qui aditus latitudinem habet , quæ Sclarum erit , pedum decem semis . Itaque frons A D excurrat ad pedes 100 $\frac{1}{2}$.

Necdum tamen res confecta est ; nam G col-

CANON PEDVM 100

..... 1 . 1 . 1 . 1 . 1 . 1 . 1 . 1 . 2

colligantur in summam unam omnia quatuor latera , comperiemus integrum ambitum A D F C conficere pedes 327 : & deficient a calculo Pliniano 84. Nihil tamen id nos turbat, nec de gradu movet; quin aditum ad cetera investiganda aperit. Sane ambitus, quem metitus est Plinius, non progreditur per lineas, quæ columnarum centra percurreunt, ut a nobis hætenus factum: sed extimam radit Scalarum oram H I L K, ut

ut ipse rerum omnium inter se nexus, & consensus ostendit. Quæ probandi ratio omnium firmissima est.

Itaque pro Scalis extruendis, partiemur reliquos pedes 84 in octo exteriora latera Quadratorum M N, T S, R Q, P O. Et cuique lateri contingent pedes decem semis. Numerant ergo Scalæ in latere pedes 84, in fronte pedes 121 $\frac{1}{2}$. Qui si duplicentur, exhibent, ne uno quidem minus, summam Plinianam 411.

Hæc vel invitis fidem facient, nos *ἰσόχως* sensisse; tamen si quæ dubitatio reliqua esse potest, eam eximent Scalæ ipsæ, quæ non casu, aut pro arbitrio, sed certa ratione hoc spatium nactæ sunt. Primò enim Salarum latitudo maximam concinnitatem habet ex ipso membrorum commensu; æquat enim aditum Mausolei E G, cum utrobique numerentur pedes deni cum semisse. Deinde graduum impar numerus est; quia enim retractio gradus cujusque minimum sesquipedalis est; ascensus ad Mausoleum erit per gradus septem, quot capit latitudo pedum 10 $\frac{1}{2}$. Quem imparem graduum numerum

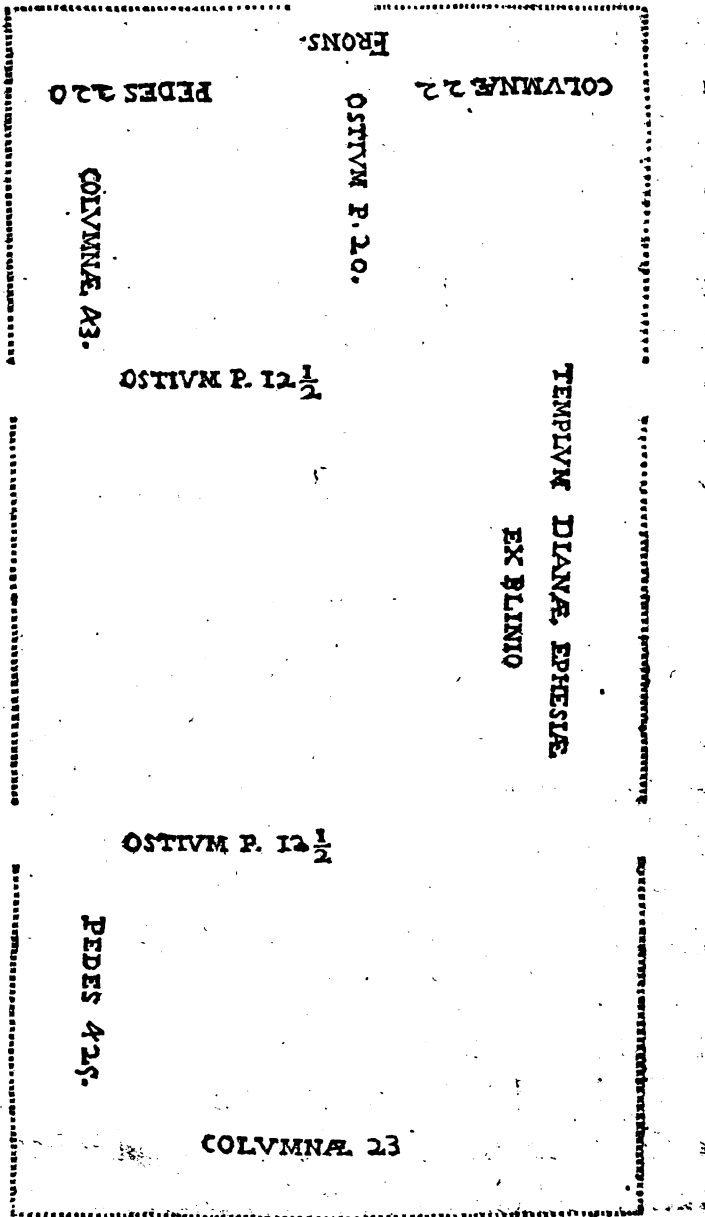
F

olim

olim in Scalis folicite perquisitum, nemo nescit, ob superstitionem ingrediendi dextro pede; nam qui eo primum gradum ascendit, eodem in eedes, aut in templum perveniet.

Ex his constat & illud, basis Plinthum in columnis expleffe pedes tres, quoquo versus; nam supremus Sclarum gradus sesquipedalis sub columnas excurrrens, desinit in ipsarum centris. Nec projectura basis procedere extra solidum gradus ultimi potest.

Sed abs re non fuerit, antequam progrediar ulterius, hinc quo alio exemplo ostendere, in ædificiorum membris, mensurisque tradendis quædam præteriri, quæ indidem supplenda peritis permittuntur. Exemplum esto ex Plinio ipso, qui de Templo Ephesiæ Dianæ hæc habet. *Universo Templo longitudo est ccccxxv pedum. Latitudo ducentorum viginti. Columna centum viginti septem a singulis Regibus facta, LX pedum altitudine. Ex quibus nunquam te expedies, nisi in fronte sint columnæ 22, distantes intervallo denum pedum a centro ad cætrum; relicto medio spatio 20 pedum pro aditu, seu ostio.*

ostio . In postico columnæ 23 , ostio nullo .
 At in quoque latere extent columnæ 43 ;
 computatis angularibus , inter quas pateant
 aditus bini, pedum duodenum cum semisse
 singuli . Ita ambitus cum numero columna-
 rum recte congruet . Aditus quisque late-
 ralis extabat, opinor, inter columnam 14, &
 15 , ordiendo semper hinc inde ab angula-
 ribus, ut medium inter aditus spatium occu-
 paverint columnæ quindecim . Alia de hac
 æde Architectis scitu digna habes apud
 eundem Plinium lib. 36. cap. 23 .

Sed ut revertar ad rem, postrema verba,
 quæ in quibusdam libris Turnebus legit,
Pteron vocavere , quin hic perperam assuta
 sunt ob sequentia illa , *supra Pteron* , vix est,
 ut dubitemus ; quod & ex his , quæ dicturi
 sumus, clare constabit .

Progrediamur modò ad erectam frontis
 imaginem , quæ *Orthographia* nuncupatur .

Prima Mausolei altitudo surgebat ad cu-
 bitos 25 . Putant a Plinio cubiti nomine in-
 telligi pedis unius , & dimidii mensuram ;
 quæ tamen errorẽ facile extorquebit compu-
 ratio, quã Plinius de totius Operis altitudine

in-

instituit. Ea est pedum 140, quorum 25 cubitos tribuit inferiori altitudini, totidem superiori: quod reliquum est, occupatum a Ptero, & Quadriga ait. Quocirca si cubitus hic sit sesquipedalis, surgent Pteron, & Quadriga ad pedes 65. Quod facile recipiet nemo. Certe omnia respondent melius, si capimus de Cubito *Historico* pedum duorum; sic enim appellatur, ut prior ille cubitus *Regius*, aut *Justus*. Hero de mensuris. ὁ πῆχυς εὐθυμέτρικὸς ἢ βασιλικὸς καλέμενος πόδας φιλειαιρικῶν ας'. ὁ πῆχυς ὁ ἰσρικὸς δακτύλους λβ', πόδας δύο. Quam dimensionem si sequamur, altitudo Pteri, & Quadrigæ explebit pedes non amplius 40. Quod verius est.

Erit ergo prima altitudo pedum 50, non a summis scalis, sed a plano. Septem scalarum gradus alti sunt pedes 5, uncias 10; cum singuli, ut mollis sit ascensus, non sint crassiores dextante. Subductis his, reliqui fient pedes 44 cum sextante, quos partim vindicabunt columnæ, partim mediæ Zonæ paries.

Ad inveniendam columnarum altitudinem nos veluti manu ducere potest spiræ Plinthus, quæ trium pedum quoquo versus est

est, ut jam observavimus. At quod columnarum genus seligemus? Cùm plura tentando experti essemus, nihil comperimus, quod æque calculo, & rationi respondeat, quàm genus Corinthium; quod etiam ob altitudinem, qua reliqua genera superat, apte huc venit. Hæc præsertim in causa fuere, cur rejecerimus columnam Doricam, quæ alioquin, ut severioris structuræ, satis Heroibus conveniebat. Nolui hæc silentio præterire, ne forte quod judiciū fuit, oblivio videretur.

Projectura basis ab uno latere esto quadrans crassitudinis, seu diametri columnæ in imo scapo: quæ est *in opera* basis in genere Dorico, sed & generi Corinthio usui est, ubi nimirum columna a solo surgit, id est basim habet, sed non stylobatam. Ergo crassitudo columnæ erit pedum 2: integram projecturâ basis faciet pes unus, hinc inde semis. Hæc omnia simul juncta efficiunt pedes tres, quot Plinthei latus habet. Et quia in genere Corinthio altitudo columnæ cum basi, & capitulo novies superat dimetientem imi scapi, hinc ea erit pedum 18, in hunc modum; Capitulum altum p. 2: spira p. 1: scapus p. 15.

Pro

De Mausolei Architectura. 47.

Pro Epistyllo, Zophoro, & Corona capiemus quadrantem pedum 18: qui tributus in partes decem, tres cedent Epistyllo, totidem Zophoro, reliquæ quatuor Coronæ, Ita unâ cum trabeatione columna evadet alta pedes 22 semis. Interim, si minima quæque nimis curiose consectatus videor, excusabit, opinor, nos, quòd ita singula lucem sibi mutuò dant, & recipiunt. Ex Templo Ephesio vir doctus conjectat, columnis altitudinem fuisse pedum minimum 60. Quæ divinatione quid levius? Quid verbis Plinii magis contrarium, qui palàm columnas intra altitudinem 25 cubitorum concludit?

Hinc est, intercolumnium patere pedes septem, in quod spatium columnæ tres cum dimidia inferi possunt. Quocirca est ædificium speciei Aræostyli, quam damnant Architecti, quòd epistylia ob intervallo-
rum laxitatem frangi facile possunt. At damnant, ubi grave onus ferre debet; nam si summæ trabeationi paries nullus superstruatur, non repugnant. Vitruvius lib. 6, c. 4. de impluvio: *Peristylia ne minus trium, ne plus quatuor colan-*

na-

narum crassitudine inter se distent. Ea laxitudo in Mausoleo videtur electa, ne signa, quæ sine dubio ad parietem Cellæ sub apsidibus erant, & a quibus ædificio huic maxima commendatio accessit, columnarum objectu, & frequentia obscurarentur.

Paries ergo non incubuit columnis, quæ certe ei ferendo non sunt. Mihi omnino videtur, intra septum columnarum A D F C steterisse parietem a b d c, qui distaret a columnarum basibus, quantum ipsæ bases inter se distant, id est pedes sex; ut ambulatio fuerit circa Mausolei Cellam sub Porticu; neque enim adhærere columnis paries recte potest, quando anguli A, D, F, C, a columnis obsidentur.

Quod si columnis podium placeat imponere, quod summam trabeationem finiat, non repugno. Id ratio exigit, licet non sit verbis Plinii comprehensum.

Et hæc Plinio est inferior Mausolei altitudo, cubitorum 25, cui primam Zonam Porticus facit, secundâ interior paries superextas ad pedes 21 curbasse. Et hinc desinunt fornices Cellæ.

Sequitur deinde Pteron pro tertia Zona. Falluntur quicumque Pteron prima altitudine

ne

ne concludi putant: quos manifeste Plinii calculus rejicit; cum enim prima ædificii altitudo fuerit pedum 50, Pyramidisque par elevatio, reliqui 40 erunt tribuendi soli Quadrigæ. Quod est ineptum. Præterea hæc omnia Plinius satis aperte distinguit, qui ubi primæ altitudini tribuisset 25 cubitos, tum de Ptero meminit, nulla prodita mensura: progreditur deinde ad Pyramidem, quam pariter 25 cubitorum facit: mentionem tandem injicit Quadrigæ, nulla etiam dimensione apposita. Sed quæ & Pteri, & Quadrigæ altitudo fuerit, docet, ubi totum ædificium pedes 140 æquasse testatur. Stet ergo pedes reliquos 40 inter duo hæc membra tribui debere. Quadriga sibi 20 vindicat, ut dicam: quare totidem relinquentur Ptero. Id & symmetria poscit, ut ex quatuor partibus, sicut est æqualis prima tertiæ, ita sit secunda quartæ. Quod in his rebus magnum est argumentum, si non maximum.

Hæc ultima Mausolei Zona, undique patens, & pervia, solis columnis erat distincta; nam *Pteri* nomen ad columnas refertur, ut argumento esse possunt verba Architecto-

G

rum

rum illa, *Monopteros, Dipteros*, & hujus generis alia. Non in unis modò lateribus, sed per totam areæ capacitatem surgebant columnæ, quæ multiplici discursu varias Porticus efficientes, opere fornicato Pyramidem substinebant, ut extorquent hæc veteris Poëtæ carmina.

*Ære nec vacuo pendentia Mausolea
Laudibus immodicis Cares in astra ferāt.*

Hic *Mausolea* sunt, ut quisque videt, suprema Mausolei pars, idest Pyramis. Eam *pendere* ait. Quod verbum Architectonicum est. Dicitur de ædificiis, quæ concameratione substinentur, ut *balnea pensiles, urbs pensilis* Plinii. Ita ipsi fornices *suspendere* dicuntur ea, quæ superstructa sunt. *Suspensuras caldariorum* habes apud Vitruvium. *Suspensuras cellarum, & cuniculis pavimenta suspendere* apud Palladium.

Pteri nomen huic Zonæ etiam ex eo convenit, quòd suprema sit; nam quidquid extremum est, *Pteron* quandoque dicitur: quare moles ædificiorum extra murum Ægyptii Labyrinthi, *Pteron* Alexandrini vocabāt, ut Plinius
me-

memorat. Sed prior explicatio longe aptior, & verior.

Dispositionem, & numerum columnarum in lateribus Pteri, quanquam id nihil conducat ad Plinium intelligendum, qui de illis privatim non meminit, quia tamen inde totius ædificii ratio magis, magisque inclarescit, hinc ne quid intentatum relinquamus, investigare alienum non est.

In Ichnographia B, area Cellæ a b d c ad altitudinem pedum 50, ubi Pteron incipit, ob acclivitatem, & contracturam parietum decrescit. Aptè decrescet quoquo versus sesquipedem, ut latus a b evadat pedum 45: frons b d pedum 82 semis.

Jam si libeat, in his columnas collocare ad Pteron efformandum, valde laborandum non est; nam latus capiet columnas 8, quarum centra distent spatio pedum senum. Ita colliges pedes 42; relicto pro angularibus columnis forinsecus hinc inde sesquipede, ne bases extra solidum procurrant.

Pari ratione tres pedes eximemus e longitudine frontis, in qua ita disponentur columnæ 14, ut ad latera senæ sint, in medio spatio duæ.

G 2

Ex

Ex his pronum est intelligere, Pteron fuisse in genere ædificii Pycnostyli, ut superimpositum Pyramidis onus exieperet, & ferre posset: ob quam etiam causam electæ fuere columnæ iis breviores, quæ erant in Porticu primæ Zonæ; non enim excedunt cum fornicibus altitudinem pedum 20.

Supra Pteron ergo quiescebat Pyramis, quæ Mausoli sepulcro imposita est more Ægyptio; in eo enim opere excitando Artemisia cum Ægyptiis magnificentia certavit, vicit elegantia, & subtilitate artis. Surgebat & ipsa, ut inferior altitudo, ad cubitos 25, gradibus 24 distincta, ut cujusque gradus crassitudini cesserint supra unciam, pedes duo. Et id ad imitationem Pyramidum Ægyptiarum, in quibus lapides ita commissi sunt, & apti, ut ascensum usque ad summam planitiem præbeant: durum tamen illum, & difficilem, ob nimiam graduum crassitiem, & retractionem ita brevem, ut vix consisti vestigio possit. Exemplum exhibet Serlius.

Commentū viri docti, qui nuper Pliniū illustravit, de duplici Pyramide, quarum una inferior, 25 cubitos alta, inclusa columnis surgentibus

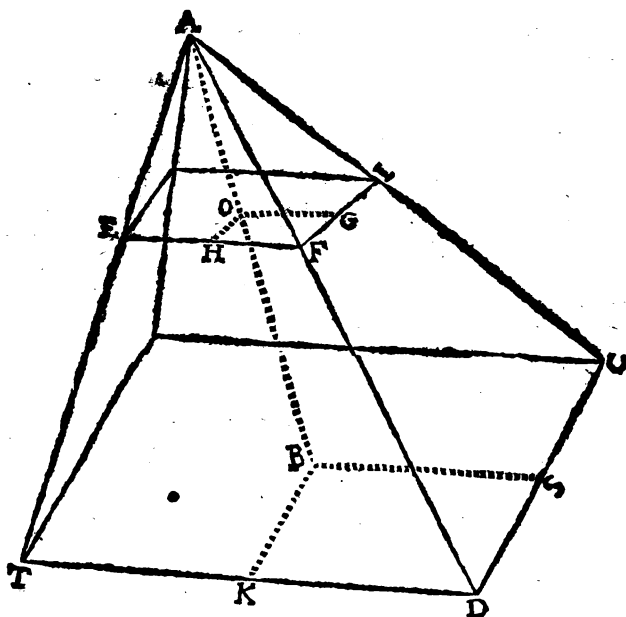
ad

ad pedes minimū 60 : altera superior his colūnis innixa, æqualis primæ; nihil moror. Nec eò ducunt verba Plinii, *Pyramis altitudine inferiore æquavit*, quæ aliud omnino sibi volunt; sūt enim referenda non ad ullā Pyramidē, cujus nulla in antecedentibus mentio : sed ad altitudinem inferiorem, expressam in illis : *Attollitur in altitudinem 25 cubitis*. Alii Codices clarius habent : *Pyramis altitudinem inferiorem æquavit*. Denique nihil certius, quā a Plinio nō nisi exteriorē operis faciē describi.

Pyramis paulatim sursum versum decrescens in summo velut abrupta, diffundebatur, & patefcebat in campum. Non enim desinebat in fastigium A, sed tollens se a centro B usq; ad O pedes 50, secta erat parallelogrammo altera parte lōgiore EI, quod undiq; æque distabat a basi Pyramidis T C. Latera E F, FI hujusce plani quā facillima investigatu sunt.

Esto perpendiculum A B æquale lateri majori basis T D, idest pedum 81 semis, seu duplum ipsius B S. Et ab ipso A B auferatur B O pedum 50, remanebit A O duplum O G, seu æquale E F, pedum 31 semis.

Rursus ut A B pedum 81 semis ad B K 22,
di-

dimidium lateris minoris DC , ita AO $31 \frac{1}{2}$
 ad OH , idest FG , pedum $8 \frac{1}{2}$, & quod excur-
 rit. Quocirca totum latus FI erit pedes 17 .

Hanc aream, ut oblongam, decenter occupa-
 bant Quadriga, qua agitatores in Stadio
 Olympico decurrebant. Erat, opinor, tan-
 quam in cursu, ut speciem exhiberet humanæ
 vitæ continuè properantis ad metam. Ecquod
 aptius sepulcro symbolum? Alexis.

— Ἰὸν γὰρ ὕψαιον
 Τετραγών διαυλον τῆ βίης, ζῆν βύλομαι.

Ed

Edè etiam pertinent naves, quas aliquando sepulcris appositas scimus. Ecce Simeon Thafsi in Mausoleo, ad omnem memoriam illustri, quod prope a Diospoli excitavit, navem singulis Pyramidibus adjecit. Describitur a Josepho. Trimalcio apud Petronium. *Te rogo, ut naves etiam monumenti mei facias plenas velis euntes.* Quasi non alius nos portus excipiat, quàm sepulcrum.

Ipsa areæ latitudo pedum 17, argumento est, membra Quadrigæ in duplum fuisse aucta, ut longo intervallo extenuata, justam magnitudinem oculis spectantium objicerent. Equi cursoris crassitudo cum sit pedibus duobus minor, constat pedes $8\frac{1}{2}$ apte tribui quatuor equis, relicto justo spatio tam pro mediis equis jugalibus, quàm pro extremis funariis. Ergo qui assignat ipsis pedes 17, auget in duplum.

At areæ longitudinem pedum 31 semis, nõ totam equi, & currus explebant; nam concertantium currus brevissimus erat, duabus tantum rotis delatus, cui duplicato non nisi pedes quinque deberi possunt, ut alii 15 cum semisse equis, & ipsis in duplum auctis. Et ita
ante,

ante, & pone relictis in area quini pedes cum semisse puri ad Stadii longitudinem designandam, tãquã Quadriga in medio spatio esset, relictis hinc carceribus, illinc provolãs ad metas.

Sed jam ad se nos vocat Agitator, qui in curru erectus, & imminens equis animos addebat, ut repræsentatur in nummis Neronis, & Severi, & in eo, quem Crotoniatæ in Trajani honorem cuderunt. Is, si eandem proportionem servamus, ingrandescebat ad pedes 12, quando sex pedum justa hominis magnitudo est, Vegetio teste. Cui si octo pedes currus altitudo duplicata addidit, jam tota Mausolei moles fuerit alta pedes 140, ut Plinius habet. Nihil est ergo causæ, cur Dalecãpius numeros Plinianos corruptos causetur.

In hac tota Mausolei structura nihil esse arbitror, quod Architecti non commendent; nisi forte aliquem offendat ostium in majori latere situm. Quod, opinor, in causa fuit, ut in Plinio hodie legatur, *brevius a frontibus*. Huic difficultati certius respondere possemus, si nobis auctores membra, & opera, quæ intus in Cella extabant, nota facere voluissent. Certe causam aliquam inveniremus non
diffi-

diffimilem ei, quæ veteres Architectos impu-
lit, ut & in Gymnasio ostium in latere majori
aperirent. Nunc in tanto eorum silentio dif-
ficilis divinatio est. Quid, si per Cellæ spatia
duo sepulcra disposita credamus, unum Mau-
solo, alterum Artemisiæ? quando & viven-
tes sibi monumenta extruebant, heredum of-
ficia præsumentes. Unde in veteribus sepul-
crorum lapidibus frequenter illa occurrunt,
V. S. idest, *vivo sibi*. Et in Oriente de Asa,
Sobna, & Josepho Arimathæensi notum est,
ut de aliis sileam. Si ita, inquam, credamus,
quid aptius, quàm ostium in majori latere
collocare, ut ingredienti Cellam, statim
alterum ad dexteram, alterum ad sinistram
haberent? Artemisiæ etiam amor persua-
det, ut non alibi quiescere voluerit, quàm
ubi mariti sepulcrum spectaretur. Sed hæc
diffinire periculosum est; nec eò dico, ut
quidquam affirmem, sed ut intelligamus
non deesse causas, ob quas ostium a latere
minori in majus transferri non modò de-
cens, sed propemodum necessarium sit.

Et hæc pro Plinii quæstione dissolvenda,
dicere habuimus de Mausoleo, quod om-

H

nium

nium artificum oculos tenuit , & de cujus
symmetriis commentaria reliquere Archite-
cti in primis nobiles , Satyrus , & Pytheus, ut
Vitruvius libri 7. procemio memorat: quæ si
extarent , nostra hac dissertatione nihil fuisset
opus . Cetera de Mausoleo in tanta notitia,
ingerere, & inculcare vanum esset .

DE

DE HARMONIA TIMAICA

Timæi physiologiam, quæ superata temporum invidia, integra ad nos pervenit, tanti Plato fecit, ut in eam veluti commentarium dictare non sit dedignatus. Et plane dixerim, nihil æque gloriam Platoni conciliasse, quàm quæ in Timæo habet, non hausta, ut quidam e veteribus falsò opinati sunt, de libris postumis Philolai Crotoniatæ; sed, ut res ipsa loquitur, e libello Timæi Locri, qui Dorice inscribitur, *περὶ ψυχῆς κόσμου, ἢ φύσεως*. Hic & Mundi Harmoniam, & Ideas, & quinque Geometrarum Homogenea corpora, & Circumpulsionem, & alia reperire est, quæ vulgò Platoni tribuuntur, Non ne-

gaverim, plurima in Timæo perobscura, apud Platonem luce donari, quæque silente eo, vereor ut ab alio quoquam potuerint deprehendi. hæc tamen ipsa a viva voce Timæi accepta nobiscum Platonem communicasse credere par est, quando ut ejus non modò os intueri, & sermonem audire, verùm etiam ut penitus perspicere intimos animi sensus posset, Locros Epizephyrics contendit, id quod a Cicero proditum est libro 5 de Finibus: *Cur Plato, inquit, Ægyptum peragravit, ut à Sacerdotibus barbaris Numeros, & Cœlestia acciperet? Cur post Tarentum ad Architam? Cur ad ceteros Pythagoreos, Ebecratem, Timæum, Acrionem Locros?* Et si autem in eo libello de Universa Natura Timæus inquirat, & pertractet, nos tamen in præsens nihil ferme de rebus physicis erimus solliciti, contenti eam solùm partem in manus fumere, quæ ad Mathesim pertinet, & Mundi Harmoniam continet. Ea non est, quæ facta sit ex collisione, & attritu Orbium Cœlestium, de qua nunquam Timæus cogitavit, & posteriorum temporum commentum fuit; sed quæ ex solis numeris constet, quæque non
 sen-

sensus ullos, sed solam mentem demulceat. Contemplatus Timæus perfectum, ratumque Mundi ordinem, in eam sententiam prolapsus est, ut crederet, a Deo Mundum non, nisi Geometricis, & Arithmeticis proportionibus creatum, quæ simul unitæ perfectam Harmoniam in numeris concinnarent. Nos an Mundus ita conformatus sit, ut Timæus opinatur, nihil statuimus, ea omni inquisitione peritioribus permiffa. Quæ tamen de Harmonia tradit, ut subtilissimum Mathesis opus, explanare aggrediemur.

Etsi autem hic de Timæo potissimum agatur, quia tamen ipse rem paucis absolvit, ideo nos circa ipsa uberiora Platonis verba, ut sunt a Cicerone versa, & in quibus tantopere hætenus insudatum est, hærebimus.

Deus itaque ad Harmoniam Mundi componendam, *Unam principio partem detraxit ex Toto*, ut Plato ait. Quale istuc *Totum*? Aliorum sententias hæc in re audire, est bonas horas perdere. *Totum* hic non est, nisi ea Numerorum summa, quam Deus ad Mundi Harmoniam selegit. Ex ea utique hæc prima omnium pars decerpta est. Quid moror? *To-*

tum

tum est numerus 114695; quippe ex totidem unitatibus Harmonia Mundi constat: & ex hoc propterea Deus primam partem accepit. Timæus clariorem etiam faciem accedit, cum quæ prima hæc pars fuerit, declarat. *μίαν ἀφαιρέων* (ὁ Θεός) τῶν πρώτων μονάδων ἕσαν τετάρτην ποτὶ ὅλην δεκάτην ἢ τρισὶν ἑκατοντάσι. *Unam auferens Deus primam partem, quæ sit* 384. Hoc est, ipsum numerum primò accepit, qui esset totius fabricæ veluti primò jactus lapis.

Nam ita Plato pergit. *Secundam autem primæ partis duplam: deinde tertiam, quæ esset secundæ sesquialtera, prima triplâ: deinde quartam, quæ secundæ dupla esset: quintam inde, quæ tertiæ triplâ: tum sextam octuplam primæ: postremò septimam, quæ septem & viginti partibus antecederet primæ.* Dubium esse non potest, quin Geometricas numerorum Progressiones in his Plato insinuet. Ponit ob oculos duas, alterâ proportionis duplæ, alteram triplæ, quæ ab uno præ aliis selecto numero exorsa, & in geminos veluti rivos deductæ, hinc inde ad Latera profluunt, tum ad Quadrata, tandem ad Cubos. Statue pro primo termino unitatem, hinc ad duo, illinc ad tria

tria progrediatis, quæ prima *Laterasunt*. Tum ad quatuor, & novem, prima *Quadrata*. Demum ad octo, & ad vigintiseptem, qui *Cubi* in numeris occurrunt primi.

Si nihil præterea requireretur, confecta res esset; sed quando ad absolutissimam Harmoniam numeri, qui simul Geometricam, simul Arithmeticam proportionem nectant, eligendi sunt; ideo non hîc hærendum, ut inepte vulgò fit, sed vestigandum ulterius est, qui numerus pro primo termino, ac tanquam reliquorum fonte statuendus sit, qui que Unitatis vicem gerat, ut ipsi ea Latera, & Quadrata, eos Cubos demus, qui deinde Symphoniarum seu tonis, seu limmatis capaces inveniantur: præterea quo ordine sint collocandi, uno rîe versu omnes, an in quincuncem?

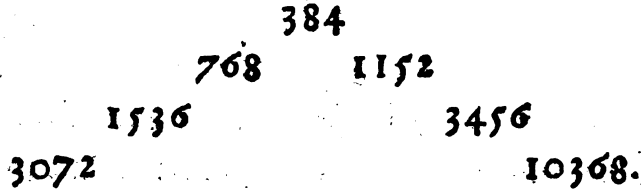
Et Crantor quidem Solensis, unus ex multis, qui in hoc curriculo sudarunt recte non alium in primo loco statui oportere numerum voluit, quàm illum ipsum jam indicatum 384. Ergo veritatem odoravit, sed odoravit tantùm; nam cùm deinde reliquos, de quibus hîc agitur, numeros duplici serie

in

64 *Dominici Aulisj*

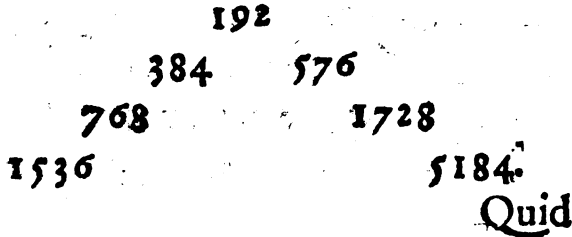
in quincuncem disponit, omnia corruptit,
operamque lusit. Eum sequutus fertur Eu-
doxus.

Diagramma Crantoris.

His verò numeris, quæ porrò in Platone
sequuntur, nec ulla ex parte aptat, nec si ten-
tes, pro voto succedet. Ordo est, qui obstat.
Neque enim fides Plutarcho habenda est,
qui putat iis, quæ a Platone dicuntur, om-
nia melius respondere, si pro primo nume-
ro, dimidium ejus, quem Crantor statuit, po-
namus, hoc est, 192.

Diagramma Plutarchi.

Quid Plutarchum deceperit, suo loco videbimus. Interim certum sit, primam a Deo detractam ex Toto partem, esse ipsum numerum 384. Quo enim potius utemur aut auctore, aut teste, quàm Timæo, cujus etiam verba suprâ recitavimus? Hunc & nos capiamus: ei duplum demus, & cetera ordine peragamus, quæ Plato Deum emoluitum fuisse ait. Et omnia erunt in proclivi, ita si hos omnes uno versu numeros collocemus: quod scimus Theodorum, & ipsum Solensem, fecisse: sed a quo potissimum numero fuerit exorsus, nescimus. Sed senserit, ut libet, Theodorus; quid ab eo boni præstari poterit, non video, qui hanc totam rem posteris adeo dubiam, & involutam reliquit. Satis sit, ordinem, quem statuimus, comprobatum iri cum ex eo, quod ipsi pulchre respondent quæcumque Plato de Harmonia Mundi tradit, tum præsertim, quod non alium sibi ratio poscit. Nunc rem ipsam damus: qua verò ratione quidque factum sit, deinceps quaeremus.

*Diagramma Platonicum Principum
Numerorum.*

I. Prima pars ex Toto	384.
II. Dupla primæ	768.
III. Sesquialtera secunde, Tripla primæ	1152.
IV. Dupla secundæ	1536.
V. Octupla primæ	3072.
VI. Tripla tertie	3456.
VII. Vigintiseptupla primæ	10368.

Quod si omnes terminos cum Timæo ad primum referre libeat, etiam omnes eidem multiplices deprehendemus; nam Quartus est primi quadruplus: Sextus verò nonuplus. Nihilominus a Diagrammate Platonis non deflectemus; eo enim ex oculis sublato, ad sequentia nullus patebit aditus.

Ea verò sic habent. *Deinde instituit dupla, & tripla intervalla explere, partes rursus ex Toto defecans: quas intervallis ita locabat, ut in singulis essent bina Medietates. Earum alteram eadem parte præstantem extremis, eademque superatam: alteram pa-*

ri

ri numero præstantem extremis, parique numero superatam. Hactenus velut in luce fuimus, nunc sese tenebræ magis, magisque intendere occipiunt, in quibus quantopere cœcutierit antiquitas, nihil attinet dicere: hoc modò satis sit, neminem ex omnibus unum vel proxime scopum collineasse. Nobis rectam semel viam ingressis hæc sponte occurrunt, & ipsa se extricant. Scilicet hoc est alterum Dei in digerendis Harmoniæ numeris opus, qui alteros itidem numeros ex Toto, idest ex 114695, decerpfit, quos *πληρώματα*, *Implementa*, Timæus vocat, quibus, ut exponit Plato, dupla, & tripla intervalla Deus replevit, suntque quasi spinæ impactæ costæ. Hæc intervalla in Platonico Diagrammate reperire est in II, III, IV, & VI linea. Eas in hunc modum impleas licet.

I 2

Dia-

*Diagramma Principum Numerorum cum Implementis
in duplis, & triplis intervallis*

I Prima Pars	384.		
II Dupla prima	768.	864.	972.* 1024.
III Tripla prima	1152.	1296.	1458.*
IV Dupla secunda	1536.	1728.	1944.* 2048. 2304. 2592. 2916.*
V Octupla prima	3072.		
VI Tripla tertia	3456.	3888.	4374.* 4608. 5184. 5832. 6561.* 6912.
VII Vigindecupla prima	10368.		(7776. 8748.* 9216.

Tres

Tres lineas cavas hic Plato reliquit. Primam, ubi prima ex Toto portio, quam tamen mox implebit: Quintam, quam implere non est, cum ipsū 3072 statim in sesquioctava ratione numerus 3456 excipiat: & Septimam, ubi vigintiseptupla primæ, de qua deinceps disputabimus. Ceteras verò implevit, non ut fors tulit, sed certa, rataque ratione; nam binis nectuntur Medietatibus, quasi vinculis, Implementa singula, & ipsa inter sese, & cum Principibus numeris.

Prior Medietas est, in qua positis tribus terminis, qua parte medius excedit alterum extremorum, eadem vicissim ab altero superatur. Et est hic in numeris lateralibus, qui in sesquioctava ratione sunt, ut Musicum Tonum efficiant. Ita in his 768. 864. 972. medius numerus superat præeuntem octava parte, & superatur a subsequenti parte itidem octava. Hæc aliis est *Analogia*, & *Geometrica Proportio*, Platoni *Prima Medietas*, μεσότης πρώτη.

Eam ne quæras inter numeros, seu terminos, ubi stellulam apposuimus; nam qui præit numerus octava destituitur parte, prorsus ut
qui

qui subsequitur, sesquioctavus illi nequeat esse. Magnum tamen in iis latet arcanum; Musicę proprium: nam proximi bini Lymma constituunt; majorque ad minorem se habet, ut 256 ad 243, quę est ratio Lymmatis. Idque quàm facillime deprehendes, eorundem terminorum multiplices pervestigando. Ne tamen quis erret, numerus 1944 habet octavam partem: sed ejus sesquioctavus 2187, non est, ut oportet, duplus numeri 1024, in secunda linea: idcirco eo relicto, ad rationem Lymmatis itum est, & stellula notavimus.

Altera Medietas est, in qua tribus etiam positis terminis, medius pari numero extremum unum superat, pari superatur ab altero: quam hęc reperies descendendo a summo ad imum. Ecce in his terminis, me-

864)	dius numerus quot partibus ex-
1296)	cedit superiorem, totidem de-
1728)	ficit ab inferiori.

Hęc aliis *Proportio*, & *Medietas Arithmetica* audit, Platoni *μεσότης δευτέρα*. Ita singuli fere numeri binis Medietatibus colligantur.

Nihil tamen necesse est, ut numeri recta

al-

alter sub altero sint; hi enim

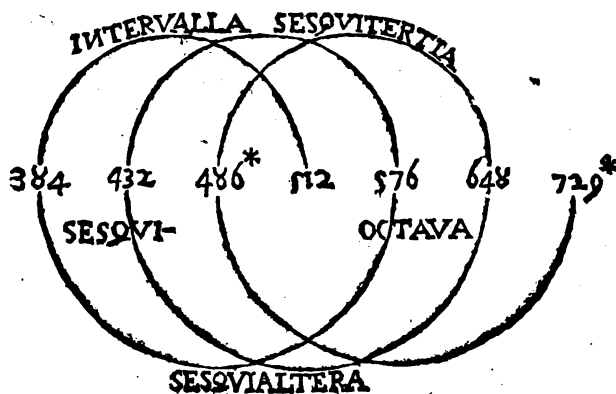
1024)	1728)	2916
1536)	3456)	5832
2048)	5184)	8748

quamvis disparibus sedibus collocati, Arithmetica Medietate non destituuntur. Idipsum de reliquis dictum esto; ita verò si seponas eos, quicumque hìc proximos multiplices, aut certe proximos submultiplices non habent. Facile studiosi intelligere poterunt quid velim. Ista in Platone obscura, & implicata adeo videbantur, ut viri magni ingenio suo diffisi, assequi se posse desperaverint: nunc, quia deprehensa sunt, quisque tantundem se præstare potuisse jactabit.

Est præterea tertia Medietas, Harmonica, quam hìc perperam obtrudunt, qui Platonem magno errore de Harmonica, & Arithmetica Medietate loquutum opinantur.

Supererat prima linea, suis hæctenus destituta numeris, & mutila: ei denique Deus manus admovit: *Sesquialteris autem intervallis (ut Plato ait) & sesquitertis & sesquioctavis sumptis, ex his colligationibus in primis intervallis, sesquioctavo intervallo, sesqui-*

sesquitertia omnia explebat, cum Particula singularum relinqueret. Prima interval-
la intelligit, quæ sunt in prima omnium li-
nea, cujus caput est numerus 384, præ om-
nibus a Platónico Deo ad hanc fabricam se-
lectus. Huic sex alios terminos ad latus ad-
junxit, ut omnes sint numero septem. Ta-
les autem summus Opifex accepit, qui es-
sent inter se alii sesquioctavi, quidam ses-
quitertii, nonnulli rationem haberent ses-
quialteram. Nulla verba hæc explicabunt,
ut sequens Diagramma.

Dubium habet, cur Plato Deum sesquio-
ctavo intervallo sesquitertia omnia exple-
se dicat, nulla de sesquialtero mentione ha-
bita. Non audiverim Plutarchum, dum id
fa-

factum contendit, quia sesquialtera ratio componi dicatur ex sesquitertia, & sesquioctava, ex quarum quantitibus inter se ductis illius quantitas gignitur. Verum id quidem est, sed hic locum invenire non potest. Nos ita opinamur. Ad primum numerum, 384 promptum est, sesquioctava ratione duce, alios duos ad latus adjungere, 432, & 486. Tum necessariò hærendum est, cùm postremus hic octava careat parte: quare aliò te veritas oportet, nimirum ad rationem sesquiterciam, quæ numerum 512, primi illius sesquitercium, statim promet. Tres sunt reliqui numeri 576. 648. 729, quorum priores duos cùm sesquitertia, tum sesquialtera ratione indagare possumus: ultimum verò tantùm sesquialtera, ut in Diagrammate vides. At quia ad ipsos vestigandos sesquioctava ratio est satis, propterea de sesquialtera Plato nihil meminit.

Testatur verò, cùm hos Deus numeros decerperet, majores singulos futuros fuisse, nisi a singulis Deus particulam abjecisset. Sed ipsum audiamus. *Ejus autem Particula, inquit, intervallo relicto, habebat numerus ad numerum eandem proportionem, comparationem-*

K

nem-

Diagramma Harmonia Mundi, ex Timao!

I Prima linea	384.	432.	486.	512.	576.	648.	729.	Limma
			Limma					Limma
II Dupla prima	768.	864.	972.	1024.				
			Limma					
III Tripla	1152.	1296.	1458.					
			Limma					
IV Quadupla	1536.	1728.	1944.	2048.	2304.	2592.	2916.	
					2187.			
V Octupla	3072.				Apotome			
			Limma		Apotome			
					6144			Limma
VI Nonupla	3456.	3888.	4374.	4608.	5184.	5832.	6561.	6912.
								7776
								8748.
VII Viginseptupla	10368.							9216.

Jam

Jam hosce Numeros in unam Lineam explicata, quæ sit X, & momēto aperiet se tibi omnis Pythagoreorum Musica, quam oculis audias. Esto Cithara quatuor instructa chordis, quarum extremis duo Numeri ex Linea sumpti adscribantur, 384, 512, singuli singulis. Prior detur primæ chordæ omnium gravissimæ: posterior ultimæ, quæ acutissima est. Jam illud Musicæ Intervallum habebimus, quod *Diateffaron* dicitur; sunt enim hi numeri in ea ratione, qua 4 ad 3, quamque in eo Intervallo latere Pythagorasprehendit via, ac ratione vulgò notissima. Exploremus modò, qui toni, sive integri, sive diminuti interjiciantur. Itaque gravior vox tono intendatur in secunda chorda, ubi ea propter erit 432; nã ut tonus est in sesquioctava ratione, ita numerus 432 est sesquioctavus numeri 384 primæ chordæ. Rursus hanc vocem tono attolle in tertia chorda, & fiet 486, qui pariter præeuntis 432 est sesquioctavus. Quid reliquum sit, jam vides: quippe terminus tertiæ chordæ 486 octava parte destituitur, ideo nec tono acui potest: eumque proxime excipit terminus postremæ chordæ, qui est 512, qui que ad
prio-

se habet, ut 576 ad 384, hoc est, ut 3 ad 2: constatque, ut vides, tribus tonis, & limmate.

In reliquis Intervallis venandis nihil est negotii. Nam Diapason ex Diapente, & Diatessaron aptatur, ut dupla ratio ex sesquialtera, & sesquitertia. Ergo quinque tonos habebit, & duo limmata. Diapason & diapente, & Disdiapason ipsa se suis nominibus produnt, & ex quibus constituentur, ostendunt. Quare illud octo stabit tonis, & limmatis tribus: istud tonis decem, & limmatis quatuor. Sic jam omnia in numerato erunt. Nam primum Numerum 384 si omnibus communem terminum ponas, jam inde ad quartum usque est Diatessaron: ad quintum, Diapente: ad octavum, Diapason: ad duodecimum, Diapason & diapente: ad decimum quintum, qui est quadruplus primi, Disdiapason. Singula suis tonis, & limmatis exornata, ut in Linea exacte expressum vides. De numeris, qui reliqui sunt, deinceps disputabimus.

Alienum non est circa Toni divisionem tantisper immorari, in qua ab Harmonicis Pythagoreorum Scholas dissensisse auctor est Plutarchus. Falsi sunt, qui quod Pythagoreis

Lim-

Limma, id Harmonicis fuisse Hemitonium suspicantur. Nunquam eos haecenus desipuisse crediderim, cum longe alia sit unius, atque alterius ratio. Aperiemus nos quam maxime viam veteres Harmonici ad Toni divisionem peruestigandam sint ingressi. Quoniam minimi numeri, qui sesquioctavae rationem exprimunt, 9 & 8 nullum habent in medio intervallum, istos ipsos auctum ivere, & duplicarunt, ut essent 18, & 16. His inter se ductis, conflatur rectangulum 288, quod unitate addita evadit quadratum, cujus radix, seu latus est numerus 17, qui propterea dictus est Tonum bifariam findere: non quod is vere medius sit proportionem numerus, sed quod ad eum proxime accedat. Hinc sibi licere putarunt Harmonici partes, in quas ipsi Tonum partiuntur, *ὀλοχερῶς* *Hemitonia* appellare.

Quod si ad minutiores Toni divisiones, idest ad Dieses, progredi libeat, expedita ratio est. Diesis in Genere Chromatico est tertia pars Toni: in Enarmonico, quarta. Itaque triplica terminos Toni minimos, ut habeas 27, & 24: & duo, qui interjiciuntur, numeri, Tonum trifariam dividunt, dabunt-

L

que

que suas Chromatico Generi Dieses : Quippe in his numeris rectangulum extremorū duabus tantummodò unitatibus ab intermediorum rectangulo deficit . Eisdem minimos Toni terminos quadruplica in hos, 36, & 32: & tres medii numeri in partes quatuor Tonum dispertiētes, Dieses Enarmonico Generi comparabunt . Nec tamen rectangulum extremorum æquat, ut foret opus, illud, quod a secundo, & quarto numero fit, uti nec istud assequitur quadratum medii . Sed non nimis absunt : ideo si chordis reddantur, exiguum, quod inest, discrimen non apparebit, & aures facile sibi imponi patientur .

At Pythagorei Geometriæ innutriti, totam hanc Harmonicorum Musicam respuerunt; quid enim turpius Geometriæ, quàm medios numeros, ut proportione medios usurpare? Itaque eam aliam amplexi sunt, quam hæcenus exposuimus. Neq; sibi persuadeat quis, hæc ad nostram Musicam, qua ferme ex Ptolemæo utimur, nihil pertinere: imò ita conferunt, ut nihil magis, & facillime ad eam transferuntur, arrepto ipso 384 pro Numerorum principio . Nobis non omnia, quæ dici possent, hìc enar-

ra-

rare vacat. Satis erit digitum ad fontem intendisse. Proponemus Symphonias compositas solùm ex Tono majori, & minori, quorum prior se habet, ut 9 ad 8, posterior ut 10 ad 9. His addemus Hemitonium, ut appellant, majus, quod eam rationem habet, quàm 16 ad 15. Et ecce tibi Symphonias quinque suis distinctas sonis, seu *φθόγαις*, spatiis, tonis, & hemitoniis.

Symphonia Harmonicorum in Genere Diatonico:

I	384.	T. Maj.
I	432.	T. M.
I	480.	Hemit. Maj.
I	512.	4 T. Maj.
I	576.	5 T. Maj.
I	648.	T. M.
I	720.	T. M.
I	768.	Hemit. Maj.
I	864.	8 T. Maj.
I	960.	T. M.
I	1024.	Hemit. Maj.
I	1152.	T. Maj.
I	1296.	12 T. Maj.
I	1440.	T. M.
I	1536.	Hemit. Maj.
I		15

Quarta 3.4.
Quinta 2..1

Quarta 3.4.

Quinta 2.3.

Quarta 3.4.

O C T A V A I.2. I
D U O D E C I M A I.3.
D E C I M A Q U I N C A I.4. I

Quod

Quod si libeat in his Comma venari, quod est inter Tonum majorem, minoremque discrimen, & se habet, ut 81 ad 80, id prompte fiet, si conferas Lineam Pythagoreorū X cum Linea superiori Harmonicorum : & compe-

ries in illa 122. 126. conficere Tonum maio-

inere suis opus, ita ut alter terminus
Linea, quæ eum non capit, resliret : ex quo
hæc Limmata, *circulorum* audiunt, quasi *abscissio-*
nes.

Quod si libeat in his Comma venari, quod est inter Tonum majorem, minoremque discrimen, & se habet, ut 81 ad 80, id prompte fiet, si conferas Lineam Pythagoreorū X eum Linea superiori Harmonicorum : & compares in illa 432. 486. conficere Tonum majorem: in hac 432. 480. dare Tonum minorem: quocirca ratio 486 ad 480, est Comma. Sed hæc hæctenus.

De Apotomis videamus. Non enim pro arbitrio in Harmoniam Mundi vocatæ ipsæ a Timæo sunt, sed necessitate quadam assutæ. Proponas tibi primum, minimumque Limma 256. 243. & utriusque termini multiples quære per numeros in serie naturali a binario exordiando; prorsus fiet, ut in novem omnino Limmata incidas, quæ hîc ambos deinceps terminos, majorem, minoremque in Linea habent: alia præterea duo nancisceris, quæ unum tantummodò terminum in Linea obtinent: & sunt 2304. 2187, nonuplum : & 5832. 6144. vigintiquadruplum primi. Quare & ea hîc inferere fuit opus, ita ut alter terminus a Linea, quæ eum non capit, resiliat: ex quo hæc Limmata, *ἀποτομαὶ* audiunt, quasi *abscissiones*.

nes . Quantas nugæ effuderint hi ex nostris Musicis , qui ut ceteris peritiores viderentur, de Limmate , & Apotome scripserunt, piget referre .

Cur verò ultra numerum , quæ primi vigintiseptuplus est, non processerit Timæus, ut facere quidem poterat, sed in eo hæserit, & terminum fixerit , in causa est, quòd Geometricæ Progressiones, de quibus in principio dictum est, violandæ non erant .

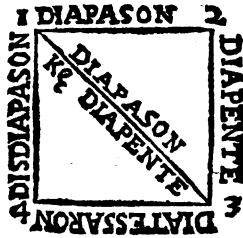
Sic se habent numeri , quibus Mundi Harmonia componitur , quæ tota decem unitatibus in quatuor coalescentibus numeros comprehenditur . Hoc nimirum est, quod sibi voluit celebre illud Pythagoreorum jusjurandum.

ὦ μὰ τὸν ἀμετέραν ψυχῆ παραδόντα τετρακτὺν ,
παγὰν ἀνάγκη φύσεως , βίβλαμα ἴ ἐχοισαν .

*Juro per quem Anima datus ille Quaternio nostra,
Natura servans fontemque , ortumque perennis .*

Nam quinque Musica Intervalla in Quaternione isto insunt : quippe duo ad unum est Diapason, tria ad unum Diapasonkēdiapente,

te, quatuor ad unum Disdiapason, tria ad

duo Diapente, quatuor ad tria Diateffaron. Ex tot non amplius Intervallis Systema Musicum olim constabat. Imò verò Pythagoras judicavit intra Diapason consistere Musicam debere, si teste Plutarcho stamus in libello de Musica. Unde conjectari quispiam posset, Mundi Harmoniam non tam longe a Pythagora promotam, quàm a Timæo factum est; nam Diapason ultra octavum Lineæ terminum non excurrit, qui est primi duplus: complectitur verò & Diateffaron, & Diapente. Etsi interim non immeritò suspicemur, quæ de Pythagora traduntur, ea nõ semper, qua par est, fide commemorari. Certe Pythagoræ Quaternio & Disdiapason, & Diapasonkædiapente comprehendit. Quia verò Harmoniam Mundi in nostro etiam ani-

animo inesse Pythagoras censebat ; hinc Quaternio dicitur πηγή ἢ βίβα αἰνάς φύσεως, *radix, & fons aeterna natura*, idest animi ipsius. Nec alia in Quaternione quærenda mysteria.

Sed jam iterum nos Plato vocat. *Hanc igitur, ait, omnem conjunctionem, duplicem in longitudinem diffidit: mediaque accommodans mediam, quasi decussavit, deinde in orbem torsit, ut & ipsa secum, & inter se ex commissura, quæ e regione esset, jungerentur: eoq; motu, cujus orbis semper in eodem erat, eodemque modo ciebatur, undiq; est eas amplexus. Atque ita cùm alterum esset exteriorem, alterum interiorem amplexus orbem, illum lationem ejusdem naturæ, hunc alterius nominavit.* Gassendus magna eruditione, & ingenio vir, in summam desperationem adductus capiendi quidquam eorum, quæ de Mundi Harmonia Plato habet, palàm optavit exfuscitari virum, quò rogetur, ut hæc sua ænigmata solvat, ut sese tandem intelligi patiatur; inter cetera, ut suam istam Decussationem, seu Chiasmum declararet. At verò nihil tanto miraculo opus est:

non

non adeo se involvit Plato, ut non etiam se
fatis explicet: offundit quidem tenebras, sed
in quibus interluceant scintillæ, quæ non ne-
glectæ claram lucem accendere possint.
Quod ut hætenus in ceteris, ita in iis, quæ
superfunt, re ipsa probabimus.

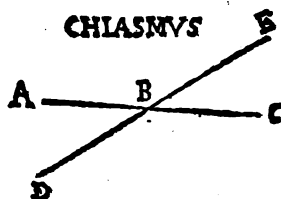
Harmonicos omnes in unam Lineam
explicatos numeros; summus Opifex dis-
secavit in duas. Non quidem æquales;
nam ita omnem harmoniam, quanta quan-
ta est, corrupisset. Quippe discissio hæc
in medium incidisset Limma, quod est
1944.* 2048: & utriusque lineæ harmonia
evanisset. Divisit ergo in lineas longitudi-
ne inæquales, quarum minor primo termino
384, & decimoquinto 1536 concluditur,
intra quos omnia quinque Musica Interval-
la habentur, ut in Linea X observare est, &
suprà monuimus. Major verò est a termino
decimosexto 1728 ad ultimum 10368, de-
cujus harmonia suo loco dicemus.

At harum linearum quis tandem usus?
Eas Deus in sui medio aptavit vicissim in
speciem Chiasmæ, seu Decussis: id est alteram
alteræ oblique superimposuit per medium:

M

tum

tum singulas capitibus commissis torfit in Orbem. Sint duæ inæquales lineæ ABC, DBE, quæ se medias decussent in B, ut D recedat ab A tot gradibus, seu partibus circuli,

quot distat Polus Eclipticæ a Polo Mundi. Linea ABC minor, sit ea pars Harmoniæ, quæ primo termino, & decimoquinto includitur: at altera pars, quæ est a termino decimosexto usque ad ultimum, repræsentetur per majorem lineam DBE. Hic erit Chiasmus, in quem Harmonia Mundi, in duplicem longitudinem difflisa, conformatur.

Tum lineæ ABC capita A, C, ita intelligantur in sublime tolli, ut paulatim se torquendo, coëant in unum: & linea recta abeat in Orbem. Idipsum esto de linea DBE, sic ut capita D, E, & inter se, & cum capitibus A, C, alterius lineæ, in eodem puncto ne-

ctan-

stantur in sublimi. Ex quo fit, ut Orbes hi in duobus oppositis punctis se interfecent, & quâ inter se maxime distant, sint diffiti partibus vigintitribus cum semisse. Ita eos Orbes habebimus, quos hîc Plato adumbrat. Orbis, in quem torquetur linea minor ABC, sit *Exterior*: at in quem major linea DBE, sit *Interior*. Concipiamusq; utrumq; in gyrû versari: ille erit latio τῆς ταυτῆ φύσεως, *natura ejusdem*: hic τῆς διατάξεως, *alterius*. Quorsum hæc tendant, videamus.

Ita enim pergit Plato. *Eamque, quæ erat Ejusdem, detorsit a latere in dextram partem: hanc autem Alterius a media linea direxit ad levam*. Hæc est Ciceronis versio, qua & suprâ usi sumus. Nimirum frontem nos Plato sursum attollere jubet, si Orbes ambarum linearum, in quos Mundi Harmonia abiit, mentis saltem oculis, quando in visum non incurrunt, conspicere velimus. Alter enim Mundo extrinsecûs circumductus (ea propter *Exterior*) Æquinoctialem circumculum ambit, amplexuque tenet, seque ex se sua sponte agens, eum alium, quem dixi, circumculum, cumq; eo fixas Stellas omnes ab Or-

tu rapit in Occasum, super Polos Mundi. Qui motus unus semper & idem, & ideò naturæ *Ejusdem*, in singulos dies absolvitur. Alter e diverso Orbis, qui & *Interior*, in Mundi spatia detrusus, priorem oblique secās, Signifero subtensus, se ab Occasu in Ortū versat, suoque pulsu errantes circumducit Stellas, non uno, sed dispari, adeoque septuplici cursu: quocirca naturæ *Alterius* nuncupatur. Hinc sunt illa Boëtii ad Deum, quæ nunc demum capimus.

*Tu triplicis mediam naturæ cuncta
moventem*

*Connectens animam, per consona mem-
bra resolvis:*

*Quæ, cum secta duos motum glomera-
vit in Orbes,*

*In semet reditura meat, mentemque
profundam*

*Circuit, & simili convertit imagine
Cælum.*

At audisne Platonem de rebus cœlestibus balbutientem? quo tamen nihil de tanta
ejus

ejus gloria decedit. Fuit enim non ipsius, sed temporum vitium. Quippe nihil dum subolverat de lento fixarum Stellarum progressu in Ortum super Polis Eclipticæ. Diu post Hipparchus puncta Solstitii, & Brumæ, ut & Æquinoctiorum, non iisdem perpetuò Stellis esse alligata deprehendit. Non ergo mirum, si Plato ab Interiore circulo errâtes tantùm Stellas in Ortum volvi statuat, nulla de inerrantibus mentione facta, quas solas in Occasum agi ab Exteriori circulo perhibet. Mirum est, id ignoratum fuisse Ciceroni, qui post Hipparchum scripsit; nam ultima Verni Æquinoctii observatio ab Hipparcho facta incurrit in annum Urbis 626. Cur circumactis sexagintaquinque minimùm annis, Cicero in libro de Natura Deorum secundo ait? *Nam cum duo sint genera Siderum, quorum alterum spatiis immutabilibus ab Ortu ad Occasum commeans, nullum unquam cursus sui vestigium inflectat: alterum autem continuas conversiones duas iisdem spatiis cursibusque conficiat; ex utraque re & Mundi volubilitas, qua nisi in globosa forma esse non potest, & Stellarum rotundi*

am-

ambitus cognoscuntur. Hæc sane Cicero post
Consulatum suum scribebat, quem iniit A. V.
691.

Dixi, Circulum Interiorem Signifero
subtensum, ab Exteriori, quâ lōgissime abit,
distare partibus 23. 30. nimirum ad rem ip-
sam magis, quàm ad Platonem attendens,
qui sui temporis Astrologis si consensit, uno
semisse plus velle debuit, seu, ut tum nu-
merabant, partibus integris quatuor, qua-
lium quadrans est quindecim; nam circulus
sexaginta non amplius partibus constabat.
Manilius in Sphæra, de Sole.

Cum medium equali distinguit limite

Cælum:

*Quatuor & gradibus sua fila reducit
ab astu.*

Hactenus Platonis mentem explicuimus:
verba nihil attigimus. Quid enim *lava*, aut
dextra? quid *latus*? quid *media linea*? Om-
nes taciti transmittunt. Et quid explicassent
in corruptissimis verbis, e quibus nihil fani
elici potest? Trajectio omnino est, & vel
meo

meo periculo legas. τὴν ταυτὴν, κατὰ διάμετρον ἐπὶ
ἀριστερᾷ περιήγαγε. τὴν δὲ θάτηραν, κατὰ πλευρὰν ἐπὶ δεξιᾷ.

Eam (lacionem) qua erat ejusdem per di-
metientem circumegit ad lævam: hanc autem

Alterius per latus ad dextram. Concipe a

centro Mundi lineas duci, alteram ad Ortum
Solstitialem, ad Brumalem alteram. Hæc

erunt latera trianguli, cui abscissa a Coluro

Tropicorum portio, basis est. Tum per me-

dium interceptum spatiū ad Ortum Æqui-

noctialem tertiam lineam extendi, quæ Pla-

toni *dimetiens* est, ut infra de triangulo Sco-

lio. ξύνδυο ἢ τέτων κατὰ διάμετρον ξυλιθεμένων, & ce-

tera. Jam omnia ita perspicua sunt, ut vix

interpretem desiderent. Orbem enim na-

turæ ejusdem, Exterioresve ideo ad lævā

circumactum dicit, quòd Æquinoctialis ab

Ortu volvatur in Occasum, ut læva sit Occa-

sus ipse. Quod est ex Pythagoreorum sen-

su, qui dextras Mundi partes faciunt, quæ ad

Ortum sunt: sinistras, quæ ad Occasum. Qua-

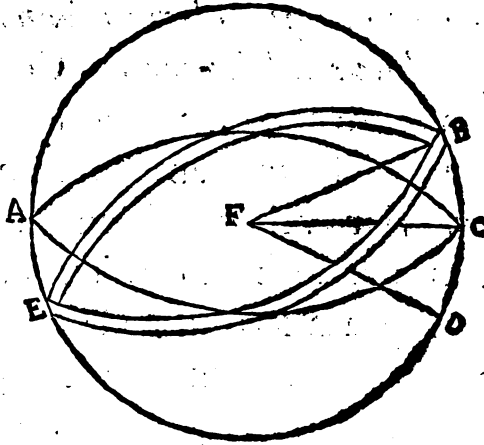
re & Orbem naturæ alterius, Interioresve

verti ad dextram, est Planetas, quæ intra Si-

gniferum discurrunt, cieri ad Ortum. Porrò

hic motus fit *per latus* trianguli jam designa-

ti: ille per dimetientem, quem mediam lineam Cicero vocat.

ABCDE est Colurus Tropicorum. F centrum Mundi. FB latus a centro ad Ortum Solstitialem. FD latus ad Ortum Brumalem. FC dimetiens ad Ortum Æquinoctialem. BCD dextra Mundi. EA læva. AC circulus Exterior Æquinoctialem complexus, qui a dextra Mundi volvitur ad lævam per dimetientem FC. EB circulus Interior Signifero subtensus, qui agitur a læva Mundi ad dextram, per latus FB.

Prævit Platoni viam Timæus, de more: qui

qui & ipse errātes Stellās ab Harmonia verari
 fari in Ortū, fixas verò in Occasū docet: nec
 alia sane de causa *δύο διαμέτρους ἀρχὰς κινήσεων, ὅτι μὲν*
geminam, quæ motus efficiat, Harmoniæ Mū-
 di tribuit. Ex quo liquet, Timæum non
 per eadem ipse vestigia, ac reliquos Pytha-
 goreos, qui Terram ad motum sollicitarunt,
 ut sua maxime circum axem volutione
 diei, noctisque vicissitudines efficeret; nam a
 Timæo ipse Sol unā cum Stellarum fixarum
 regione circa Terram in singulos dies cita-
 tur, Exteriore Orbe rotante. Nec abit Pla-
 to, qui hæc ipsa recitat: ut ut si veterum;
 Aristotelis præcipue, traditionem sequamur,
 sibi ipse adversetur, & contradicat, cū
 Terram ait *εἰλημένην περὶ τὸν διὰ παντὸς πόλον τεταμέ-*
νον; quasi dixerit, eam torqueri circa exten-
 sum Universo axem. Nam axem *πόλον* vocat.
 Atqui *εἰλημένην*, vel, ut alia lectio habet, *ἰσημένην*,
 etiam *illigatam* denotat. Quod hinc velle po-
 tius est, ut sibi Plato, in eodem maxime libro,
 cohæreat, & constet. Nempe quotquot cum
 Ecphanto Terram in medio Mundo volvi
 ab Occasu in Ortum censent, Stellās a cursu
 in Occasum absolvunt. Recte itaque Cice-

ro vertit: *Qua* (Terra) *trajecto axe substi-*
netur:

Pronum erat quærere, quò ex circulis inæ-
qualis orbitæ, minor esse posset Exterior, ma-
jor Interior? quò hic intra illum moveri?
Eam omnem hæstationem tollit Plato, dum
Interiorem Circulum sexies divisum, & ex
seginibus septem minores, ac minores
Orbes confectos ait, qui Signifero subterla-
bantur ita, ut unus per Eclipticæ ductum,
devehat Solem, ceteri suis orbitis Eclipti-
cam interfecent, hinc & illinc a medio defle-
ctentes ad octonas partes, vel, ut antiqui pu-
tabant, ad semas.

Hæc enim Platonis verba: *Sed principa-*
tum dedit superiori, quam solam indivi-
duam reliquit. Interiorem autem, cum in-
sex partibus divisisset, septem Orbes dispa-
Duplo, & Triplo Intervallo moveri jussit,
contrariis inter se cursibus. Eorum autem,
trium fecit pares celeritates: sed quatuor in-
ter se dispa- & *dissimiles trium reliquo-*
rum. Hic ab Harmonia Mundi transit Pla-
to ad Harmoniam Siderum, & ab ea, quæ tã-
topere doctorû hominû mêtes torquet, mira
bre-

brevitate se expedit, & tribus poene verbis Duplo, & Triplo Intervallo fieri docet. Quę tamen verba, omnia, quęcumque de Pythagorę mente hæctenus ab aliis prodita sunt, aut tradita mala fide, aut investigata malo successu ostendunt. Cave enim credas, Harmoniam, quam errantium Stellarum orbitis Pythagoras inclusit, a Terra initium capere, & ad Stellas usque fixas porrigi.

Non sum nescius ita, tanquam ex Pythagora, Plinium referre *Historia secunda cap. 22*: sed scio quoque ibi talia legi, quę nunquam Pythagorę exciderint. Ecce, hanc Plinius harmoniam ex tonis, & hemitoniis componit. Ist hæc ex Pythagora esse possunt? qui non hemitoniis, sed limmatis usus est. Tum ex istis tonis, & hemitoniis Diapason effici, septem omnino tonis contextum, ait. Quo quid absurdius? nam Diapason non ultra quinque tonos, & duo limmata excurrit.

Nec meliora his alii reponunt, non veteres modò, sed nec ipse Keplerus, qui hoc argumentum omni ex parte versavit, nec tamen ulla ex parte Pythagorę mentem, quod

dolenter dictum velim, est assequutus;

Pythagoras ergo, etsi intervalla omnium Planetarum Musicam rationem habere sit opinatus; tamen quæ ea esset, non de omnibus ausus est diffinire, sed de tribus tantum: Luna citima terris, Sole in mediis spatiis vagante, & Saturno, qui summam tenet plagam. Hos voluit Duplo, & Triplo Intervallo moveri, ut a Luna ad Solem sit Duplum: a Sole ad Saturnum, Triplum. Accipe primum numerum Orbis Interioris 1728, terminum decimum sextum, quem Lunæ affigas: tum quære istius Duplum, & incides in terminum secundum, & vigesimum, qui est 3456. Hunc si tribuas Soli, habebis a Luna ad Solem quinque tonos, & duo limmata, præter apotomen unam. Hæc Diapason, conficiunt, cujus ratio se habet, ut duo ad unum, & dividi potest in Diatessarion, & Diapente, ex quibus conflatur.

Deinde numeri 3456 quære Triplum, & occurret ultimus Lineæ terminus 10368, qui Saturno donetur opus est, ut inter eum, & Solem resonet Diapason & diapente, quod est, ut tria ad unum, & octo tonos cum tribus lim-

ma-

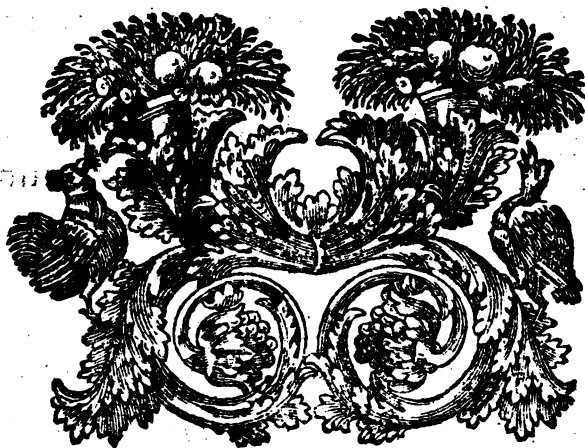
matris complectitur, ultra apotomen alteram.
Quæ si in tria dispartiri placeat, unum Diatesaron, & duo Diapente dabunt.

Ex his capimus, cur superiori Latiori principatum tributum a Platone sit, nempe non solum, quia illa fixas Stellas cum errantibus rapit in Occasum; sed præcipue, quod omnia Intervals Musica suo ordine complectitur. Ac Inferior Latio continet duo tantum, Duplum, & Triplum, scilicet si ea sumamus, quæ hic attenduntur.

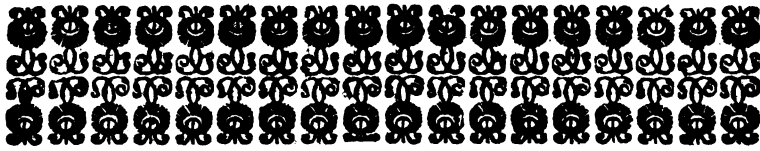
Quibus verò Intervallis errantes reliquæ Stellæ collocari debeant, incompertum sibi esse Pythagoras, & Plato silentio professi sunt; quamquam & ipsas Musica ratione disponi argumento esse possunt hæc Timæi verba: *αὐτὸ τῶ ἑτέρῳ φασὶ μεμερισμένα κατ' ἀρμονικῶς λόγῳ, ἐς ἑπτὰ κύκλῳ συνέλασται. Latio autem natura Alterius, divisa juxta harmonicarationes, in septem circulos disposita est.*

Et hæc est Mūdi Harmonia, quã ut rem sacrã, ne cui violaretur, lōge ab hominum oculis abduxerant Timæus, & Plato. Nec tamen, quod eruimus primi, & evulgavimus, propterea nos quisquam sacrilegii reos arguet. Quæ enim

enim hæc invidia est, ita quæ scribas involvere, ut neminem doceas? quod perversum iudicium, istud ipsum neminem docere in auctoritatem scientiæ ponere?

DE

DE NUMERIS MEDICIS

DISSERTATIO PYTHAGORICA:

Taliam per se ipsam nobilissimam fecit nobiliorem Pythagoræ Schola, qui diu multumque terrarum orbem pervagatus, tandem ad Oenotriam appulsus, Crotone conquevit, ubi Gymnasio explicato, scientias, in quibus ab Ægyptiis, Phœnicibus, & Indis eruditus, magna hominum celebritate professus est: inter cetera Medicinam edocuit, a Chaldæis, quos congenerat, acceptam, ut Apulejus in Floridis auctor est. At de tanti viri Medicina alio Opere a nobis dicetur fusius. Viros, qui ex eo Gymnasio prodierunt, cum plurimi fuerint, & doctissimi, commemorare longum esset: unum, aut alterum ex Medicis proferre non
pi-

pigebit, quamquam Pythagoreos omnes plurimum Medicinæ incubuisse, scimus ex *Ælianō* lib. IX. variæ historiæ: λέγει τὰς πυθαγορείας πάνυ σφόδρα περί τὴν ἰατρικὴν σπεύδασαι τέχνην. Ipso statim initio prodiit Alcmaeo, Pythagoræ auditor, qui Medicam artem promoturus, ἐναλομένην apud Italos invenit primus, quod Chalcidius in Timæum Platonis memoriæ mandavit. Magnus sanè vir, Ori, qui in Ægypto eandem instituerat, si non par, saltem æmulus. Prodiit etiam Democides Calliphontis; nam, sive Pythagoras. Italiam attigit Olympiade LXII, sive ante hæc tempora Scholā instituit Olympiade LX, certe eum audire Democides potuit, & ab eo Medicinam edoceri, ut qui Crotona digressus, Polycratis Samii primum Medicus fuit, tum Darii Hystaspis, qui regnum iniit Olympiade LXIV, anno quarto. Nec si Pythagorā demas, alius per ea tempora idoneus in Italia Medicinæ auctor erat, a quo quidquam boni Democides haurire potuerit.

Nec in Italia modò Pythagoræ Scholæ floruit, sed & plurimum in Sicilia, quò eam subvexere Empedocles, & Epicharmus, ille Agrigentinus, hic Syracusius, ambo Medicinæ
scien-

scientia præstantes, Pythagoræ auditores ambo: quos deinde plurimi e tota Sicilia sequuti sunt. Certe de Medicis Siculis Pythagoræ sectatoribus meminit Silimachus, qui de acuto tormento, quod vulgò a volvendo *ειλεός* nuncupatur, ait, *quosdam Pythagoricos apud Siciliam medicantes, Græco nomine Phragmon* (*φραγμός* est sepimentum) *vocare, uti apud Coelium Aurelianum extat. Apud Siciliam* eo modo dictum est, quo *Circa Lesbum a Vellejo lib. 1. Sedem cepere circa Lesbum insulam.* Is idem Coelius aliubi *Pythagoricum trochiscum* commendat.

At Pythagoræ doctrina, re & gloria felix, ubi diu regiones hæc nostras illustrasset, communi rerum omnium fato, tandem abolevit. Mirum est, eam desertam ob violata amicitiae jura. Aufonius Idyllio xv.

*Vive, & amicitias semper cole: crimen
ob istud*

Pythagoreorum periit Schola docta Sophorum.

Tempus, quo factum istuc sit, cognoscimus ex Laërtio, qui Pythagoræ Scholam ad no-

O

nam,

nam, & decimā ^{νεαὴν} durasse ait: idest ad annos tercentum. Itaque si ponas institutam Olympiade LX, id incurret in Olympiadem cxxxv. Anno Urbis DXIII.

Hæc subvertere videtur Plutarchus, dum de Animi procreatione differens, Pythagoreorum Scholas sua etiamtum tempestate floruisse testatur. At nihil turbat. Scilicet eas, longo post casum intervallo, C. Cæsar's ætate, iterum excitavit P. Nigidius, de quo Cicero, ubi de Universitate, initio: *Denique sic judico, post nobiles illos Pythagoreos, quorum disciplina extincta est quodammodo, cum aliquot secula (tria scilicet) in Italia, Siciliaque viguisset, hunc extitisse, qui illam renovaret.* Si calculum ponas, comperies renovatam anno post obitum CLXX, circiter. Hic est P. Nigidius Figulus, quem ob ingenium, & doctrinā summe cultum a Cicerone, & cujus commentationes præ obscuritate, subtilitateque parum a vulgo tritas Gellius memorat.

Ceterū Pythagorei inter Medicos primas tenuerūt: maxime post illustria Democidis gesta, quorum gloria in re medica Crotoniatæ primi sūt numerati, post hos Cyrenæi, quos Aristæus Cyrni F. condidit. Ita Herodotus. Hæc

Hæc certissima cùm sint, videat Galenus quid egerit, cùm Cyrenensibus insuper habitis, ut de quibus nihil meminit, Italos Medicos post Coos, & Cnidios in tertium rejecit locum. Itali Medici non sunt, nisi Pythagorei, ut secta Philosophiæ Italica, alia a Pythagorea non est. Ipse itaque in primo Methodi ait, Medicos Coos, Cnidiosque certasse inter se *inventorum numero*, ἡ πλῆθει τῶν ἐυρημάτων, & cum his tertios honestum certamen Italos Medicos inisse. Hos fuisse Phlistionem, Empedoclem, Pausaniam, horumque socios. Et χάρις tres has Scholas vocat. Tum addit. *πλείους μὲν ἦν ἢ ἀρίστους χορευταῖς ὁ κῶος ἐτυχεῖσσι εἶχεν. ἕως δ' ἔτι τάτω ἢ ὁ ἀπὸ τῆς κώου. λόγος δ' ἦν ἀξιῶν ἢ σμικρῶν ἢ ὁ ἀπὸ τῆς ἰταλίας.* *Plurimos quidem, optimosque ludiones Coos fors obtulit, ab hoc Cnido: nec tamen in parvo habendi pretio erant Itali.* In hanc tamen sententiam prolapsus videtur Galenus, quia & ipse Cois ludionibus voluit accenseri: quare quæsitæ ea propriæ Sectæ laus leviolem ipsum auctorem facit.

Sane Hippocrates ipse, qui tantam laudem Cois conciliavit, quique Olympiade LXXXVI floruit, vigente Pythagoreorum Secta, non mo-

dò eam optimè tenuit, sed etiam complura ab Italicis Medicis accepta, ad gratiam, & gloriam colligendam, suis libris inseruit. Nec mirum; nam ea Schola cùm vigeret, tanto in honore fuit, ut, quod Cicero ait, nemo demum sapiens censeretur, nisi qui ea esset imbutus. Illud dolet, quod Hippocrates in delectu minus, quàm oportebat, diligens fuit; nam præclaris multis, quæ Italica Secta habebat, neglectis, leviora quædam arripuit, ut ea sunt, quæ de Numeris traduntur, quos & in rebus humanis, & in medicina plurimùm valere censebāt.

Qui infans septimo, vel nono mense nascitur, is vitalis est Hippocrati: contrà, qui octavo. Hæc ante ipsum prodidit Pythagoras, qui duos tantummodò partus maturos agnovit: alterum Minorem, qui x, & cc die post conceptionem ederetur: alterum Majorem, cui die saltem cclxx oriri contingat. Numerus dierum cclxxiv pro partu Majore non est a Pythagora, ut perperam Censorinus tradit, sed a Varrone, qui Hebdomadas computabat. Vide Gellium. Pythagoras enim ut decimum mensem admisit, ita nonum solidum non exclusit, quod ex Laërtio constat.

Nul-

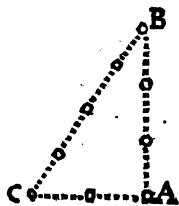
Nullas nugas viri docti omisere, ut harum rerum causas aperirent. Qui tanti putat, apud eos quærat. Nobis rationem Pythagoræ explicuisse satis erit. Ea tota ex numeris pendet, ut rectè Paulus IV. Sentent. tit. IX monet. *Septimo mense natū matri prodesse; rationem enim Pythagorei numeri hoc admittere, &c.* At qui tandem hi numeri? Nullus dum eos indicare potuit: extant tamen apud Homeri Interpreterem Rhapsodia XIX, illis verbis: *οἱ δὲ πυθαγόρειοι ἢ μαθηματικῶς ἢτοι ἀριθμητικῶς τὴν αἰτίαν ἀποδίδουσι.* Et quæ sequuntur. Quæ verba Annibal Fabrotus in eleganti Exercitatione de Tempore partus humani, ut morosiora attingere ausus non est. At verò Pythagoræ ratione ignorata, frustra in harum rerum investigatione laboratur. Dabimus propterea operam, ut tenebras, quæ inesse videntur, discutiamus.

Esse triangulum Scalenum ABC, cujus latus AB habeat quatuor unitates: BC quinque. De tertio latere AC Homeri Interpres nihil meminit: at dubitandum non est, quin ex unitatibus tribus constitui debeat. Ita fiet, ut omnia trianguli latera novem non amplius unitatibus

tibus constant, quot scilicet solidos plerumque menses foetæ uterum gestant. Palàm verò est ex Pythagoræ scitis, ternarium, & quinarium mares esse numeros, ut qui impares: quaternarium verò, qui par est, feminis accenseri. Perspicias jam animo quas vires habitura sit ratiocinatio, quæ his fundamentis nitatur, quæve proles ex horum numerorum complexu possit oriri. Ea ejusmodi est.

Multiplicentur iv per v , quorum ille femina, hic mas, & numerus inde productus in unam colligatur summam cum quadrato ex v . Et erunt xlv . Hi rursus ducantur in semissem *εμβασδῆ* trianguli, hoc est vi , & fiet $cclxx$, quot dies novem computant menses, si quis Ægyptiorum more, quos tum fere sequebantur, tricenos dies singulis mensibus tribuat, ut & Hippocrates computat libro *περὶ γειοφῆς*. Inde est, qui nono mense nascitur, eum vitalem fore, tamquam maris numeri fatu, femineique conceptu generatus, & editus. τὸ *εμβασδὸν* trianguli nō est area, ut putant, quia hīc areæ semis non est vi ; nam triangulum ABC reſtangulum est, cūm hypothenuſæ quadratum exæquet quadrata laterum.

Est

Est ergo *εμβάδων* rectangulum factum ex lateribus, quæ rectum angulum comprehendunt. Hujus semis est vi.

Eadem via partum, qui septimo mense editur, vitalem esse Pythagoras ostendebat; nam. & numerus, qui horum mēsiū dies completitur, ex mare, & femina gignitur. V enim ducantur in iv, & qui oritur numerus in unum computetur cum altero numero facto ex iii in v. Ita provenient xxxv. Quæ rursus multiplicent dimidium *ισ' εμβάδων*, & habebimus ccx, quot dies imputantur mensibus septem.

Non temere Italicae Medicinæ, quæ numeris consociatur, ut sibi mutuam opem ferant, tam luculentum specimen alibi occurret. Et hi ipsi numeri sunt, qui in sententiam de partu octimestri non vitali tot gentes per tantam-

temporum intervalla pertraxerunt. Nam v
mas numerus, multiplicet marem alium nu-
merum 111. Et quod inde provenit, uniatur
cum quadrato ex v, & fient xl. Hæc si multi-
plicent semissem *ισ̄ ἐμβάδῃ*, colligentur ccxl,
quot dies octo mensibus infunt. Sic nullus est
maris, & feminæ initus, & partus octimestris
vitæ spem nullam habet.

Neque his solùm Pythagoreorum nume-
ris delectatus Hippocrates est: arrisere ei & alii,
ut qui dies *κρίσιμος* decretoriosve demonstrant.
Hos attendit in ferendo de febrientibus, & de
sudoribus iudicio, & in cibo opportune exhi-
bendo. Aut valde fallor, aut & hoc in ipsum a
Pythagora fluxit. Testem habeo Celsum, qui
ubi hos ipsos tanquam vanos cum Asclepiade
respuisset, inquit: *Verùm in his quidem an-
tiquos tunc celebres admodum Pythagorici
numeri fefellerunt*. Ecce, ut antiqui, ipseque
adeo Hippocrates, hac in re Pythagoræ du-
ctum sequuti sunt. Hi dies esse perhibentur,
tertius, quintus, septimus, nonus, undecimus,
impares omnes, quibus quantum a Pytha-
gora tributum sit, neminem latet. Ex his
ipsis septimo, qui medius est, arrepto, pro
die-

III.	XI.	diebus etiam decretoriis sta-
V.	IX.	tuere duplum ejus, triplum-
VII.		que, id est diem quartum deci-
XIV.		mum, unum & vigesimum,
XXI.		uti adjunctum Diagramma
		ostendit.

Et hæc est Litera Pythagorica, quam humanæ vitæ speciem præ se ferre dicuntabant, quòd ex numeris, quibus ea conformatur, certum, ut ipsis visum, in febre instantis salutis, aut mortis argumentum desumeretur: quippe tunc febris vel remittitur, spem salutis faciens: vel intenditur, perniciem allatura.

*Litera Pythagora discrimine secta bicorni
Humana vitæ speciem præferre videtur.*

Causam Poëta horum versiculorum auctor minime est assequutus, cū ad virtutis, vitiique discrimen spectare id sibi persuasit. Nec sane ratio quadrat; non enim dextrum modò cornu ejus in summo patescit, sed & sinistrum. Germanus intellectus est, quem tradidimus. Ex quo & illud intelligi potest, cur impares numeros, qui inter XI, & XXI se inculcant, Pythagoras dimiserit, pari illo, qui est XIV, in-

P

or-

ordinem recepto: qui tamen, utut natura par, hic tamen vi & potestate impar censendus est; nam in eo Hebdomas finit. Quod Celsus minime cepisse videtur, cum objicit: *Ab impari ad paris rationem transit.*

Sed Hippocrates in his mirum in modum fluctuat, nec sibi constat, ut conferenti Aphorismos inter se, & eos cum libro *περι κρισίμων*, perspicue patebit. Suspectā veritatē ipsa inconstātia facit. Placet tamen ob ante oculos ponere, quæ habet lib. 11. aphor. xxiv. Retinet tres Pythagoræ Hebdomadas, sed die xvii concludit: præterea quamque ipsarum, ascendendo per tria, dividit in *ἀρχήν, ἐπίδηλον, κριτήν*, idest, *initium, indicem, judicem*, in hunc modum.

Primæ Hebdomadis

Initium I.

Index IV.

Judex VII.

Heb-

Hebdomadis secundæ
Initium VIII.

Index XI. Hebdomadis tertiæ
Initium.

Judex XIV. Index.

XVII. Judex.

Nescio, an satis recte magnus Interpres, quo die XIV secunda Hebdomas finitur, eodem incipere tertiam Hebdomadam putet, ut tres Hebdomades terminentur vigesimo die. Reclamat, ni fallor, Hippocrates, cujus hæc verba sunt: θεωρητὴ δὲ πάλιν ἡ ἑπτακαιδεκάτη. αὕτη γὰρ ἐστὶ τετάρτη μὲν ἀπὸ τῆς τεσσαρεσκαδεκάτης. ἑβδόμη δὲ ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης. *Rursus verò dies decimus septimus est attendendus; is enim a quartodecimo quartus est: at ab undecimo septimus.* Nec ullam toto eo Aphorismo Cous Senex vigesimi diei mentionem injicit: quem non ita neglexisset, utique si ad eum usque tertia Hebdomas excurreret.

Nec ex alio fonte, quàm Pythagoreo, ma-

navit libri IV. aphorismus LXI, qui, nisi febrilem diebus imparibus febris dimiserit, eam ferme reversuram adstruit. Quod Galenus concoquere non potuit, cum & in paribus idipsum accidat. Hæc enim vereor ut ab ulla rerum experientia profecta sint, & ne potius a semel concepta illa opinione de impari numeri potestate & vi.

Demum Pythagoram tanti fecit Hippocrates, ut non ejus modò sententias & scita scitatus sit, sed etiam sermonis, & verborum æmulus videri voluerit. Sane Hippocratis dictio tota Pythagoram olet, concisa, succosa, legibus similis. Maximus Tyrius Orat. xv. ἦσαν δὲ περὶ καὶ οἱ πυθαγόρειοι λόγοι εὐκρίτους τοῖς νόμοις, βραχεῖς καὶ ἐπιτομοί, τὰ δὲ ἔργα μακρὰ καὶ διηλεκτῆ. Usus maxime Pythagoras hac dictione est ἐν ὑποθήκαις, eamque imitatum esse etiam Epictetum Simplicius in Commentariis monet.

DE COLO
MAYERANO

EPISTOLA

Ad Illustris. & Præstantis. Virum

D. D. DIDACUM

VINCENTIUM

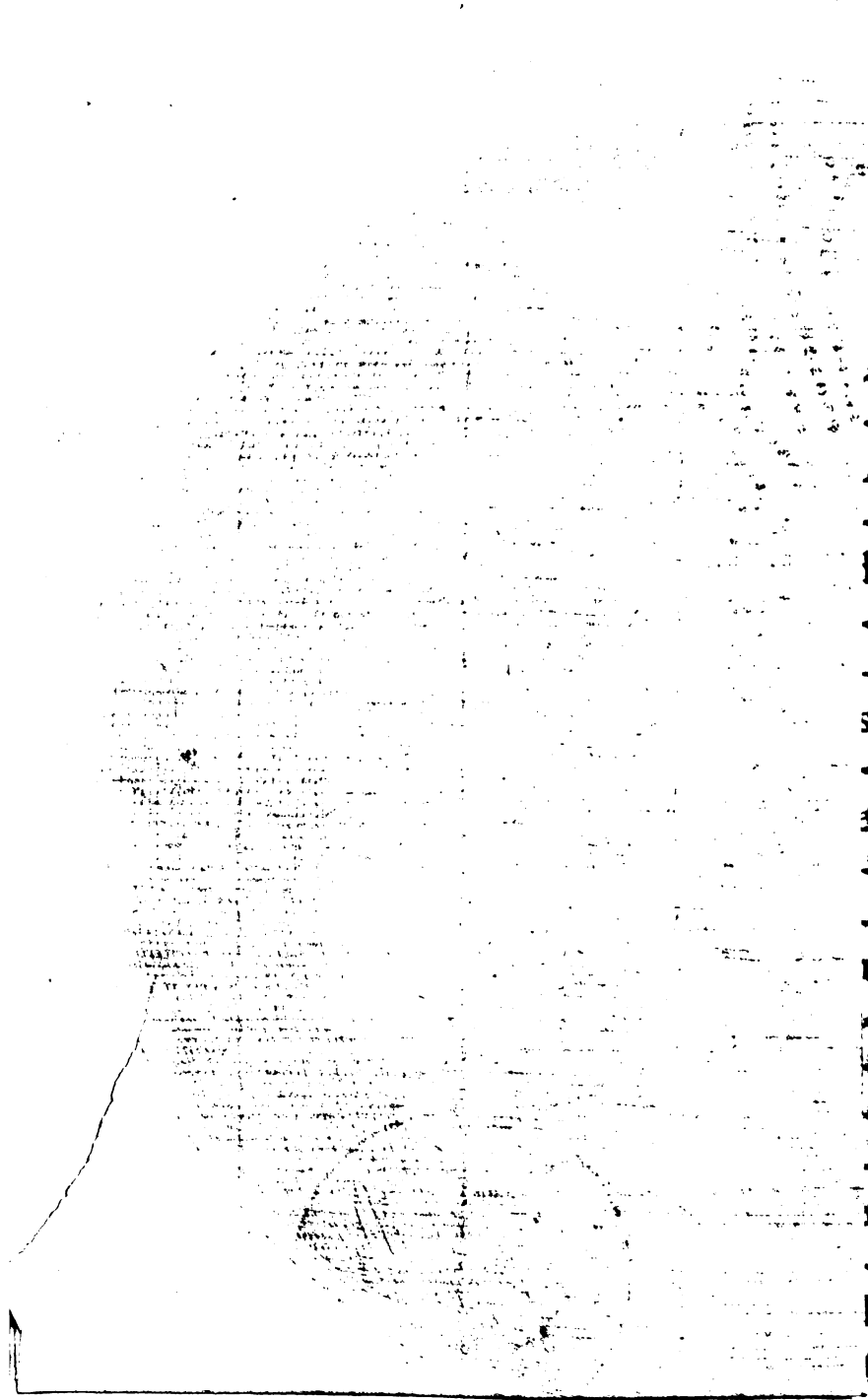
A V I D A N I A ,

Regii Sacelli Præfulem , & Gymnafii
Neapolitani Præfectum.

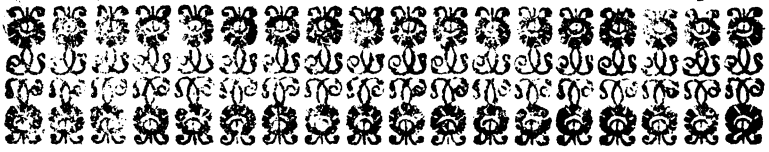

Theophilus Instit. de Testam.

Κἄν ἡ τύτων ἀγνοια εἰδὲνα φέρει κίνδυνον ,
αἰτ' ἔν πρὸς ἰσορίαν , ἢ τὸ μαθεῖν πῶς κατὰ
μικρὸν προϊάνθῃ ἡμείφθη τῷ χρόνῳ , εἰπεῖν
ἐκ ἄταπον.

Uper cùm apud te essem, ut sæpe soleo, V.Cl., visendum antiquitatis monumentum ostendisti, non multis abhinc annis proxime Romam repertum. Ejus, inquam, ectypon: quod Marcus Mayer, vir in primis diligens, & bonarum artium studiosus, formis non ita pridem excudit, evulgavitque, & eruditus viris explicandum proposuit. Id verò est instrumentum ex ære, rotundum, quod ita cortinæ ritu cavum est, ut simul mamillæ speciem emuletur: multiplicibus foraminulis certo, & eleganti discursu totum pertusum, ut si liquorem infundas, nequeat continere, sed ad guttam transmittat. Quocirca statim oculis, & menti Coli cujusdam imaginem objicit. Est manubrio instructum, lato, planoque, quatuor omnino spatiis distincto, in quibus singulis variæ cernuntur figuræ arte toreutica extantes, argento exornatæ. Hortatus es, ut si quid ad egregium istuc monumentum illustrandum ha-

haberem, literis consignarem. Quamvis satis intelligam, hæc a nullo aut melius, aut promptius, quàm a te, posse explicari, qui omnem antiquitatem tenes; tamen, ne tibi minus audiens videar, cui, ob eum, quo me prosequeris, affectum, plurimùm debeo, non defugiam laborem, & pro viribus desiderio tuo satisfacere conabor non invitus; eò præsertim, quod iis, quæ dicturus sum, ipse viam consiliis tuis struxisti. Visum tibi est, quatuor spatiorum figuras non ad diversa tendere, sed simul omnes inter se esse connexas, simulque ad Medicinam referri, quando Cola inter Medicorum maxime, & Sepalsiorum instrumenta computantur. Quod tuum iudicium & acutum est, & nisi fallor, verum. Ejus ductum sequutus, sine metu erroris, viam ingrediar.

In summo manubrii spatio, cùm variæ extent variarum rerum figuræ, arboris loti, studioforum sellæ, aræ cum primitiis ficuum, & baculo: ea tamen, quæ omnium princeps est, & ad quam ceteræ referuntur, Herma est. Quid ni? Stat pube tenus ducta, vultu juvenili, sine brachiis. Hermæ ita ἄκρωτοι, & trunci conspiciebantur plurimi Athenis, ut ex Thucydide

de lib. vi, Plutarcho in Alcibiade, & Cimone, aliisque notum est. Erant etiam Romæ in Circo: quod, si recte memini, unus monet vetus Juvenalis Interpres Satyra viii. *Herma*, inquit, *effigies anea, aut marmorea, sine manibus, quales videmus in Circo*. Tales pariter statuebantur ubique in Gymnasiis. Xenocrates.

Ἑρμῆς ὡκὺς ἐγὼ κικλήσκημαι. ἀλλὰ παλαίστην
μὴ κολοβὸν χειρῶν ἴσατε, μὴδ' ἀποδα.

Hermes ipse feror pernix. Cur ergo palæstra

Et manibus truncum ponitis, & pedibus?

Effingebantur Hermæ pectore ferme quadrato, & tandem in pyramidem inversam desinebant: imò quandoque incipsum ad speciem cubi. Nimirum Aristophanis Interpreti Herma est λίθου τετραγώνου, ἢ κυβοειδῆς. *Lapis quadratus, & cubiformis*. Ubi *Lapis quadratus* est quadrata pyramis, πυραμὶς τετραγώνου, ut loquitur Strabo lib. xvi. *Lapis verò cubiformis* est prisma oblongum, planis æqualiter distantibus. At non semper ita factum esse testes sunt veteres Num-

Q

mi,

mi, in quibus sæpe Herma thoracem rotundo proximum habet : & , ut partes apte inter se consensiant, super cono inverso quiescit. Hunc responsum symmetria exigit : & Hero male, apud Architectos audit, dum in Automatis semel iterumque *πίνακι κωνίσκων*, idest rotunda quadratis subjicit. Noster Herma, cum teres & ipse sit, insidet tamen non cono, sed cylindro, aut columellæ. Quod notabunt studiosi; non enim alibi obvium.

Hæc ita efformata est, ut vetustissimam columnarum speciem ante oculos ponat; est enim sine capitulo, & sine toro: quanquam ei basim inæquales plinthides duæ faciant, minor majori superimposita. Rudi enim, & adhuc, ut ita dicam, vagiente Architectura, nullum majus studium columnis impendebatur, quam ut in puros cylindros evaderent. Et primùm in Ephesæ Dianæ æde columnis capitella addita, subditasque spiras Plinius auctor est.

Possent hanc de Herma interpretationem labefactare lorica squamis conferta, qua nostra hæc effigies induta est: possent hasta, quam ad dexteram partem habet, oblique positam, tanquam si manu teneretur. Quid hæc cum Herma?

ma? Non est ignotum tibi, Vir doctissime, veteres sæpe ex pluribus Diis, varias ob causas, unum signum confecisse. De omnibus non est hic dicendi locus: quædam de Herma produxisse sit satis. Jungebant ei aliquando, & veluti inferebant Venerem ita, ut duo in unum abirent: & hæc *Hermaphroditem* nuncupare possumus. Interdum Herculem: quod signum *Hermeraclem* Tullius vocat. Nonnunquam immiscebant Minervam, & dicta fuit *Hermathena*, ut hæc nostra est; nam corporis truncus dimidiatus, sine lacertis, Hermam effingit: lorica, & hasta, Minervam: vultus juventa decorus, satis utrique aptus.

Visum veteribus est, hæc duo numina mistis corporibus jungere, non sine gravi de causa. Nempe, ut monitos nos facerent, sapientiam, cui Minerva præsidet, & eloquentiã, cujus auctor Mercurius habetur, alterã ab altera vim & ornamentum capere, nec nisi invitâ segregari. Eloquentissimum fuisse Democritum constat. Platonis in dicendo elegantia, cui non nota? Aristoteles aureum orationis flumen fundere dictus est. Et nominatim de Academicorum philosophia testatur Cicero, cujus hæc

verba . Nam cum hoc genere philosophiæ; quod nos sequimur , magnam habet Orator societatem : subtilitatem enim ab Academia mutuatur , & ei vicissim reddit ubertatem orationis , & ornamenta dicendi . Locus est in libro de Fato , statim initio . Quocirca ipse Cicero inter cetera Academiae suæ ornamenta , quam non ita procul a Bajis erexit , Hermathenam dedicavit . Nam ita ad Atticum . *Quod ad me de Hermathena scribis , per mihi gratum est , ornamentum Academiae proprium meae ; quod & Hermes commune omnibus , & Minerva singulare insigne ejus Gymnasii .* Et ut Cicero in Gymnasio , ita alii in Bibliothecis Hermathenam dicabant ; nam ea est *Media Minerva* , cujus meminit Juvenalis Satyra III .

Hic libros dabit , & forulos , mediamque Minervam .

Nec tamen inficias eo , non Hermathenam semper , sed interdum Athenam in Bibliothecis , & Gymnasiis positam . Plinius lib. VI I . cap. LIIX . *Indicio erit Delphica tabula antiquioris , quæ est hodie in Palatio , dono Principum*
Mi-

Minerva dicata in Bibliotheca . Salvianus lib.VIII. Colitur & honoratur Minerva in Gymnasis.

Similem huic nostræ imaginem exhibet ex veteri Nummo Jacobus Spondius in Miscelaneis eruditæ antiquitatis. Ea est *πελομένη* adolescentis, brachiis trunca, turbini inverso innixa, cum hasta ad dextram. Hanc ipse Hermam esse docet. Minus recte; nam cum ea nihil commune hasta potest habere, nisi Hermathena sit. Duobus discernuntur: quòd nostra lorica[m] habet: hæc cùm ea careat, caput floribus coronatum gerit. Sed discrimina hæc alicujus momenti non sunt; nam hasta ipsa per se ad Minervam indicandam satis est: & corona pro colentium arbitrio signa aut ornat, aut ab iisdem abest.

Quædam de Hermis omnifariam ex Nummis, Gemmisque discimus, quæ in libris frustra quæras: ut illud est, non semper hæc signa brachiis defecisse; nam Hermathena interdum ea habet, ut in Nummo Hadriani, quem Ful. Ursinus produxit. Visitur in eo Virgo mammis fororiantibus, desinens in metam inversam: galeam capite gestat, brachio sinistro clypeum, substi-

substinet, dextra manu hastam. Ita Hermerac-
 las sine brachiis est in Gemma Leonardi Au-
 gustini: apud Spondium iisdem non destitui-
 tur. Herma ipse, qui passim ab auctoribus
 brachiis abscissis describitur: quare Strabo lib.
 xv. inter Indorum dona ad Cæsarem, homi-
 nem lacertis a natura truncum, *Hermam* ap-
 pellant: ἑρμᾶν ἀπὸ τῶν ὤμων ἀφηρημένον ἐκ νηπίε τὸς βρα-
 χίονας. Quæ ita explicat Dio Cassius lib. LIV.
 μειράκιον ἀνευ ὤμων, οἷος τὸς ἑρμᾶς ὀρῶμεν. Ipse, inquam,
 apud eundem Augustinum Tom. II. Gemma
 XIII. sinistra caduceum gestat: dextram sub
 pallio latentem pectori applicat.

Sed de his plus satis: jam ceteras, quæ circa
 Hermathenam, figuras persequemur. Ante
 eam stat Ara. Earum aliæ ex cylindro constant,
 quæ frequenter in Nummis occurrunt. Quæ-
 dam ex prisma quadrangulo, quaque ex tri-
 bus dimensionibus inæquali, ut erant aræ vetu-
 stiores, & maxime Jonicæ, de quibus Nicoma-
 chus lib. I I. ἀριθμητικῆς. Nonnullæ cubicæ sunt,
 ceu hæc nostra: habetque suam βάσιν, & κορυφήν.
 Hæc dicta volui, ne quin ara sit, dubitemus.
 Omitto aras rusticas, idest lapidem quemcun-
 que ex destinatione sacrificantis electum. Su-
 per

per ea sunt tres, ut videntur, ficus : juxtà jacet baculus . Hæc quid sibi velint , anxie quærendum ne sit , facit Suidas , qui maxima ex parte interpretatur in voce ἔρμαϊον . Docet, fructuum primitias Hermis offerri solitas, quæ præde viatoribus cedebant . ἔρμαϊον . τὸ ἀπροσδόκητον κέρδιον, ἀπὸ

τῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς τιθεμένων ἀπαρχῶν, αἵ οἱ ὀδιπόροι κατεδίευσιν.

Hermæum est insperatum lucrum, ab illis primitiis, quæ Hermis apponuntur in viis, quas viatores edunt. Et viatores indicat positus juxta aram baculus, quem longam viam ingressuri, ut procedendi laborem minuunt, secum habere solent.

Nec est, cur miretur quis, Hermathenam in viis collocatam, eique primitias oblatas; nam quæ simplici Hermæ, eadem & Hermæ cum altero Deo confuso tributa fuere: quippe Hermeraclam quoque in viis positum, primitiisque cultum ex veteri Epigrammate discimus. Carmina, quæ huc faciunt, ita habent.

ἄμμες ὄρων φύλακες δισσοὶ θεοί, ἂν ὁ μὲν ἔρμας,

οἶον ὄρης μ', ἕϊλος δ' ἄτερος Ἡρακλῆος.

ἄμψω μὲν θνατοῖς εὐάκοι, ἀλλὰ ποθ' αὐτὸς

αἰτ' ὡμὰς παραθῆς ἀχράδας, ἐπέκασεν.

Idest: *Duo nos Dii finium custodes sumus,*
quo-

quorum alter *Hermes, qualem me vides, alter Hercules: ambo mortalibus faciles præbemus aures. Sed si acerba nobis apposueris sylvestria pyra, devoravit.* Ita emendat Salmasius ad Inscriptionem Herodis Attici: at de Hermeracla nihil cogitans, de Diis *συμβάμοις* accepit, quales in viis, & finibus statutos non legimus. Illa certe admonitio, se duos esse Deos, satis unum signum extitisse demonstrat.

At cur primitiæ ex ficibus? Ex his, quæ in manubrio sculpta sunt, quædam ad ambos hos Deos pertinent, ut arbor loti, sella: alia privatim ad Minervam, ut cerva, sues, de quibus deinceps dicemus: nonnulla solum Mercuriū respiciunt, ut primitiæ. Hæ non sine causa ex ficibus; nam Mercurius palæstræ auctor fuit, quæ feros hominum cultus formavit, ut apud omnes contestatum est. Palæstritæ verò olim ficibus vescebantur, sed siccis, quæ panisque simul & obsonii vices implerent; carices enim, ut concoctu difficiles, ita corpus viresque adjuvant: diuque saturos athletas tenebant, ne quando inter concertandum esurirent, ut Plinius, & Rufus apud Oribasium auctores sunt.

Emendandus Suidas in voce *ἰχθῆς: πρὶν ἢ διαθῆναι τὴν*

κρεω.

προφασίαν τοῖς ἀθληταῖς, ἔχραντο τῇ ἰσχάδι. Ita legendum, non τοῖς ἀθηναίοις. *Athleta*, inquit, *antequam eis carnes concederentur, caricis utebantur*. Nam Pythagoras Phliasius Gymnasta, seu, ut quidam rentur, Alipta, primus Euramini Samio carnes apposuit. Et apud Rufum *εὐθαγόρας* legendum, non *γόρας*. Quod Mercurialem decepit. Quin credimus, his decausis Mercurio ficus oblatas? Nec contra facit, quòd virides cernantur; nam cùm primitiæ sint, utique sicce esse non possunt.

Hæc est nostra conjectura, cujus adhuc me non poenitet. Si cui tamen arrideat, allusum, ad ficus ab Ægyptiis in die festo Mercurii esitatas, non repugno. Hi enim quotannis, XIX die mensis Thoth, sacra ei Deo celebrantes, mel & ficum edebant, ea voce addita, *γλυκὴ ἀλήθεια*, *dulcis veritas est*. Narrat Plutarchus in libello de Iside, & Osiride.

Aliud sibi vult arbor, quæ pone Hermathenam surgit. Nempe eos, qui semel sapientiæ, & eloquentiæ studia degustarunt, ea dulcedine illectos, illis perinde adhærere, ceterarum rerum oblitos, atque Ulyssis socios loto, Nam, si recte attendamus, non alia a loto ea arbor est.

R

Ita

Ita fateri cogunt spectanda arboris proceritas, & poma parva, rotunda, e longioribus pediculis dependentia; nam loti fructus est ἡλίκο κύαμο, *quantus faba*, ut Theophrastus loquitur: & capiendus est de faba Græcorum, pusilla, in orbem ducta: quod explicat Dioscorides, in-
 quiens: καρπὸν δὲ φέρει (ὁ λαλὸς) μείζονα πεπέρεως: *Fru-ctum fert lotus pipere majorem*. At hæc poma in nostra arbore rara sūt, nec gemina; ut fatendum omnino sit, eam non effingere lotum Libycam, in qua fructus densus est, & myrtarum ritu, pari serie a ramis dependet. Theophrastus. Φύεται δὲ καθάπερ πρὸ μύρτα, παράλληλα πικρὸς ἐπὶ τοῖς βλαστῶν. *Hæc longe absunt a nostra: quæ ea propter erit lotus Italica, cujus fructus habent cerasorum instar. Plinius: Nascitur (fructus) densus in ramis, myrtorum modo, non ut in Italia cerasi*. Ita frequenter pro cæli, solique ingenio plantæ non semper eædem sunt, sed variant. Cogunt etiam fateri folia, in quibus ut ut varie sculptor luserit, quædam tamen ad imitationem naturæ repræsentavit, idest ilici similia fecit. Libuit hæc quàm brevissime percurrere, non sine operæ pretio; jam enim sensus dicti Pliniani de Italica loto in-
 re-

rescit : Hoc Plinius monet , fructus in ea non pendere ab alis geminos , paresque , ut in myrto, & loto Libyca : sed nullum servare ordinem , ut in ceraso . Ita nostræ sculpturæ lotus evincit, quæ evincit & illud, a vero nõ aberrare, quicumque Italicam lotum eam esse plantam censent, quæ vulgi sermone a baccis, baccarumque forma, *Perlaro*, & *Bagolaro* appellatur ; nam si hujus nostræ *ixiva* cum illa conferas, statim eandem plantam esse deprehendes . Si non aliunde, certe ex hoc uno præclarum istud vetustatis monumentum salvum ad nos pervenisse jure merito gratulamur .

Demum ante Hermathenam cernere quoque est instrumentum exprimens minusculam aspirationis literam. Putem, sellam esse, cui insidentes studiosi, in Gymnasis, & Bibliothecis coram Hermathena literis, & lectioni vacabant. Affirmat hanc sententiam vel maxime Spondii Nummus, quem diximus, ubi Hermathenæ coronatæ affidet vir, habitu philosophico, intentis oculis percurrens tabulas, quas utraque manu sustinet.

Recte hæctenus, inquires. Sed pertinetne Hermathena ad Medicinam, cujus usui Cola-

inferviebant? Pertinet sane: & ita, ut nihil
 magis. Quippe Mercurius medicinam fecit,
 eamque multis inventis promovit, ut *Ægyptii*,
Græcique pariter testantur. *Ægyptii* com-
 plures a Mercurio editos de Medicina libros
 habebant, quorum alii Pharmaceam tradebāt,
 alii Chirurgiam: in quibusdam de Anatome,
 & de Morbis agebatur. Hos *Sacerdotales* di-
 ctos soli *Pastophori* ediscebant, ut fusc *Cle-*
mens Alexandrinus persequitur. *Græci* eum
Saluti contubernalem fecerunt. *ἡν ὕψαν αὐτῶν*
συνόριστον, ut *Phornuti* verba sunt. Nescius non
 sum, hæc ab ipso non ad medicinam, sed ad
 sermonem trahi, nobis impertitum, ut omni-
 bus profimus. Sed hæc ratio & coacta est, &
 friget. Certe nihil hac tanta subtilitate opus
 erat, quando id simplicius, & verius de *Mer-*
curii medicina accipi & potest, & debet. An-
 de ea nihil *Phornuto* inauditum? Meminisset
 saltem ab eo inventum *moly*, quæ *ruta silve-*
stris est, *linozostin*, *crocum*, *aloën*. Præterea
Meleager *Syriacam nardum* a Mercurio mor-
 talibus commonstratam prodit in *Corona*
Pancarpia:

ναί μὲν καὶ συρίην σαχυότριχα θήκατο νάρδον,
ὑμνοθέταν ἱμῶ δῶρον αἰδόμενον.

*Et Syriam nardum spicis intexet comatē:
Pēniger hanc nobis donat habere Deus.*

Orpheus etiā, seu quisquis ille est, qui de Lapidibus scripsit, vetustus sane auctor: is lapidum medicinam Mercurio tribuit: & nominatim Coralii vires ejus beneficio innotuisse canit;

κεφάλιον θνητοῖσι φέρων πόρεν ἀργειφόντης.

Hujus scientia medicinæ enituisse pariter Minervam memorat, quæ in eā Herculem erudiverit. Romæ in v Regione templum Minervæ Medicæ dedicatum ex P. Victore cognoscimus: ita a medendo dictæ, non a Medis. Quod Panciroli somnium est, aliud nihil. Ad eam sine dubio alludit Ovidius, cū Medicos hortatur, ut de suis muneribus etiam Minervæ offerant, Fast. 111.

*Vos quoq; Phæbe a morbos qui pellitis arte,
Munera de vestris pauca referte Deæ.*

Ita apud Atticos colebatur ἀθηνᾶ ὑγίεια, & ἀθηνᾶ παιωνία, de quibus Pausanias. Et hæc pauca velu-

luti extremo digito attigisse sit satis ; fusius enim de his in libris de Origine , & progressu Medicinæ a nobis disputatum est, quos, si Deus dabit, propediem edemus .

Proxime in manubrio Coli sequuntur duo alia spatia, in quorum primo celata est cerva, a partu humi procumbens, & hinnulus, qui a tergo descendens, se dirigit ad mammas: in altero stant duo sues, qui diversi abeunt . Suspicor, hæc omnia ad Minervæ medicinam referri . Ei acceptam ferimus herbam argemonem, ita silvestri papaveri similem, ut qui alteram viderit, ambas se nosse credere possit . Ea fertur usa, ut suis opitularetur . Plinius lib. xxiv. cap. xix. Quocirca inter evellendum Herbarii quidam dici mandabant: *Hæc est herba, argemone, quam Minerva reperit, suis remedium, qui de illa gustaverint* . At a quo tandem morbo sues hac herba convalescunt? Non id explicat Plinius . Sed omnino de angina capi debet : quo maxime morbo sues tentantur, & cujus Plinius paulo ante meminerat .

Non omiserim , supra sues nescio quæ conspici, figura ovata . De glandibus suspicionem
mo-

movere possent, nisi ineptum esset, eas ita in aëre pendentes facere. Quid igitur? Potius est, ut sint capitula argemones, quæ, ut rhœadis, oblonga sunt. Possent etiam videri argemones calyces, qui antequam aperiantur, & ipsi ad ovi speciem vergunt. Interim cauliculis, a quibus dependebant, vel ob vetustatem attritis, vel ob exilitatem non satis conspicuis.

Cerva enixa apposita est ob munus obstetricis, quo delectabatur Minerva; nam ipsa est, quæ Latonæ enitenti assedit, ut proditum ab Aristide oratione ad Minervam. Et ei rei indicandæ electa præ ceteris brutis cerva est, quæ post partum medicinis sibi consulit; nam seselim edit. Haud me latet, hæc aliter a Cicerone tradi libro de Natura Deorum, secundo: *Cervæ, inquit, paulò ante partum perpurgant se quadam herbula, quæ seselis dicitur*. Hæc tamen stare non possunt; nam, ante partum omnis purgatio ob abortionis periculum noxia est. Exhibent quidem pastores in potu capris, ceterisque pecudibus ante partum seselim, sed non ut ipsæ purgent se, imò ut ita facilius suos foetus enitantur. Dioscorides de seseli Massilitano. *διδοται δὲ ἢ αἰξί,*

ἢ

ἢ τοῖς λοιποῖς κτίνεσι πρὸς ἑυτοκίαν ποτόν. Sed dicere si
 licet, quod sentio, credere par est, Ciceronem
 scripsisse, aut certe scribere voluisse, *Paulò*
post partum: ut qui sine dubio ante oculos
 habebat, quæ de cervis Aristoteles narrat, eas
 post partum fœselim esse. Hoc enim faciunt,
 ut se perpurgent. Verba e libro IX. Histor.
 anim. hæc sunt. ὅταν τέως ἰδίαι τὸ χοεῖον πρώτον. ἢ
 ἐπὶ τὴν σέσλιον δὲ τρέχουσιν. *Ubi peperit, fœtus in vo-*
lucrum edit primùm: tunc ad fœselim currunt.
 His Plinius neglectis, & Ciceronis scriptura
 deceptus, rei falsæ falsam causam reddidit
 lib. VII. *Femina autem ante partum pur-*
gantur herba quadam, qua fœselis dicitur, fa-
ciliore ita utentes utero. Aliò eum vocare
 debebat facilis, & aperta ratio. Nam fœse-
 lim si ederent cervæ ante partum, constaret
 abunde non ad ἑυφορίαν, idest ad uterum facile
 gerendum: sed ad edendos feliciter fœtus ea
 vesci, sive πρὸς ἑυτοκίαν. Ita facile error ex erro-
 re propagatur; nam illud potissimùm atten-
 dere opus erat, quod caput rei est, cervas ante
 partum ad fœselim non ire, quamvis ea par-
 turientibus profit, ut celerius pariant. Nul-
 lisdum enim id observavit: neque Ciceronis
 fe-

festinationi, si modò is ita scripsit, credendum est, sed Aristotele teste standum, cujus ille historiam referre in animo habebat. Et hæcenus de hac controversia, quæ Dalecampium, Bødæum, Salmasium, Bochartum tantopere exercuit.

Manet nos ultimum spatium, quod est ad Manubrii calcem. In eo extat Pan arbori pomiferæ innixus, vultu tristi, qui dextra manu post tergus rejecta, sinistram porrigit hirco, qui in pedes posteriores erectus, fronte coniscat. In medio jacet humi fusa syringa septem disparibus calamis compacta, cui incumbit Copiæ cornu fructibus onustum. Aperta in speciem omnia; ecquis enim hæc prima facie statim se non interpretaturum recipiat? Aggressis tamen non ita facile singula ex voto procedent. Saltem, nisi conjectura assequi tentemus, frustra alias omnes rationes inibimus. Mihi ea animo sedet sententia, hæc non sine aliquo ad Mercurium respectu, qui in hircum mutatus Pana genuit,

συμβολικῶς debere accipi, & morbos, præcipue febrim, demonstrare, quibus æque homines & bruta appetuntur, maxime per Autum-

S

num:

num : unde opis medicæ necessitatem colligere liceat . Hircus enim febrem designat , qua cum toto caprarum genere , ut veteribus traditum , perpetuò tenetur . Plinius lib. vi i i . cap. x. *Auribus eas spirare , non naribus , nec unquam febre carere , Archelaus auctor est .* Vereor , ne Plinius memoriæ lapsu erret , dum de caprarum febre Archelaum scripsisse tradit , qui de spiratione sola per aures loquutus est , ut ex Varrone intelligimus lib. i i . de R. R. Alcmaeo quoque Crotoniata capras spirare *et in aëre* voluit . Quod Aristoteles verum negat de Hist. anim. lib. i . Hæc differere subtilius hujus loci non est . Nec quod de febre dicitur , facile concesserim . Decepit nimirum veteres capris uberior insitus naturalis calor , qui pulsu venarum celeri , ac frequenti febris speciem exhibet . Eam ob rem Cajus quoque Mœcenas continenter febre vexari putabatur . Non id morbus erat , sed naturalis quidam corporis habitus : in Mœcenate singularis : in capris totius generis . Et immeritò Varro venditores reprehendit , quòd sanas capras præstare auderent : *De emptione aliter dico , atque fit ,*

fit, quòd capras sanas sanus nemo promittit, nunquam enim sine febrisunt. Quidvis ut sit, ex hoc factum est, ut capra Æsculapio sacrificaretur. Servius in Georg. 11. Capra Æsculapio (immolatur) qui est Deus salutis, cum capra nunquam sine febre sit. Factum quoque est, ut hircus febrim hìc demonstret, qui videtur cornibus minitari, & impetum facere in Pana, idest in homines, ferasq; quos Deus ille *διζωος*, & duplicis naturæ particeps, repræsentat: & quibus, ut veterum quidam contendunt, sine febre mori non contingit. Pan velut periculi securus, dextra in tergus rejecta, sinistram extendit deliniturus hircú. Quæ est mortalium negligentia non minus in vitandis, quàm in depellendis morbis. Et quidem se morbo implicitum esse, Pan duobus ostendit: primò vultu tristi, contra quàm ejus natura ferat, quem semper hilarem verustas fecit. Homerus in Hymnis *ἰδυρία*, *suave ridentem*, appellat: deinde syringa abjecta, quasi innuat, procul a se corporis harmoniam habere: nam sanitas harmonia est, & soluta in animantibus harmonia, ipsam simul naturam dissolvi, Plato in Philebo testatur:

λέγου τολύου τῆς ἀρμονίας μὲν λυομένης ἡμῶν ἐν τοῖς ζῴοις, ἀμα
 λύουσι τῆς φύσεως γίγνεται. Arbor demum pomifera
 juxta Pana surgens, & Copiæ cornu, quod sy-
 ringam premit, Autumnum indicant: quo
 anni tempore morbi ferocius, & frequentius
 ingruunt, & regnant, cùm ob intemperiem,
 & repentinas aëris mutationes, tum etiam
 præ copia fructuum. Febres maxime quar-
 tanas, & erraticas hominum vitam per id
 tempus invadere, notat Hippocrates lib. I I I.
 aph. XXI I. Uno verbo, mortes frequentes
 sunt. Juvenalis Sat. x.

*Quot Themison agros autumnno occide-
 derit uno.*

Dextrum Panis brachium post tergus re-
 volutum in memoriam revocat nobile illud
 Musivum, quod Lugduni repertum anno
 CXCDCCLXX, evulgavit Spondius; nam & in eo
 expressus est Pan, qui sinistram manum post
 tergus abscondit, dextram verò ad alatum,
 puerulum extendit, eum prensurus in hu-
 mero: qui contrà in ipsum utramque dirigit:
 ambo alter ad alterum inclinati. Multa vir
 doctus pro explicatione conatur: tandem,
 le-

lectorem magna expectatione erectum, deserit. At non difficile erat videre, ob oculos poni Panis & Amoris luctam, ad quam ipsi eo gestu se accingunt. De ea lucta meminit Servius ad Eclog. 11. *A pœtis fingitur (Pan) cū Amore Deo luctatus, & ab eo victus.* Et eò respicere Virgilii illa opinatur, *omnia vincit Amor*; nam *πῆρ*, cui proxime accedit *πῆρ*, est *omne*. Stat Pan vultu irrisoris, ut qui pro nihilo habet Amorem, puerum, ad id pugnae genus rudem: in tantum, ut cum eo solum dextra manu se luctaturum spondeat, dum alteram in tergo rejicit. Momentum non leve huic conjecturae addit adstans *ἄρ*, qui dextra manu extensa cohortatur colluctantes, ipsisque animos facit: sinistra palmae ramum habet, praemium victori. Est enim *ἄρ*. Spectatrix assistit ex altera parte Hermaphrodite, id est Venus trunca, sine lacertis, instar Herme, turbini inverso imposita, oculis ad pugnam conversis. Ubra habet extantia, caputque variis redimiculis, vittisque ornatum. Illustre sane vetustatis monumentum, dignum quod hic a nobis explicaretur.

Et haec de Coli Manubrio, quantum con-

je-

jectura assequi potuimus, ubi nihil est, quod omissum a nobis quis queri possit. Proximum est, ut aliqua de ipso instrumento dicamus; nam Cola varii generis cùm fuerint, inspiciendum est ad quem potissimùm nostrum, istuc fuerit delectum.

Erant Cola in œcis, & cœnaculis pro vino refrigerando. In deliciis olim fuit, vinum cum nive, glacieve mistum ebibere. Interdum enim nivis fragmina in cyathum immisisse, argumento sunt hæc Callistrati in Symmiectis. τῶν εἰνοχόων τοῖς ἄλλοις μισγόντων εἰς τὸ πρὸν χιόνῳ. *Qui erant a poculis nivem ceteris in potum miscentibus.* Quod videns Simonides poëta, unus ex convivis, sibi non ita ministrari ex tempore conquestus est:

ἐν τις ἐμοί γ' αὐτῆς χέεται μέρῳ. ἔ γάρ τεκε
θερμὴν βασάζειν ἀνδρὶ φίλῳ πρόποσιν.

*Et mihi sis cyatho glaciei infundito micã;
Non satis ex merito pocula calda dabis.*

Et id vinum cum nive mistum vocat Strattis in ψυχασαῖς. αἶνον χιόνι μεμιγμένον. Habes apud Athenæum lib. 111. Usurparunt etiam Arabes, & meminit Aben Sina 1. Fen. 11. cap. xvi.

Ho-

Hodie Persas glaciei frustula cum vino, aut aqua in phialam indere Petrus Vallensis testis oculatus est.

Interdum vinum per mediam nivem transire cogebant: ad eamque rem paratum habebant Colum nive oppletum. Itaque affusum vinum per nivem sibi viam faciens, ex Coli foraminulis unà cum nivis tabe exiliebat, cessurum in potum sitientibus. Vinum utro vis modo paratum ægrotantibus quandoque præbebant. Nam ita accipiendus Cœlius Aurelianus, ubi de vinis cardiaco dandis: *Mediocriter* (inquit) *mista cum aqua frigida, ac recenti, vel nivium liquore*. Rasis quoque, & Aben Sina aliis in morbis potandam nivium tabem præcipiunt.

Non diffiteor, nivem aliquando in lintea immissam: at his non *Coli*, sed *Sacci nivarii* nomen erat; etsi enim *colandi* verbum generale sit, *Coli* tamen nomen a *Linteo* distinguitur: & confundi nisi magno errore non possunt. Martialis in Apophoretis dist. c. i. cui lemma, *Saccus nivarius*.

Atte-

*Attenuare nives norūt & linteā nostra:
Frigidior colo non salit unda tuo .*

Duo nos docet, & saccum nivarium fuisse ex linteis, non ex aluta, aut vimine, cū ait, *lin-tea nostra*: & ei non impertitum nomen Co-li, a quo segregat in illis, *frigidior colo*. Erat enim Colum nivarium ex ære, aut argento in ditiorum tricliniis, ut idem Poëta monet disticho præcedenti, ubi *Colum nivarium* ita loquitur.

*Setinos, moneo, nostra nive frange trientes;
Pauperiore mero tingere lina potes .*

Hæc ferme nota; illud fortasse hæctenus ignoratum, Cola crateri, aut cyatho fuisse imposita, ut vinum per nivem ἀπέρας in poculum, quo bibebant, exiliret; ita enim amoto Colo frigidius forbebatur. Quare parabantur Cola ejus magnitudinis, ut calici per interiorem oram possent committi. Apud Pol- lucem hæc leguntur lib. VI. cap. I I. ἐν μὲν τοῖς δημοπρατοῖς ἢ ἡδμῆς τις ἐπὶ κρατῆος πέπραται. *In pu- blicis auctionibus etiam Colum super cratere venditum fuit.* Colum nempe nivarium, non

Co-

Colum prælorum, ut absurde explicat Henr. Stephanus. Colum prælorum est corbis. qui verò corbis super cratere? Huc etiam faciunt illa Hellenici in Ægyptiacis: *αἰγυπτίων ἐν τοῖς οἴκῳις ἔστιται φιάλη χαλκῆ, ἡ κύαθος χαλκῆ, ἡ ἡθάνιον χάλκιον.* *In Ægyptiorum œcis est phiala, cyathus, & colum (seu mavis, exiguum colum) ex ære omnia.* Fluctum in simpulo movet Casaubonus ad Athenæum lib. xi. cap. vi, cùm dubitat, an hîc ἡθάνιον colum sit. Cur ita? nempe, quia inter pocula ab Hellenico computatur. Fac ita esse; quid tum? an non Colum nivarium in poculorum censu est? Pomponius in L. in argento. D. de auro, & argento legato. *In argento potorio utrum id duntaxat sit, in quo bibi possit: an etiam id, quod ad preparationem bibendi comparatum est, veluti Colum nivarium, & urceoli, dubitari potest. Sed propius est, ut hac quoque insint.* Visum est Icto Colum nivarium in numero poculorum esse: cur idem Græco Historico videri non potuit? qui illud cyatho conjungit, cui imponi moris erat: ut & phialæ, ex qua vinum diffundebatur, ut per Colum nive plenum in cyathum spargeretur.

T

Et

Et ecce metalla, ex quibus Cola nivaria fundebantur; nam alii ex argento habuerunt, ex ære alii. Hoc cognoscimus ex Hellenico, illud ex Pomponio. Hodie lautiores calicem duplicem ex uno argento ductum, sibi parant, mediamque interserunt nivem, tum affusum vinum sine ulla nivis tate bibunt.

An ad hunc usum comparatum credimus Colum nostrum, ut & ipsum inter Cola nivaria sit? Multa sunt, quæ ab hac sententia revocant. Primò nimia ejus magnitudo, quæ facile poculum quodcunque excedit; est enim septunce latum, altum triente: scilicet utraque mensura ab ora inferiori accepta. Quod poculum huic Colo excipiendum est? nisi forte Cyclopiς *κισσύβιον* sit. Deinde, quòd in manubrii sculptura nihil omnino cernere sit, quod ad vinum, & convivia trahere possis. Simili de causa nec pertinebit ad Cola culinaria, quæ memorat Chrysippus Tyaneus in Artocopico. is describens placentæ genus, quod *Catillum ornatum* Romani vocabant, ait: *ἔψη εις εἰλαιον θερμότατον, εις ἠθρόν βαλῶν τὰ καίε-κεκομμένα.* *Et coquito in oleo ferventissimo,*
fru-

frustulis in Colum coniectis. Ita nec pertinebit ad Cola rustica, quæ non erant, nisi corbes, per quos vinum liquabatur, ut Grammatici explicant illa Virgilli Georg. 1. 1.

---- *Tu spisso vimine qualos;
Colaque pralorum fumosis deripe tectis.*

In quo etiam genere erat *Saccus vinarius*; quanquam hunc in cœnaculis quoque fuisse pro vino castrando indicat Martialis libro 1. 1, ubi de apparatus cœnæ pro Tongilio ægrotante, hæc habet.

*Cœcuba saccetur, quaque annus coxit
Opiml
Condantur parco fusca Falerna vitro.*

Recte omnino, Vir Clarissime, existimas, nostrum Colum in Medicorum supellectili fuisse. Colabant enim Medici non modò per linteam, sed etiam per Colum: utrumque duplicem ob causam, vel ut succus liquidus legeretur, recramento in fundo subsidente abjecto: vel contrariè materia exucca posset reponi, humore inusilli expresso. Quæ & per se clara, & in veterum Medicorum libris obvia, testem

non desiderant. Linteorum maxime erat usus, ubi succi liquidissimi expetebantur. Marcellus Empiricus cap. viii. de xerocollyriis: *Ut liquidius facias, deinde per linteolum delicatum colabis*. Fuit, cum nihil pensi habuerunt, per linteum ne, an per colum eliquaretur. Scribonius Comp. ult. *Colantur per linteum, vel ex junco factum de industria colum*.

Habes jam Colum Medioum ex junco. Et quidem, quod meminerim, nusquam apud Medicos Coli metallici expressa mentio occurrit, sed ex junco, & palma. Quin verò pro eo possit ex ære, ut nostrum est, vel ex argento, ut apud quosdam diligentissimos Sepalsarios vidimus, substitui, vix est ut dubitem. Scilicet, si Colum prælo subjiciendum non sit: ad quam rem vase textili opus est. Ita Columella ex olivis in fiscinam coniectis oleum elicit. Ægyptii semina ricini in sportulam inclusa torculari premebant, ut apud Dioscoridem, & Actuarium extat.

Erat apud Medicos Colum in usu ad plura, sed præsertim ad vina medicata, quæ Plinius *factitia* appellat, & ad unguenta. De vinis hinc sermonem instituens Dioscorides, sæpe

τῆ δουλλίαν, & ὀπιθῆν mentionem injicit: at de vasis genere, quo hæc percolatio fieret, nobis divinandum reliquisset, nisi aliorum scripta, quod ipse tacuit, declararent. Hi sunt Palladius, & Columella, qui hæc Medicorum vina patrem familias etiam sibi parata habere voluerunt. Palladius ergo in Februario cap. xxvii. de vino Myrtite hæc habet: *Palmea sporta colabis*. Et de eodem Columella lib. xii. *Et per colum junceum liquatum succum lagūculis bene picatis condunt*. Ejus etiam conditionis erant Cola, quibus transmittabantur unguenta: & hæc ignorare nos Dioscorides noluit; nam in unguento Elatino, & Cyprino nominat *σπυρίδα, sportulam*: in Ocimino, & Susino *κυρίδα, & κηρίδιον, qualum, & quasillum*. Κηρίδα Nicandri interpres in Alexipharmacis vas esse ex tenui junco, & ab unguentariis, qui eo unguenta exprimebant, ὕλισθριον, & ὕλισθριον appellari testatur.

At recepta deinde a Græcis Arabum medicina, Colorum usus in Drosatis, & Catharticis frequens esse cœpit. Δρόσασιον Græci recentiores vocarunt, quod Arabes *scerap*. Ea Nicolaus Alexandrinus *σκηλίαν*, seu per saccum trāsmit-

te-

tere juberi in Drosato absinthite, ex iride, & alibi sæpe Sectione v i i i. Nec tamen *sacci* nomen materiam explicat, cum saccus ex lino, pelle, & vimine fuerit: explicat solum formam, quæ metæ inversæ similis erat, ut alicubi Columella monet. Cathartica verò Actuarius non unis modò sacculis, sed aliquando etiam fiscis transfundit, ut in Ruellii versione legitur; Græcus enim liber nunc ad manus non est.

Meminit etiam Herbarius Græcus de Cololaxiori, quo utebantur, qui Styracem vermicularem conficiebant, lib. i. cap. lxxviii. ἡ δὲ ἰθμὲ τυρυπία ἐκθλίβεται εἰς ὕδατος ψυχρῶν, ποτὶ τὰς ἐκβολὰς. *Per Colum, quod latioribus foraminibus sit, in frigidam aquam veluti vermiculos exprimunt.* Nam ἰθμὸς hic Colum est, non incerniculum, ut minus recte viri doctissimi volunt. Mirum quid eos moverit: nam Colum cur eis displiceret, causæ non erat. Et Colum jam Hermodorus fuerat interpretatus. Et, ut plane dicam, quod sentio; auguror, huic potissimum usui nostrum Colum fuisse destinatum. Suadet id, quòd foramina grandiuscula sunt, ut Dioscorides exigit: suadet etiam, quòd ad hos vermiculos parandos inepta sunt Cola ex junco, aut pal-

palmas & omnino ex metallo, expetuntur. Potissimum dico; nam ad unguenta, & vina medicata, & id genus alia aptari potuisse melius, quàm sportas, & qualos, manifestum est.

Vides interim artificis ingenium, dum eo instrumēto mammæ formam imitatus est, quæ per papillæ foramina lac ejaculatur. Et proxime ad consuetam Coli formã accessit, quæ infundibulo, vel sacco vinario similis erat. Docet id Cratinus in Nomis, ubi camum vocat *ἰθμόν*; *Colum*, ob figuram scilicet utrique communem. Camus est vas, coni inversi instar habens, in imo pertusum, per quod in Attico foro iudices calculos sinebant in subjectum cardiscum dilabi. Extat de eo elegans Eubuli griphus. Inde fit, & *Colum* simile coni esse, a quo nostrum non longe abit. Verba Cratini apud Interpretem Aristophanis in Equitibus ita leguntur, *χολύον ἰθμόν*. Emendant ex Hesychio, *χολύον ἰθμόν, Colum junceum*. Quod probare non possum; nam *Colum*, junceum cum fuerit ut plurimum, nihil Cratinus apposuisset, quod de camo nos admoneret. Lego *χολύον ἰθμόν, Colum suffragiarum*; nam *χολύον* erant conchæ marinæ, quibus olim iudices suffragia fe-

ferebant. Quod acute dictum esse quis neget? Prius illud friget. *καρπύως*. Græci satis habent dixisse, *κόγχας τινὰς θαλάσσιας*. Nec præterea quidquam addunt. Sunt tamen conchulæ *μονόθυροι*, testa una tectæ, eaque lævi, & in se ipsam revoluta, oblongæ, ac veluti gibbæ, quas ut Græci, ita & nostri a *porculis* appellant. Aliæ majores, glandem æquant, parte supina colore gilvo, prona albo: minores aliæ, ut nuclei pinei, sed breviores, candidæ, aut fuscæ. His Athenienses in ferendis sententiis usi. Candidæ Romanorum A, fuscæ C valebant.

Et hæc sunt, Vir Illustrissime, quæ hortatu tuo, quantum per multiplices occupationes curasque meas licuit, deproperavi; quæque non aliter probaturus sum, quàm si tibi non displicere intelligam; soleo enim meæ sententiæ diffidere, ubi tuæ plane non congruere sentio. Et quamvis quæ disputavi, longe abeant a sententiâ P. Claudii Francisci Menestrier, nihil tamen his literis detractum velim viro omni laudis genere præstanti, quem honoris causa nomino, qui viam, & quidem primus, diligentia sua ad hujus Instrumenti explicationem aperuit. Sunt enim hæc ex verisimili ductæ
conje-

conjecturæ: & non ut verum, ita & verifimile unum est. Sæpe de eadem re plura probabilia excogitantur, quorum ita alterum probes, ut non propterea alterum despicias. Unum veluti pro corollario addam. Notat ipse erudite, olim Christianos vinū in Calicē colis infudisse, quæ essent tenuissimis foraminulis pervia. Adjiciamus, si placet, Hebræos, ne culicem, vel quam aliam bestiolum lege immundam, sorbendo, deglutirent incauti, vinum & ipsos percolasse. Ad quem ritum alludit Hebræorum proverbium apud Matthæum cap. xxiii. *οἱ δουλίζοντες τὸν κάμυπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες: qui culicem excolant, camelum autem glutunt.* Nam id adagium fuisse monet doctissimus A Lapide. Hoc interest, quod Christiani eliquabant Colo, & quidem argenteo, ut ex Anastasio Bibliothecario discimus, cujus hîc verba recitem necesse est. In Sergio I I. *Colatorium de argento deauratum unum, quo in sacro utuntur officio.* Et in Benedicto I I I. *Fecit Calices de argento purissimo duos, & Patenam unam, Colatorium unum, Cantharum unum, Thymiamaterium unum, pensantia simul libras*
V qua-

quatuordecim. Non sic Hebræi, qui linteis utebantur; nam in Talmud de Sabbatho cap. x legitur: *Qui percolant vinum (besudarin) in sudariis*. Vale.

F I N I S.

Er.

Errata

Corrige.

Pag. 8, 9.	AUSTORNIUS.	C. AVSTRVNIUS.
8. 12.	ÆN.	AEN.
19. 8.	quadri	quadrati.
21. 13.	laquearibus	e laquearibus.
23. 13.	oblitus	oblitum.
26. 25.	Porticum	Porticum.
31. 2.	Porticorum.	Porticum.
36. 1.	faticando.	fatigando
48. 1.2.	laxitudo.	laxitas.
53. 2.3.	subolverat.	suboluerat
57. 10.	vivo	vivus.
60. 13.	post.	post.
63. 22.23.	deductæ	diductæ.
63. 18.	seu tonis, seu	cum tonis, &.
62. 23.24.	odoravit	odoratus est.
66. 11.	eidem	eiusdem.
86. 17.	Φύσιος	Φύσιος
107. 11.	Philistionem	Philistionem.
114. 3.	finit	desinit.
122. 3.	consentiant	consentiant.
122. 4.	responsnm	responsum.
126. 18.	νηπις	νηπις.
131. 9.	ἰκόνια	εικόνα.
142. 4.	generis	usus.

† pro ἰ alicubi occurrit, characterum inopia.

In Epist. nuncupationis pag. 2. 18. videberis. videbaris.

*Pag. 78. 16. Geometrica, dupla verò ratione. Rescribo.
Arithmetica, excessu ipsi termino equali.*

